

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Наукові здобутки на шляху до удосконалення правової системи

Частина II

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

8 травня 2009 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2009**

Наукові здобутки на шляху до удосконалення правової системи:
матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.-
Тернопіль, 2009.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюдненні на
інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 80979074970
E-mail: confer@ua.fm

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не
завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно
збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками.
Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові
керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів
конференції посилання на джерело є обов'язкове.

**Кримінальне право. Кримінальний процес. Криміналістика.
Кримінологія. Кримінально-виконавче право**

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОСТИТУЦИИ

Аксёнова Ирина Анатольевна

*студентка Экономико-правового факультета Одесской Национальной
Юридической Академии в г.Симферополь*

Актуальность рассматриваемой проблемы состоит в том, что в условиях существующего ныне финансово-экономического кризиса в Украине, бороться с таким явлением, как торговля «живым товаром» будет ещё сложнее, чем в других странах. Проблема эксплуатации проституции является транснациональной. Большинство встречающихся в современной социологической литературе определений понятия проституции, мало чем отличаются друг от друга и характеризуют проституцию как коммерческое внебрачное поведение, вступление во внебрачные сексуальные отношения с различными лицами в целях получения материального вознаграждения, систематическое (в виде промысла) выступление в половую связь за вознаграждение. [2]

Существует ряд международных актов, связанных с этой проблемой, в том числе Конвенция «О борьбе с торговлей людьми и с эксплуатацией проституции третьими лицами» (1949); Декларация «О ликвидации дискриминации в отношении женщин» (1967); Конвенция «О ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин» (1979); Конвенция «О правах ребенка» (1989); Венская декларация и Программа действий 1993 года, принятая Всемирной конференцией по правам человека; Протокол «О предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее», дополняющий Конвенцию ООН «Против транснациональной организованной преступности» (2000).

По результатам исследований криминологов можно провести своеобразную классификацию проституток. По месту "работы" и "цене" они разделяются на: 1) валютных проституток, которые "работают" в гостиницах, ресторанах, барах, театрах, имеют отношения с иностранцами. 2) проституток, которые "работают" за рубежом. Часть из них выезжает сама, а кого-то вывозят поставщики "живого товара", в т.ч. обманным путем. Для выявления желающих, преступники используют разные рекламные объявления. "Организованные" проститутки за рубежом действуют под контролем своих и тамошних сутенеров, "неорганизованные" - на свой риск. Достоверно известно, что на сегодняшний день за пределами Украины находится свыше 100 тыс. женщин, которые занимаются проституцией. Третью категорию

составляют проститутки "по вызову". Такие проститутки находятся под контролем "секс бригады", которая поставляет их в определенное место по заказу, а затем "прикрывает", т.е. обеспечивает сбор платы, защиту от издевательства и тому подобное.

Названные категории принадлежат к высшим слоям мира проституток. Ниже находятся проститутки вокзальные (местные и приезжие); те, которые "промышляют" на автодорогах, и в других общественных местах. На самой низкой ступени находятся уличные проститутки (зачастую алкоголички или наркоманки).

Определенную часть женщин легкомысленный образ жизни засасывает, делает психически зависимыми не меньше, чем алкоголь или наркотик. Стимулируют проституцию и богатые мужчины, способные тратить на проститутку большие деньги, а также низкая активность по этому делу правоохранительных органов, из-за несовершенства законодательства по борьбе с проституцией. Лишь несколько процентов проституток - жительницы городов, остальные - приезжие из более малых, а следовательно, более бедных населенных пунктов, где, чтобы найти работу, следует, по крайней мере, быть специалистами достаточно высокой квалификации.

Способами приготовления к проституции является покупка соответствующих одежды и косметики, чтобы заниматься этой деятельностью. Одновременно с этим подбирается и место, где будут предоставляться платные сексуальные услуги. Выбор места предоставления этих услуг в большинстве случаев зависит от прихотей той категории половых партнеров, с которыми будет иметь дело проститутка.

Преимущественно действия по обеспечению арендованным местом для занятия проституцией и созданием там необходимых для этого условий осуществляет сутенер или посредник проститутки, и очень редко это делает она сама.

Действия по устранению возможных препятствий для занятия проституцией в избранном для этого месте по их направленности можно разделить на таких, которые облегчают проникновение к месту проституции и предлагают платные сексуальные услуги, и тех, которые устраняют возможность конкуренции со стороны других проституток. Например, преодоление пропускного режима в гостиницах, общежитиях, обеспечение возможности постоянно посещать рестораны, кафе, бары, дискотеки.

Устранение конкуренции предусматривает выработку соответствующего стиля поведения, необходимости прибегать к услугам охранников, устанавливая тесные связи с преступным миром. Как правило, эти действия выполняет представитель проститутки, а не она

сама. Вместе с тем подготовка к проституции не обязательно предусматривает выполнение всех этих действий. Иногда акт предоставления оплачиваемых сексуальных услуг может быть осуществлен и без них. Но это зависит от разных факторов, которые касаются как самой проститутки, условий и обстоятельств ее деятельности, так и потребностей, желаний ее половых партнеров.

Действия относительно поиска полового партнера и согласования с ним условий проституции носят преимущественно одноразовый характер и могут быть выполнены как самой проституткой, так и ее представителем. Приемы, которые используются для этого, могут быть самыми разнообразными. [5]

Предметом посягательства данного преступления является общественная нравственность в сфере сексуальных отношений. Одним из условий преступного поведения проституток является аморальность во взаимоотношениях, и поступках. Аморальность в сексуальных отношениях между мужчиной и женщиной негативно влияют на общество, развитие детей и молодежи, но наиболее распутными являются сексуальные отношения между лицами женского пола - „лесбиянство”, и половой акт между лицами мужского пола - “мужеложство” и другие виды полового извращения.

Наибольшую обеспокоенность вызывает детская проституция и девиация подростков. Особенностью такой проституции является то, что девочками предоставляются сексуальные услуги и без предварительного выбора партнера. Они являются жертвами и, как правило, больными. Поскольку оказались в сложной социальной ситуации. Являясь товаром, они зависят от покупателей и посредников. Их жизнь постоянно находится под угрозой. Сначала общество должно их защитить, потом провести лечение и только потом применять педагогические и административные меры.

Если ребенок был исконно здоров, но втянут в распутные действия путем подкупа, угроз, обмана или насилия, у него нарушается естественное течение процесса становления сексуального сознания и как следствие возникает нарушение физического и психического здоровья.[6]

В связи с отмеченным возникают проблемные вопросы. Можно ли считать высоким уровень морали в той стране, власть которой допускает использование труда несовершеннолетних заграничных проституток? Как это соотносится с Декларацией «О правах человека» (1948), (статьи о расовом равенстве, о правах больных людей) и со статьей 34 Конвенции «О правах ребенка» (1989) (Страны-участницы обязываются защищать детей от всех форм сексуальной эксплуатации и сексуального совращения.)? [4]

На противодействие детской проституции направлены статьи 302 Уголовного кодекса Украины «Создание или содержание притонов и сводничество», 303 «Сутенерство или вовлечение лица в занятие проституцией», а также 304 «Вовлечение несовершеннолетних в преступную деятельность». Ряд статей УК Украины направлены на противодействие сексуальной эксплуатации детей: ст.152 «Изнасилование», ст.153 «Насильственное удовлетворение половой страсти неестественным способом», ст.155 «Половые сношения с лицом, не достигшим половой зрелости», ст.156 «Развращение несовершеннолетних». Действующее в настоящий момент в Украине законодательство в основном соответствует ратифицированным Украиной международным документам и является достаточным для юридической защиты детей от данной категории преступлений. Однако, законодательство Украины в этой сфере имеет определенные недостатки. Так, в ныне действующем УК отсутствует определение проституции вообще, в том числе детской проституции. Соответствующие дополнения было бы целесообразно внести в УК Украины. [1]

Проституция и преступность тесно связаны между собой и в значительной мере обуславливают друг друга. Последствиями является то, что во-первых, проституцию как средство наживы широко используют преступники, которые создают целую сеть секс-бизнеса, - со сводниками, держателями публичных домов, сутенерами, водителями, охранниками и тому подобное. Во-вторых, проститутки используют как соучастников воры, грабители, вымогатели. В-третьих, проститутки сами совершают достаточно много преступлений, прежде всего, краж у клиентов. В-четвертых, для того, чтобы иметь возможность платить проституткам и их хозяевам совершаются другие корыстные преступления. В-пятых, проститутки являются активнейшими распространителями венерических болезней и СПИДа, а также наркотиков. По статистике, 70% «жриц любви» имеют разные венерические заболевания. [3]

В настоящее время проституция в Украине, в частности детская проституция не являются криминальными преступлениями. Декриминализация таких действий была осуществлена в результате внесения изменений в Уголовный Кодекс Украины в январе 2006 года.

Так какие же способы борьбы с проституцией есть сейчас у стражей порядка, кроме составления административных протоколов? Бесспорно, необходимо решать проблемы экономического характера, поскольку многих толкает на необдуманные поступки относительно такой «работы» именно трудное материальное положение таких лиц. Вместе с тем очевидно, что для эффективной борьбы с эксплуатацией проституции необходимо развитое национальное законодательство, позволяющее конструктивно реагировать на факты совершения преступлений,

способствующих распространению проституции. Это существенно поможет работникам правоохранительных органов с финансированием проверок информации о торговле украинками за рубежом и т.п. Крайне необходимо принять меры по борьбе с коррупцией, поскольку она очень мешает решению проблемы эксплуатации и вывоза украинских женщин.

Литература:

1.Альтернативный доклад «О выполнении Факультативного протокола к Конвенции «О правах ребенка» «По торговле детьми, детской проституции и детской порнографии», - подготовлен общественными организациями Украины. 1-й доклад. Октябрь-2006.

2.Афанасьев В. Социальный контроль за проституцией в России (теория, история, современное состояние)//Социальный контроль над девиантностью в современной России. - СПб.,1998 г.

3.Довідник з проблеми запобігання торгівлі людьми. Випуск № 6. – К.: Ла Страда – Україна, 1999 р.

4.Отчет на шестой сессии Комиссии ООН по вопросам противостояния преступности и уголовной справедливости - апрель 1997 г.

5.Левченко К.Б. Торговля женщинами в Украине - нарушение прав человека // Вестник Университета внутренних дел. Специальный выпуск. 1999 г.

6.Чорнооченко С.І., Швець Д.В. Деякі аспекти боротьби з торгівлею дітьми в Україні. Дотримання прав жінок та завдання правоохоронних органів України: Збірник наукових статей. Харків – Київ., 1999 г.

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ СИНТЕТИЧНИХ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Батій Олександр Станіславович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

В Україні синтетичні наркотичні засоби займають у порівнянні з традиційними незначне місце, однак з кожним роком їх частка в незаконному обігу наркотичних засобів зростає. Вони підвищено суспільно небезпечні, тому що навіть короткотермінове їх вживання спричиняє патологічну залежність.

Припущення, про те, що кількість злочинів пов'язаних з незаконним обігом синтетичних наркотичних засобів з кожним роком буде зростати пов'язано з аналізом таких чинників: 1) висока вартість окремих видів

синтетичних наркотичних засобів, що дозволяє отримувати надприбутки; 2) компактність синтетичних наркотиків, що полегшує їх транспортування і зберігання; 3) відносна простота отримання окремих речовин; 4) доступність вихідних компонентів, що обумовлено і значною кількістю об'єктів, пов'язаних з хімічним синтезом; 5) наявність фахівців, які володіють знаннями в галузі хімічного синтезу; 6) відсутність в певних регіонах власних джерел сировини для виробництва рослинних наркотичних засобів, достатніх для задоволення існуючих потреб.

Виготовлення і поширення синтетичних наркотичних засобів в Україні беруть під свій контроль організовані злочинні групи, які отримують від цього значні прибутки. Легка нажива штовхає ділків наркобізнесу на розширення своєї діяльності і пошук можливостей виготовлення нових, більш ефективних і дорогих наркотиків. Для цього ними залучаються фахівці високого рівня, які раніше були законослухняними громадянами.

Злочинні групи, які пов'язані з незаконним обігом синтетичних наркотиків, є доволі відмінними одна від одної за ступенем організованості, своїм складом та ступенем небезпеки, яку вони становлять для суспільства. Тому неможливо дати універсальну характеристику для всіх таких груп. Одна справа, коли навіть велика група осіб займається виготовленням наркотику в основному для власного споживання, в своєму колі і лише час від часу реалізує його стороннім особам, і зовсім інша справа, коли з самого початку метою виготовлення наркотику було його збут і отримання наживи. У цьому випадку завчасно підшукується місце для підпільної лабораторії, необхідні хімічні речовини та обладнання, плануються напрями і способи реалізації наркотику. Саме такі групи найбільш суспільно небезпечні. В Україні ринок незаконного обігу наркотиків контролюється злочинними групами, які організовані за національно-територіальною ознакою і за своїм типом нерідко схожі на земляцтва. Специфіка самого предмету злочину (синтетичного наркотичного засобу), припускає обов'язкову наявність в групі висококваліфікованого фахівця з хімічного синтезу. Інакше, навіть при наявності відповідної літератури, якісний синтез і отримання потрібного продукту є майже неможливим. Ці особи і є тими, хто безпосередньо виготовляє наркотик.

Проведене автором вивчення кримінальних справ показало, що слідчі не завжди ефективно розслідують злочини, пов'язані з незаконним обігом синтетичних наркотичних засобів організованими групами. В окремих випадках припускаються помилок і прорахунків під час проведення допитів затриманих, обшуків, оглядів приміщень, в яких виготовлялися синтетичні наркотичні засоби, призначенні судових експертиз тощо.

ОБШУК ПРИ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВІ

Богачук Василь Степанович

здобувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії адвокатури України

При фальшивомонетництві як правило проводиться особистий обшук та обшук за місцем проживання й роботи підозрюваних. Особистий обшук підозрюваного проводиться після затримання, з метою виявлення й вилучення предметів та документів, які можуть мати значення для розслідування кримінальної справи. У випадках виявлення в затриманого підроблених грошей фіксується їх кількість, номінал, номери й серії купюр, а також ознаки, які вказують на підробку, де і як вони зберігалися.

Обшук при фальшивомонетництві проводиться за місцем проживання й роботи підозрюваних, а також у приналежних їм або їх родичам гаражах, сараях, дачах та на присадибних ділянках. В процесі обшуку підлягають відшукуванню й вилученню предмети які свідчать: а) про факт підробки, б) про факт збуту.

До предметів, які свідчать про факт підробки, можна віднести: 1) підроблені грошові знаки, підготовлені для збуту, і їх напівфабрикати (аркуші паперу, нарізані за форматом грошових знаків, які містять однобічне зображення грошових купюр); 2) справжні грошові знаки, використані в якості оригіналів (мають ті ж номери й серії, що й підроблені купюри, можуть мати сліди обведення загостреним предметом, знебарвлене фарбування); 3) копіювально-множилна й комп'ютерна техніка, використовувана для фальшивомонетництва; 4) приналежності, за допомогою яких виготовлялися підроблені гроші (друковані форми, матриці, пуансони, нумератори, типографські набори, граверні інструменти, олівці, фломастери, преси); 5) фотоапаратура, фотопластини, негативи, освітлювачі; 6) матеріали, використовувані для виготовлення підроблених грошей (фарба, туш, лак, клей, кислоти, розчинники, фольга, легкоплавкі метали тощо), 7) предмети зі слідами й плямами, які утворилися в процесі виготовлення підроблених грошей (одяг підозрюваного, ганчірки тощо); 8) література з поліграфії, фотографії, гальванопластики, лиття, штампування; 9) документи із записами, які підтверджують злочинну діяльність.

До предметів, які свідчать про факти збуту підроблених грошей, і які також підлягають виявленню і вилученню під час обшуку відносяться: 1) одяг, головні убори, взуття, в які був одягнений підозрюваний, за свідченнями очевидців, під час збуту підроблених грошей; 2) парасольки, окуляри, портфелі, які підозрюваний мав при собі; 3) товари, куплені

підозрюваним на підроблені гроші. Зазначені предмети мають ознаки, за якими вони можуть бути впізнані очевидцями.

Крім того, доказами збуту підроблених грошових знаків у певному місці, можуть бути знайдені при обшуку проїзні квитки, документи і предмети, привезені з конкретного населеного пункту (квитанції готелю, про оплату інших послуг у певному населеному пункті тощо).

Доцільно також виявляти сліди рук, ніг, діяльності підозрюваного, які свідчать про його перебування на місці виготовлення чи зберігання підроблених грошових знаків.

У ході обшуку за місцем проживання підозрюваного у житлових і підсобних приміщеннях, на присадибних ділянках з метою виявлення підроблених грошей доцільно застосовувати тактичних прийоми та техніко-криміналістичні засоби з метою виявлення схованок, які можуть бути обладнані в меблях, речах, стінах, статуетках, горищах, підвалах, у туалетах і ванних кімнатах.

Виявлені при обшуку предмети пред'являються понятим, фотографуються, фіксуються в протоколі обшуку із вказівкою їх найменування, кількості, розмірів та ознак.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СВІДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

*Боровська Наталія Володимирівна
юридичний факультет Тернопільського національного економічного
університету*

Одним із важливих питань вдосконалення кримінального процесу є визначення статусу свідка. Джерела інформації свідка про злочин приводять до того, що показання свідка є найбільш поширеним видом джерел доказів, а свідок є найважливішою постаттю в кримінальному судочинстві, інформація якого допомагає слідчому краще розібратися в справі, а суду - винести вірне рішення. Сказане визначає неабияку актуальність обраної теми, важливість її поглибленого вивчення в курсі кримінально-процесуальне право України і визначення місця свідка в кримінальному судочинстві.

На сьогодні дослідженням даної теми займалися такі вчені, як М. Цахло, В. Нор, В. Басай, П. Фріс, В. Хабібуллін, М. Смирнов, Л. Брусніцин.

Ряд проблем даної теми було досліджено, та існують ще такі, як труднощі у визначенні статусу свідка; відсутність норми в КПК України, в якій би було передбачено коло осіб, що не підлягають виклику як свідки; проблема захисту прав та інтересів забезпечення недоторканості осіб, немає ефективного механізму реалізації цих заходів у нашої держави.

Процесуального статусу свідка така особа набуває з моменту виклику його для допиту у визначеному законом порядку (ст. 166 КПК). Свідком у кримінальній справі може бути будь-яка особа, якій відомі обставини справи та яка не заінтересована в кінцевому результаті справи. Будь-який громадянин України, якщо він став очевидцем події, незалежно від його посадового становища може бути допитаний як свідок. Особа набуває процесуального статусу свідка з моменту офіційного виклику для допиту в якості свідка. Як і будь-який учасник кримінального процесу, свідок має певні права та коло обов'язків, що встановлені в статтях 69-1 і 70 КПК України. Особа, викликана органом дізнання, слідчим, прокурором або судом як свідок, зобов'язана з'явитися в зазначене місце й час і дати правдиві показання про відомі їй обставини в справі. Якщо свідок не з'явився без поважних причин (поважними причинами неявки свідка за викликом в зазначене місце і час є несвоєчасне вручення повістки, хвороба та інші обставини, які фактично позбавляють його можливості своєчасно з'явитися до слідчого, прокурора чи суду), до нього може бути застосовано привід через органи внутрішніх справ, а суд має право покласти на свідка грошове стягнення до половини мінімального розміру заробітної плати. За відмову давати показання про відомі йому обставини справи свідок може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за ст. 179 КК України у вигляді виправних робіт на строк до шести місяців або штрафу, а за дачу завідомо неправдивих показань – за ст. 178 КК України у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років або виправних робіт до одного року. Свідок також зобов'язаний: не розголошувати дані попереднього слідства без дозволу на це слідчого (ст. 121 КПК України); не вступати у відносини з іншими свідками по тій самій справі (ст. 167 КПК України). Свідок має визначені права, здійснення яких максимально гарантує правильність його свідчень: давати показання рідною мовою або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача; знати у зв'язку з чим і у якій справі він допитується; власноручно викладати свої показання в протоколі допиту; користуватися нотатками і документами при дачі показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших даних, які йому важко тримати в пам'яті; відмовитися давати показання щодо себе, членів сім'ї та близьких родичів; знайомитись з протоколом допиту і клопотати про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, власноручно робити такі доповнення і зауваження; подавати скаргу прокурору на дії дізнавача і слідчого; одержувати відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для дачі показань. У ст. 63 Конституції України проголошується, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом (п. 11 ст. 32 КПК України). Це положення Конституції України закріплює загальний принцип

правового статусу допитуваного та свідка. Механізм його реалізації має бути розроблений і передбачений у новому КПК. Чинне кримінально-процесуальне законодавство України не вживає терміна "свідоцький імунітет", проте його широко використовують в юридичній літературі та правозастосовній діяльності. Під ним розуміється безумовне (абсолютне) чи під умовою (відносне) звільнення перелічених у законі груп фізичних осіб від обов'язку давати показання про відомі їм обставини кримінальної справи. На мій погляд, розширення переліку прав свідка й гарантій його безпеки, дозволить не тільки убезпечити його від переслідування, а й підвищити його активність у встановленні істини у справі.

Міжнародними організаціями, що досліджують проблему боротьби зі злочинністю, протиправний вплив на свідків, потерпілих й інших осіб визнано «найбільш поширеним засобом підриву системи кримінального правосуддя». Це спонукало законодавців багатьох держав до створення відповідної нормативної бази, що закріплює механізм проведення слідчих і судових дій (у тому числі допиту) за допомогою відеоконференцзв'язку. У процесуальній літературі неоднозначно вирішується питання про допустимість використання в кримінальному процесі свідчень анонімних свідків. У Російській Федерації, свідків зашифровують, змінюють їхні анкетні дані. Під час слідства правоохоронні органи звертаються за допомогою до театральних гримерів, які змінюють зовнішність свідка до невпізнанності. До основних напрямів та заходів захисту належать: правові, що включають дві підгрупи - кримінально-правові (встановлення відповідальності за посягання на життя, здоров'я та майно осіб, яких захищають), кримінально-процесуальні (вдосконалення процедури отримання інформації від проінформованих осіб), соціально-економічні (надання можливості змінити біографічні дані, місце проживання та роботи, державне забезпечення родини в разі смерті особи тощо), фізичні (надання охорони, технічний захист жилих та службових приміщень тощо). Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» у ст. 10 передбачає, що може бути накладена тимчасова або постійна заборона на видання відомостей про місце проживання осіб, яких захищають, та інших даних про них адресними бюро, паспортними службами, підрозділами державної інспекції та іншими офіційно довідковими службами. У США «Закон про посилення безпеки свідка» встановлює ті самі заходи захисту, які передбачені українським законодавством, а щодо матеріальної допомоги – навіть ширші. Наведене свідчить про нереальність багатьох із зазначених заходів захисту, передбачених чинним законодавством, та необхідність пошуку таких, які зможуть гарантувати належний захист. На даний час найбільш реальною і перспективною є система кримінально-процесуальних заходів захисту: вилучення з матеріалів кримінальної справи відомостей про допитувану

особу, допит під псевдонімом (ст. 52-3 КПК України). Захід необхідний, але для його реалізації слід зводити до мінімуму кількість поінформованих осіб; надання на допиті відомостей, повідомлених особою, захист якої забезпечується тим, хто отримав їх від неї. Наприклад, допит оперативного працівника про дані, які йому стали відомі з донесень або повідомлень негласних співробітників або громадян. У судах США допускається допит не самого свідка, а поліцейського або слідчого, яким від особи, яку захищають, у ході службової діяльності стали відомі обставини злочину. У ФРН як захист безпеки допускається допит «за судовим дорученням» агента поліції «спеціально уповноваженим суддею-доповідачем» з наступним оголошенням змісту протоколу допиту в суді. Специфічними є заходи захисту, передбачені ст. 19 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», яка регламентує заходи забезпечення безпеки осіб, які знаходяться в місцях позбавлення волі або в місцях із спеціальним режимом утримання. Наведена норма також передбачає додаткові заходи безпеки – переведення в інше місце позбавлення волі чи установу спеціального режиму утримання. Ці заходи є лише незначною частиною з тих, що передбачені законом. Вони явно не забезпечують надійний захист особи, яка бере участь у судочинстві. Такий захід як окреме утримування фактично є підвищенням суворості умов відбуття покарання. Проведення слідчих дій без контакту особи, яка потребує допомоги у захисті, з підозрюваним, обвинуваченим та іншими, розшифровка перед якими не бажана. Це питання давно обговорюється на сторінках юридичних видань. У зарубіжних країнах, наприклад у США, проводиться впізнання без прямого контакту осіб, для чого використовуються кімнати, розділені склом одностороннього огляду. Кримінально-процесуальному законодавству ряду країн світу (США, Великобританія, Польща та ін.) давно відомий інститут коронного свідка. Разом з тим у національному кримінально-процесуальному законодавстві його немає. Зміст даного інституту полягає у виведенні з кола обвинувачених членів організованих злочинних формувань, які висловили згоду розкрити перед слідством та судом обставини діяльності злочинних організацій. Стосовно вказаних осіб застосовуються заходи безпеки як у період досудового слідства, розгляду кримінальної справи у суді, так і після закінчення та вступу вироку в законну силу. Визнання особи коронним свідком пов'язується з отриманням нею аболіції – тобто некараності за вчинені злочинні діяння.

Отже, найближчим часом слід забезпечити розробку тактичних прийомів використання вищенаведених даних. Виходячи з наведеного, варто б було зазначити, що наша держава, орієнтована на запозичення світових тенденцій, повинна усунути безліч прогалин у кримінально-процесуальному законодавстві, забезпечити ефективний механізм

реалізації прав та гарантій безпеки учасників цих відносин, а саме свідка, адже встановлення об'єктивної істини можливе лише тільки за допомогою доказів у вигляді інформації, отриманої від свідка. При розгляді правового становища даного учасника нескладно помітити відсутність чіткого підходу законодавця до визначення його ролі у процесі. Визначивши всі обов'язки та права свідка в кримінальному процесі можна сказати, що незважаючи на великий обсяг обов'язків, свідок має обмежений обсяг прав. Таке безправне становище свідка суперечить не лише принципам кримінального процесу, а й в цілому не відповідає його інтересам.

Література:

1. Конституція України 28 червня 1996 року \ \ Відомості Верховної Ради України 1996 -№ 30.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України \ \ Відомості Верховної Ради України. -1961. -№ 2.
3. Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” від 23.12.1993 р. \ \ Відомості Верховної Ради України. 1994. - № 11, ст.296.
4. В. Басай, П. Фріс Коронний свідок у кримінальному судочинстві (поняття та правовий статус). \ \ Право України, 2006, №5 – 133-135.
5. Молдаван В.В., Молдаван А.В. Порівняльне кримінальне процесуальне право: України, ФРН, Франції, Англії, США : Навч.посіб. - К.: Юрінком інтер, 1999. С. 400.
6. Стахівський С.М. Відповідальність свідка у кримінальному процесі. \ \ Право України, 1997, №2 – 39-42с.
7. М. Смирнов Допустимість використання в кримінальному процесі показань анонімних свідків. \ \ Юридична Україна, 2003, №4 – 34-37.
8. М. Цахло Правове положення свідка в кримінальному процесі України. \ \ Юридичний журнал, 2004, №11(29) – 107-112с.

ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗАГИБЛОГО ПО СПРАВАХ ПРО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНІ З МЕТОЮ ПРИХОВАТИ ІНШИЙ ЗЛОЧИН АБО ПОЛЕГШИТИ ЙОГО ВЧИНЕННЯ

Варданян Арман Гагікович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

По справах про вбивства, вчинені з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення, нерідко, труп потерпілого знаходять через тривалий час після вчиненого вбивства в гнилісно-зміненому вигляді або зі спотвореним обличчям. У таких випадках, особа убитого може бути

встановлена на підставі спеціальних методів дослідження, спрямованих на виявлення й фіксацію об'єктивної ідентифікаційної інформації про потерпілого.

Одним з видів медико-криміналістичних досліджень при встановленні особи невідомого трупа в стадії трупних змін, які далеко зайшли, є відновлення папілярних узорів кісток рук. Для проведення таких досліджень з подальшим виготовленням дактилокарти кисті рук невідомого трупа вічленняють, з допомогою криміналістичних рекомендацій упаковують та направляють у лабораторію для дактилоскопіювання. У постанові про призначення медико-криміналістичної експертизи по виявленню папілярних узорів на змінених кистях рук на вирішення експерта ставляться такі питання: про можливість одержання відбитків пальців і долонних поверхонь рук невідомого трупа, придатних для ідентифікації; про виявлення й фіксацію на пред'явлених кістках індивідуальних особливостей (татувань, шрамів і т.ін.).

З метою встановлення особи потерпілого за кістковими залишками може використовуватися метод М.М. Герасимова, який дозволяє відновити прижиттєвий вигляд убитого за черепом шляхом пластичної скульптурної реконструкції особи.

Найбільш часто для відновлення зовнішнього вигляду використовують два методи: графічну реконструкцію (виготовлення мальованого портрета) і комбінований графічний метод (виготовлення портрета з використанням типових елементів зовнішності, який міститься в комп'ютерній базі).

У ході медико-криміналістичного дослідження черепа експерти встановлюють відомості про стать, вік, расовий тип, стан зубного апарата, уроджені і набуті патологічні зміни і індивідуальні особливості.

При реконструкції вірогідно відображаються пропорційні особливості особи й голови, форми й розміри чола, носа, положення очних щілин, нижня частина обличчя тощо. Вірогідність відновлених ознак значною мірою залежить від повноти відомостей, одержуваних при огляді й дослідженні трупа та його залишків. Матеріали реконструкції зовнішнього вигляду використовуються для перевірки за обліками безвісті зниклих громадян, а також фотографуються, розмножуються й використовуються при складанні орієнтувань на зниклих потерпілих. Реконструкція відноситься до суб'єктивних відображень зовнішнього вигляду людини й не може використовуватися як об'єкт, пропонований для впізнання особи, а також при проведенні судово-портретної експертизи, яка є однією з найважливіших при встановленні особи потерпілого за виявленим невідомим трупом.

Судово-портретна експертиза призначається для ідентифікації трупа потерпілого. Дослідження здійснюється шляхом порівняння прижиттєвих зображень потерпілого із зображенням трупа або ототожнення особи за черепом методом фотопоєднання фотозображень.

Успішне проведення ототожнення невпізаного трупа за фотозображеннями багато в чому залежить від того, наскільки правильно сфотографований труп у морзі і як якісно був проведений перед цим туалет трупа. Знімки порівнюваної особи й трупа повинні бути виконані в тому самому або близькому ракурсі, у приблизно однакових умовах освітлення. Фотографії експертові варто надавати нормальної за контрастом якості, які відображають всі дрібні особливості особи. Питання експертам можна сформулюватися так: «чи не зображений на фотознімках трупа гр-н К., відображений на фотознімках № 1,2?».

За наявності черепа й прижиттєвих фотозображень безвісті зниклого проводиться ідентифікаційна експертиза методом фотографічного поєднання. Об'єктами дослідження є череп (із залишками м'яких тканин або без них) і прижиттєві зображення потерпілого. На експертизу направляються всі кістки черепа, якщо вони зруйновані, включаючи нижню щелепу, а також всі зуби й зубні протези, виявлені на місці приховання трупа. Сутність методу полягає в поєднанні фотозображень особи й черепа таким чином, щоб на підсумковому фотознімку, одночасно, проглядалися обидва об'єкти. При цьому повинні збігатися за своїм взаєморозміщенням й конфігурацією ознаки зовнішності на певних ділянках, у тому числі в анатомо-топографічних крапках.

Перед фотопоєднанням проводиться судово-медичне дослідження кісток черепа для встановлення статі, віку, зросту потерпілого. У розпорядження експерта бажано надати прижиттєві рентгенограми голови, медичні документи, які стосуються відомостей звертання потерпілого до стоматолога, а також про перенесені травми черепа, хірургічні втручання тощо. Питання експертові може бути сформульоване так: «чи міг череп трупа невідомої особи належати гр. Ц., зображеному на фотознімках № 1,2,3?».

В якості об'єктів судово-портретної експертизи можуть виступати також посмертні маски, які являють собою об'ємні гіпсові зліпки — негативні копії особи, виконані в натуральну величину. Маску виготовляють поряд з фотознімками трупа для найбільш повної фіксації ознак зовнішності особи. Перед цим повинен бути проведений туалет трупа. З маски роблять фотознімки у тому ж ракурсі, що й прижиттєвий знімок особи. Потім проводять зіставлення ознак зовнішності за методом словесного портрета.

ПРОБЛЕМА УЧАСТІ ПОНЯТИХ У СЛІДЧИХ ДІЯХ

Гагаловська Анна Петрівна

ад'юнкт кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ

Чинний КПК України у статті 127, передбачає присутність не менше двох понятих при проведенні обшуку, виїмки, огляду, пред'явлення осіб і предметів для впізнання, відтворення обстановки і обставин події, опису майна. Залучення понятих до освідування (здійснюється у разі, якщо слідчий визнає це за необхідне).

Цією ж статтею передбачені вимоги до понятих: а) не заінтересовані у справі, б) не можуть бути понятыми потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники органів дізнання і досудового слідства.

Проведена нами історична розвідка показала, що інститут понятих на теренах України бере свій початок з середини XVII ст. і з того часу, практично не піддавався принципovým змінам. Як свідчить зміст Соборного укладення 1649 року, яке довгий час було поширене на значній території яку займає сучасна України, ст. 87 гл. X цього документу передбачала, що понятыми були «сторонні люди, добрі, кому можна вірити». По суті Соборним укладенням 1649 року, в ст. 139 гл. X «Про суд», не тільки згадується термін «понятий», але й вводиться інститут понятих. Більше ніж через двісті років, Устав кримінального судочинства 1864 р. вперше встановив мінімальну кількість понятих, які беруть участь у слідчих діях: не менш двох.

Проаналізоване нами кримінально-процесуальне законодавство найбільш розвинених країн Німеччини, Франції, Канади, Японії, США показало, що в них відсутній інститут понятих, тобто законом не передбачена участь у розслідуванні по кримінальних справах осіб, на яких було б покладено обов'язок засвідчити правильність розслідування, проведеного спеціально уповноваженими на те посадовими особами правоохоронних органів.

Вивчення вітчизняної слідчої практики показало, що законодавець зобов'язав особу яка проводить розслідування забезпечити участь понятих у слідчих діях, а понятих у випадку виклику до слідчого приймати участь у певній слідчій дії. Однак законодавець не передбачив відповідальність понятих за відмову від участі в тій або іншій слідчій дії. Тому в слідчого виникає проблема переконати не менш двох повнолітніх фізичних осіб, не зацікавлених у результатах кримінальної справи, які не є учасниками кримінального судочинства, родичами учасників судочинства, працівниками дізнання і досудового слідства, у необхідності взяти участь

у слідчій дії. Слідча практика показує, що знайти таких осіб буває нелегко; до того ж підбір понятих нерідко вимагає часу, що у свою чергу негативно позначається на своєчасності проведення слідчої дії, в якій участь понятих передбачена законодавством.

Як правило, при огляді місця події в житлі громадян, понятими найчастіше залучаються сусіди найближчих квартир, сусідніх домоволодінь, особи яких за нетривалий час вивчити неможливо, тому серед них можуть виявитися особи, зацікавлені у справі, очевидці злочину, майбутні потенційні свідки чи навіть співучасники злочину. Виникає також проблема захисту прав і законних інтересів потерпілих (у житлі яких, наприклад, проводять огляд) у випадку витоку інформації про їх майновий стан, окремі сторони їх особистого життя, які б потерпілі хотіли б приховати від сторонніх осіб, і відповідно тих, які не несуть жодної відповідальності за розголошення таких відомостей. Крім цього, вітчизняна слідча практика не знає випадків притягнення понятих до кримінальної відповідальності за розголошення даних досудового розслідування.

Поняті, які не є за фахом юристами-правознавцями, фактично не можуть ефективно виконувати свої обов'язки, що в основному полягають в підтвердженні правильності проведення слідчої дії, наприклад такої складної, як огляд місця події. Засвідчити, що огляд проведений правильно, здатна лише особа, яка знає процесуальний порядок проведення слідчого огляду, тобто діюче кримінально-процесуальне законодавство, а також організацію і тактичні прийоми цієї слідчої дії (включаючи прийоми застосування техніко-криміналістичних засобів), тобто криміналістику.

Судова практика свідчить, що найчисельніші процесуальні порушення при досудовому слідстві фіксуються саме коли в ньому беруть участь поняті: у обшуці, виїмці, пред'явленні для впізнання. З цього приводу суди виносили майже кожену десяту ухвалу (постанову) [1, с. 16].

Вже сама редакція ст. 127 КПК України немовби має в підтексті недовіру до слідчих, яких держава уповноважила професійно здійснювати боротьбу зі злочинністю, але в той же час приставила до кожного з них «не менш як двох понятих». Необхідно виходити із презумпції чесного відношення слідчих до своєї справи при суворому дотриманні законності. Адже немає потреби щоб поняті, наприклад, стояли за спиною хірурга в той момент, коли він заносить руку зі скальпелем над тілом пацієнта, — щоб посвідчити правильність дій лікаря, якщо той припуститься помилки [2, с. 438-442].

Отже, реальної користі участь понятих у слідчих діях не приносить. Участь понятих під час проведення слідчих дій негативно впливає на розслідування злочинів та фактично не сприяє зміцненню законності.

Поняття понятих відсутнє у законодавстві провідних країн світу. Зважаючи на курс українського законодавства до зближення із законодавством країн Європейського Союзу. Пропонуємо виключити з КПК України окремі положення ст.ст. 92, 126, 127, 175, 190, 191, 194, якими передбачено функціонування інститут понятих у чинному законодавстві.

Література:

1. Маляренко В. Найпоширеніші помилки та порушення законів, які допускаються при провадженні дізнання та попереднього слідства // Право України. — 2001. — № 3. — С. 15-20.

2. Бацько І.М. Процесуальна регламентація, складання протоколів слідчих дій // Захист прав, свобод і законних інтересів громадян України в процесі правоохоронної діяльності: Матер.конф. — Донецьк: Донецький ІВС МВС України, 2001. — С. 435-444.

ПРОФЕСІЙНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СЛІДЧИМ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ

Герасимов Роман Рязяпович

*ад'юнкт кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що розвиток науки криміналістики у ХХІ столітті потребує синтезу наукових знань і впровадження нових методів розкриття і розслідування злочинів.

Практика розкриття і розслідування вбивств, вирішення конфліктних ситуацій, які виникають на досудовому слідстві під час їх розслідування, вибір найбільш ефективних методів розслідування обґрунтовано пов'язані з подальшим підвищенням професійної майстерності слідчих і працівників органів дізнання, вдосконаленням організаційних засад розслідування зазначених злочинів.

Головною метою проведеного нами дослідження є створення алгоритму вирішення професійних проблем в ході практичного застосування слідчим криміналістичних моделей під час розслідування вбивств.

Криміналістична модель — це криміналістичний інформаційний аналог, знаковий опис, мисленнева уява про соціальні, психологічні та біологічні властивості особи вбивці, які дозволяють упорядкувати, проаналізувати та отримати нову інформацію про злочинця під час розкриття та розслідування вбивств.

Професійні проблеми практичного застосування слідчим криміналістичних моделей під час розкриття та розслідування вбивств обумовлені вирішенням таких завдань:

- евристичного і пізнавального характеру (кодування, збереження, дослідження наявної інформації);

- організації та управління розслідуванням злочину, при цьому, моделі виконують організаційно-управлінську, ретроспективну та прогностичну функції;

- науково-дослідного характеру (узагальнення слідчої, експертної і судової практики), які спрямовані на забезпечення розробки та впровадження криміналістичних методик з розкриття і розслідування вбивств.

Характеризуючи окремі процеси практичної діяльності слідчого, О.К. Гаврилов, справедливо зазначає, що при визначенні можливості розкриття конкретного злочину, необхідно спочатку провести оцінку сукупності дій щодо використання процесуальних засобів їх збирання та дослідження. Будь-які бар'єри на цьому шляху можна пояснити як об'єктивну закономірність неможливості отримання або втрати доказової інформації.

У процесі розкриття і розслідування вбивства слідчий, по-перше, на кожному етапі реконструює ситуацію вчинення злочину (кримінальну ситуацію), по-друге, періодично осмислює й аналізує ситуацію розслідування (слідчу ситуацію), оскільки на основі її оцінки він приймає процесуальні і тактичні рішення. Слідчому постійно приходиться зіштовхуватися з різного роду ситуаціями, які вимагають правильної оцінки, професійного аналізу і розгляду. Для досягнення цієї мети можна використовувати весь арсенал наявних методів і способів пізнання, серед яких особливе місце займає метод криміналістичного моделювання.

Криміналістичне моделювання - це метод, сутність якого полягає в теоретичному і практичному дослідженні штучно створеної системи - «квазі-об'єкту»(моделі) вбивці, яка знаходиться в кореляційному співвідношенні з реальним об'єктом та здатна його замінювати, що сприяє отриманню нової інформації про особу злочинця під час розкриття і розслідування вбивств.

У криміналістичній літературі зустрічаються різні наукові дослідження з проблем криміналістичного моделювання. Так, наприклад, І.Б. Новік зазначає, що пізнати будь-який об'єкт - означає побудувати його образ, ідеальну модель, яка характеризується сукупністю ознак, достатніх для вирішення завдань пізнання. Також зустрічаються погляди розглядати кримінальну справу як модель, І.М. Лузгін пише, що не буде помилкою розглядати кримінальну справу як особливий вид моделі - інформаційний аналог конкретної події. Такої ж думки і В.К. Гавло, який вважає, що своє

матеріальне втілення модель конкретної кримінальної події знаходить у кримінальній справі, де вона виступає у вигляді упорядкованої до норм кримінально-процесуального закону системи доказів.

Застосування криміналістичного моделювання дозволить вирішити низку професійних проблем слідчого при розкритті та розслідуванні вбивств:

1) сприяє побудові, перевірці й оцінці інформаційної моделі вбивці та її складових;

2) оптимізує підготовку і планування слідчих дій;

3) виступає універсальним засобом тактичного прогнозування;

4) підвищує ефективність прийняття організаційно-тактичних рішень слідчого;

5) дозволяє розробити систему впливу на окремих учасників процесу (підозрюваного, свідків);

6) виступає оптимальним засобом оцінки результатів слідчої дії.

Таким чином, вирішення професійних проблем практичного застосування криміналістичних моделей сприятиме виконанню слідчим пізнавальних завдань під час розкриття і розслідування вбивств.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНТРАБАНДИ ІСТОРИЧНИХ ТА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Денисенко Віталій Анатолійович

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

Статтею 201 КК України передбачена кримінальна відповідальність за контрабанду, тобто незаконне переміщення історичних та культурних цінностей через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Незаконний вивіз з України за рубіж предметів, які представляють історичну та культурну цінність в останні роки залишається стабільно високим.

Проведений автором аналіз судово-слідчої практики показує, що якщо раніше такі злочини вчинялися в основному злочинцями одинаками, то сьогодні організованими, досить стабільними й згуртованими групами, спеціально створеними для заняття контрабандою історичних та культурних цінностей, на основі чіткого розподілу ролей на конвеєрній основі. Учасниками таких груп є продавці, скупники й переправщики цінностей, які здійснюють злочинну діяльність на території України. Нерідко ними виступають реставратори музеїв, бібліотек, церков, оцінювачі предметів антикваріату. Переправщики це спеціально найняті

кур'єри, рідше безпосередні скупники цінностей. Такі особи користуються особливою довірою організаторів злочинної діяльності, тому що втрата товару означає зрив угоди. Нерідко кур'єрами є іноземці, як правило працівники дипломатичних представництв, які набули дипломатичного імунітету.

В останні роки учасники зазначеної злочинної діяльності застосовують усе більш витончені способи приховання історичних та культурних цінностей, що дозволяє їм безкарно діяти тривалий час. До такої злочинної діяльності нерідко втягуються працівники митниці, співробітники міністерств, відомств, організацій, які регулярно виїжджають за рубіж і мають постійні контакти з іноземними організаціями, фірмами, фондами.

Одержувачами контрабанди історичних та культурних цінностей є особи, які виїхали у свій час з України чи інших країн колишнього СРСР, на постійне місце проживання за кордон. Нерідко вони зберігають українське громадянство чи набувають подвійного. Такі особи займаються реалізацією незаконно вивезених з України історичних та культурних цінностей через спеціалізовані магазини та крамниці антикваріату.

Організовані групи, які спеціалізуються на контрабанді історичних та культурних цінностей з України, формуються з осіб, які виїхали на проживання за кордон, їх найближчого оточення, родичів, знайомих, товаришів по службі, які залишилися в Україні. Останні нерідко мають на меті покинути Україну й перед цим переправляють наявні в них історичні та культурні цінності своїм родичам чи знайомим за рубіж. В іншому випадку злочинці займаються на території України пошуком історичних та культурних цінностей за підказкою через кордон для того, щоб незаконно переправити такі цінності за рубіж і створити таким шляхом певний капітал.

Домовленість між учасниками злочинної групи про спільне заняття контрабандною діяльністю історичних та культурних цінностей може бути досягнута особисто, перед виїздом кого-небудь із них на проживання за кордон, у період перебування окремих представників групи в закордонному відрядженні чи туристичній поїздці, або при приватному відвідуванні. Встановлення злочинних контактів і одержання згоди на участь у контрабандній діяльності здійснюється також через посередників телефон чи електронною поштою. Особи, які виїхали за рубіж нерідко інформують листами чи телефоном своїх родичів, знайомих про можливості, які з'явилися в них для реалізації історичних та культурних цінностей (відкриття ними власних крамничок, зв'язок з перекупниками цінностей, знайомство з приватними колекціонерами чи представниками галерей тощо), повідомляють ціни на українські історичні та культурні

цінності за кордоном, й домовленість про одержання згоди на реалізацію або покупку цінностей за вигідними цінами.

Зазначені особливості криміналістичної характеристики контрабанди історичних та культурних цінностей слід враховувати при вирішенні питання про порушення кримінальної справи, плануванні розслідування контрабанди, висуненні версій про викрадення історичних та культурних цінностей, а також профілактиці та попередження таких злочинів.

СПОСОБИ ПІДРОБКИ ДОКУМЕНТІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ АВТОБІЗНЕСІ

Дубець Оксана Степанівна

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

При розслідуванні незаконного заволодіння автотранспортними засобами виникають питання, вирішення яких неможливе без використання спеціальних знань. При розслідуванні кримінального автобізнесу, найчастіше використовують такі процесуальні форми спеціальних знань: проведення судових експертиз, участь спеціаліста в огляді місця події. До непроцесуальних відносяться: консультації, довідкова діяльність спеціаліста, участь спеціаліста в оперативно-розшукових заходах, проведення попередніх досліджень.

Найефективнішою формою встановлення в документах на автотранспортні засоби ознак підробки є проведення почеркознавчої і техніко-криміналістичної експертизи документів, у процесі яких, судовий експерт використовуючи спеціальні знання, виявляє способи й ознаки підробки документів.

При кримінальному автобізнесі підробці піддаються документи на право управління автотранспортними засобами, пов'язані з реєстрацією автотранспортних засобів; документи, які підтверджують право володіння й розпорядження такими засобами; документи на право перевезення вантажів і пасажирів, а також документи, які підтверджують відповідність конструкції й технічного стану цих засобів вимогам безпеки дорожнього руху.

Поряд з традиційними способами підробки, злочинці все частіше використовують сучасні технології, однак документи, як і раніше, підробляють повністю або частково. При цьому вибір способу підробки таких документів залежить від мети і технічного оснащення, наявності матеріалів і професійних навичок злочинців.

Вивчена автором судово-слідча практика показує, що при повній підробці бланків документів використовуються: поліграфічні способи друку, малювання, репрографічні способи й комбіновані.

В останні роки поширення набув друк з форм високого друку й друк з форм плоского друку. Рідко зустрічається глибокий і трафаретний друк, які в основному використовуються для підробки окремих реквізитів у фальсифікованих документах на автотранспорт.

Малювання, використання електрофотографічних копіювальних і фотографічних пристроїв в практиці дослідження документів на автотранспортні засоби зустрічаються вкрай рідко, що пов'язане з характерними ознаками, які легко виявляються в документах виготовлених такими способами.

Сьогодні в Україні поширеними є комп'ютерні технології підробки документів, які передбачають використання комп'ютера, принтера і сканера, а відповідно процес підробки є цілком безшумним, устаткування не вимагає багато місця і головне є мобільним. Ці переваги комп'ютерного обладнання з успіхом і використовують злочинці.

ПРОБЛЕМИ ОБ'ЄКТА НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

Завгородня Ольга Юріївна

*здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Київського національного університету внутрішніх справ*

Статтею 289 КК України передбачена кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом. Обов'язковим елементом складу цього злочину є об'єкт. Дослідники об'єкту злочину вважають, що він має визначальне теоретичне, практичне і пізнавальне значення для оцінки суспільної та юридичної сутності злочину, тяжкості заподіяної злочином шкоди, кваліфікації діяння та вирішення багатьох інших практичних завдань [1]. Не дивлячись на те, що в теорії кримінального права ще триває дискусія з приводу поняття суб'єкта складу злочину, ми вважаємо, що найбільш обґрунтованою видається точка зору про те, що об'єктом будь-якого злочину визнаються цінності, тобто блага людини та суспільства, які охороняються кримінальним законом [2].

Основним безпосереднім об'єктом злочину передбаченого ст. 289 КК України, є контрольоване використання транспортних засобів, перелічених у примітці до ст. 286 КК України. Ці транспортні засоби є предметом цього злочину.

Родовим об'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом є охоронювані суспільні відносини в сфері безпеки руху й експлуатації

транспорту, а безпосереднім - безпечна експлуатація транспортного засобу, життя та здоров'я людей, збереження майна.

Однак в науці кримінального права щодо об'єкта незаконного заволодіння є різні погляди. Одні науковці, виділяють родовий об'єкт незаконного заволодіння транспортним засобом нормальну безпечну роботу залізничного, водного, повітряного транспорту в сфері його руху [3, с. 11], інші - громадську безпеку, яка забезпечується при використанні у виробничій сфері джерел підвищеної небезпеки [4, с. 460]. Погоджуємося з тими науковцями, які вважають, що незаконне заволодіння посягає на декілька об'єктів, тому є потреба у відокремленні тих суспільних відносин, які в цьому разі є головними, безпосередніми.

Науковець Ю.Ф. Іванов справедливо зазначає «думка про те, що незаконне заволодіння транспортним засобом посягає тільки на один безпосередній об'єкт (громадський порядок або громадську безпеку, чи безпеку руху механічних автотransпортних засобів), не є обґрунтованою. Треба зазначити, що незаконне заволодіння транспортним засобом спричиняє ще й шкоду відносинам власності. Власник при цьому позбавляється можливості здійснювати право власності, що передбачено законом, тобто порушуються врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування та розпоряджання майном» [5].

Схожу думку у свій час вже висловлював В.І. Єгоров, який зазначав, що основним безпосереднім об'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом є право власності, а додатковим - порядок використання автотранспорту як джерела підвищеної небезпеки. Науковець це пояснював тим, що право власності порушується завжди, а порядок використання транспортних засобів — ні. Не трапляється це при незаконному заволодінні «засобами пересування та при їзді на них там, де нема інших транспортних засобів (у лісі, полі та ін.)» або при незаконному заволодінні транспортним засобом «досвідченою особою, яка має необхідну кваліфікацію водія. Тож ці суспільні відносини потрібно визначати лише як додаткові (факультативні) щодо безпосереднього об'єкта злочину, який розглядається» [6, с. 49-53].

Інші науковці, які підтримують цю ж думку вважають, що безпосереднім об'єктом є «не громадська безпека, а державна, колективна чи приватну власність» [7]. Така позиція пояснюється тим, що, з одного боку, незаконне заволодіння транспортним засобом не завжди загрожує завданням шкоди громадській безпеці, позаяк воно може бути й не пов'язане з такими обставинами, як керування автотранспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, особою, яка не має посвідчення водія, з порушенням правил дорожнього руху тощо, тобто обставинами, що впливають на громадську безпеку. Навряд чи, наприклад, можна стверджувати, що незаконне заволодіння, вчинене водієм-професіоналом

у тверезому стані, без порушень правил дорожнього руху, загрожує громадській безпеці.

З іншого боку, незаконне заволодіння в будь-якому разі порушує права власника транспортного засобу на користування та розпорядження майном, тобто зазіхає на основні компоненти права власності. При цьому, вчиняючи незаконне заволодіння транспортним засобом, винний усвідомлює порушення прав власника, а також те, що він незаконно використовує чуже майно.

Вважаємо, що позиція вищезазначених науковців, яка також підтримана Ю.Ф. Івановим [5, с. 12-13] є правильною, зокрема, основним безпосереднім об'єктом при незаконному заволодінні потрібно вважати суспільні відносини права власності.

Література:

1. Коржанський М.Й. Ще раз про об'єкт злочину // Юридичний вісник України. - 1996. - 18-24 липня.
2. Зелінський А.Ф., Куц В.М. Об'єкт злочину і структура Особливої частини Кримінального кодексу // Вісник Університету внутрішніх справ. — Харків: УВС, 1997. - Вип. 2. - С. 148-154.
3. Куринов Б.А. Автотранспортные преступления. Квалификация и ответственность. - М.: Юрид.лит., 1976. — 208 с.
4. Загородников Н.И. Преступления против общественной безопасности, общественного порядка и здоровья населения // Советское уголовное право: Часть особенная: Учеб. / В.А. Владимиров, М.А. Гельфер, П.И. Гришаев и др.; Отв. ред. В.А. Владимиров и др. - М.: Юрид.лит., 1979. - 583 с.
5. Іванов Ю.Ф. Попередження незаконного заволодіння транспортними засобами: Посібн. - К.: НАВСУ, 2001. - 156 с.
6. Егоров В.И. Ответственность за угон автотранспортных средств по советскому уголовному праву: Дисс... канд.юрид.наук: 12.00.08. - М., 1978.
7. Леконцев Ю., Бриллиантов А. Ответственность за угон автотранспортных средств // Советская юстиция. - 1984. - № 1. - С. 7-8.

ПИТАННЯ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ ВІДТВОРЕННІ ОБСТАНОВКИ І ОБСТАВИН ПОДІЇ ПО СПРАВІ ПРО ВБИВСТВО ВЧИНЕНЕ НА ЗАМОВЛЕННЯ

Заєць Наталя Олександрівна

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

При розслідуванні вбивств вчинених на замовлення нерідко виникає необхідність у перевірці конкретних фактичних обставин. Це можливо шляхом проведення відтворення обстановки і обставин події - процесуальної дії, яка проводиться з метою перевірки і уточнення результатів допиту свідка, потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого чи відомостей, одержаних при проведенні огляду та інших слідчих дій. Завдання відтворення обстановки і обставин події полягає у перевірці зібраних та одержанні нових доказів, виявленні причин та умов, які сприяли вчиненню злочину. Відтворення обстановки за участю свідків, обвинувачених та інших допитаних раніше осіб дозволяє перевірити можливість вчинення певних дій саме даною особою і у конкретній обстановці.

У залежності від мети дослідів відтворення обстановки і обставин події під час розслідування вбивства вчиненого на замовлення може мати різні види: 1) для перевірки можливостей виконати певні дії і навички; 2) для перевірки можливості сприймати певні явища і факти за допомогою органів відчуття; 3) для встановлення можливості вчинити якісь дії; 4) для встановлення можливості дії чи події; 5) для встановлення, як саме відбувалась певна подія; 6) для перевірки можливості існування події, про яку повідомляє обвинувачений чи інша особа; 7) для визначення механізму утворення слідів слідоутворюючими об'єктами, якщо при цьому немає потреби у призначенні експертизи.

До участі у відтворенні обстановки і обставин події, у необхідних випадках, може бути запрошений спеціаліст певного профілю знань. Аналіз судово-слідчої практики у справах про вбивства вчинені на замовлення свідчить, що для участі у проведенні даної дії найчастіше запрошуються криміналісти, психологи, біологи, судові медики та інші фахівці. Спеціаліст надає допомогу слідчому в уточненні плану і мети відтворення; визначенні часу і місця його проведення; збиранні потрібних додаткових відомостей; визначенні способу проведення дослідних дій; підборі знарядь і засобів, необхідних для відтворення обстановки і проведення дослідних дій тощо.

Запросивши відповідного спеціаліста слідчий повинен ознайомити його з обставинами справи, завданнями даної слідчої дії, протоколами

огляду місця події і допитів. При підготовці з установаження можливості бачити певну особу або щось чути у конкретних умовах, криміналіст, який бере участь у даній дії, зверне увагу слідчого на необхідність провести досліди в умовах, максимально наближених до тих, за яких відбувалася подія.

Залежно від виду відтворення обстановки спеціаліст може надати допомогу у виборі засобу фіксації ходу і результатів дослідних дій; у підборі осіб, які будуть виконувати дослідні дії; у відтворенні обстановки тощо.

На другому етапі підготовки, тобто на місці проведення відтворення обстановки, спеціаліст на основі відомостей, які є у справі, допомагає слідчому відновити обстановку, подібно до тієї, що була в момент вчинення злочину. Він надає слідчому консультацію про порядок проведення реконструкції, визначає ступінь подібності реконструйованої обстановки.

Під час проведення інструктажу слідчий повинен ознайомити всіх учасників відтворення обстановки і обставин події із змістом наступних дослідів, послідовністю їх проведення; ознайомити їх зі своїми обов'язками; вказати, де вони мають знаходитися на всіх етапах відтворення обстановки; які дії і за яким сигналом повинні робити; які засоби зв'язку серед учасників даної слідчої дії. Спеціаліст, який бере участь у інструктажі, за дорученням слідчого роз'яснює призначення технічних засобів, демонструє їх роботу.

Під час проведення відтворення допомога спеціаліста може полягати у тому, що він роз'яснює учасникам слідчої дії правила техніки безпеки праці і забезпечення їх дотримання; дає пояснення щодо роботи обладнання, яке перевіряється (наприклад, при різноманітних маніпуляціях обвинуваченого з вогнепальною зброєю, вибуховим пристроєм з використанням відповідного обладнання тощо), зокрема, стежить за правильністю його запуску і використання; звертає увагу на можливі побічні явища, які можуть негативно вплинути на достовірність результатів дослідів; допомагає усунути останні і звертає увагу на явища і обставини, які супроводжують відтворення обстановки. За необхідності повторення дослідних дій вони можуть бути проведені у змінених умовах для того, щоб з'ясувати вплив цих змін на результат, у цих випадках слідчий також може отримати у спеціаліста потрібні консультації.

Допомога спеціаліста важлива і у випадках проведення дослідів з метою встановлення наявності у обвинуваченого певних професійних навиків. Беручи участь при проведенні таких відтворень обстановки, спеціаліст, базуючись на своїх знаннях, може допомогти слідчому створити умови, підібрати необхідні інструменти і матеріали для проведення відповідних дослідів.

Залежно від процесуального становища особи, показання якої належить перевірити, її стану і зібраних даних про особу останньої, суттєву допомогу при підготовці та проведенні перевірки показань поряд з іншими спеціалістами (наприклад, криміналістом) може надати психолог. Але, як свідчить аналіз слідчої практики, при проведенні даної слідчої дії спеціалісти-психологи запрошуються дуже рідко. Оскільки особи, показання яких перевіряються, були учасниками події, то їх виїзд (вихід) на місце разом із слідчим часто викликає хвилювання та інші психологічні процеси, які впливають на їх поведінку і точність пояснення. У зв'язку з цим доцільно, враховуючи специфіку завдань цієї слідчої дії, запрошувати спеціаліста-психолога, який, спостерігаючи за особою, показання якої перевіряються, зможе зорієнтувати слідчого у потрібному напрямі, допомогти особі, показання якої перевіряються, зосередитись на конкретних пунктах раніше даних показань та пояснити їх значення на місці. Показання на місці супроводжується демонстрацією допитуваного, який усвідомлює свої дії, показує, як і за допомогою чого, у якій послідовності він це робив. Рушійна діяльність сприяє оживленню моторної пам'яті й кращому відтворенню.

Основним засобом фіксації ходу і результатів даної слідчої дії є протокол, який складається з дотриманням вимог статей 85 і 195 КПК України. До нього додаються: схематичний план місця проведення перевірки показань, фотознімки, матеріали відеозапису, які пояснюють і збагачують зміст протоколу. Спеціаліст може надати допомогу в складанні плану (схеми), відмічаючи на ньому розташування учасників слідчої дії і окремих предметів, з яких проводились фотографування або відеозапис.

Підсумовуючи можна зазначити, що при проведенні відтворення обстановки та обставин події по справах про вбивства вчинені на замовлення допомога спеціаліста полягає: у виборі найбільш доцільного для виконання конкретного завдання виду експерименту і складання плану його проведення; у розробці оптимальної тактики проведення експерименту; у підборі предметів, необхідних для проведення дослідів; у створенні спеціальних умов, в яких найбільш доцільно провести експеримент; у відтворенні обстановки і обставин з метою проведення перевірки показань на місці, розстановки і інструктажу його учасників; у проведенні дослідів чи перевірки показань, з тим щоб вони були здійснені технічно правильно; у фіксації результатів слідчої дії; в оцінці отриманих даних.

КОНСУЛЬТАТИВНА ДОПОМОГА ФАХІВЦЯ-БУХГАЛТЕРА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Казміренко Людмила Василівна

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

Спеціаліст є функціональним помічником слідчого і його діяльність обмежується повноваженнями слідчого. Спеціаліст — це особа, яка не підміняє слідчого, а обізнана у певній галузі, покликана своїми спеціальними знаннями допомогти слідчому у всіх тих випадках, коли з питань, що мають значення для справи, необхідна його допомога. Спеціалісти надають слідчому методичну, консультативну та іншу допомогу при проведенні ним слідчих дій.

Спеціаліст-бухгалтер при розслідуванні злочинів у сфері економічної діяльності може надати слідчому консультативну допомогу з досить широкого кола питань, зокрема: 1) особливостей організації й порядку ведення бухгалтерського обліку, документообігу в організації; 2) нормативно встановленого порядку оформлення тих або інших господарських операцій, відображення їх у первинних, зведених облікових документах і реєстрах бухгалтерського обліку, а також прав і обов'язків осіб, відповідальних за організацію й ведення бухгалтерського обліку, працівників бухгалтерії й матеріально відповідальних осіб; 3) обставин фінансово-господарської діяльності організації; 4) наявності взаємозв'язку між певними господарськими операціями й документами, якими вони оформляються; 5) завдань ревизорові й оцінки акту ревізії (перевірки) щодо його повноти й обґрунтованості.

Консультативна допомога спеціаліста-бухгалтера слідчому може бути корисною при підготовці й проведенні допиту осіб, відповідальних за організацію й ведення бухгалтерського обліку, які склали документи, що цікавлять слідство, співробітників бухгалтерії, матеріально відповідальних осіб. Крім консультації з питань бухгалтерського обліку, спеціаліст може надати допомогу щодо аналізу наявної в розпорядженні слідчого бухгалтерської документації, підбору документів, які підлягають пред'явленню в ході допиту.

Необхідність участі спеціаліста в підготовці питань експертів пояснюється тим, що повнота експертного дослідження й дотримання строків проведення експертизи багато в чому залежать від правильного визначення кола питань і точності їх формулювання. При відсутності в слідчого чіткого уявлення про предмет призначуваної ним судової експертизи й меж компетенції експерта відповідного профілю, нерідко виникають ситуації, коли перед експертом ставляться питання, які повинні вирішуватися безпосередньо слідчим і судом чи експертами інших спеціальностей. Спеціаліст надасть допомогу у визначенні можливості

експерта відповісти на питання які цікавлять слідчого, достатності зібраних у справі матеріалів, необхідності за допомогою проведення слідчих дій з'ясувати ті або інші обставини, коло й формулювання питань експертів тощо. Безсумнівну допомогу спеціаліст надасть і при відборі матеріалів для експертного дослідження, оскільки нерідко експертів поряд з необхідними надаються матеріали, які не відносяться до предмета експертизи, і навпаки, надані матеріали не завжди дозволяють експертів відповісти на всі поставлені перед ним питання.

Крім цього, звернення слідчого до фахівця-бухгалтера, по справах про злочини у сфері економічної діяльності, відбувається, якщо з'явилися певні сумніви щодо змісту й висновків у висновку експерта або неясності в його змісті.

ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

Карabanов Дмитро Олександрович

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

По справах про незаконне заволодіння автотранспортними засобами найбільш характерними є дві слідчі ситуації. Перша — кримінальну справу порушено за фактом незаконного заволодіння автотранспортним засобом, коли його місце знаходження і злочинець не встановлені; Друга — кримінальну справу порушено після затримання підозрюваного на місці злочину або незабаром після вчинення злочину.

Найбільш складною є перша слідча ситуація, з метою її вирішення пропонується така послідовність слідчих дій: допит потерпілого, огляд місця події, допит свідків, вжиття організаційних заходів спрямованих на розшук автотранспортного засобу і злочинця.

В ході допиту потерпілого з'ясовується три групи питань: обставини викрадення; прикмети транспортного засобу; хто на думку потерпілого міг вчинити злочин. Показання потерпілого повинні бути додатково перевірені, адже практиці відомі випадки інсценування викрадень автотранспортних засобів з метою приховати вчинену дорожньо-транспортну подію, сховати автомобіль від опису майна тощо.

Свідки-очевидці незаконного заволодіння автотранспортним засобом повинні бути допитані невідкладно. У них з'ясовуються обставини незаконного заволодіння, прикмети злочинців, а також як очевидець опинився на місці події, за якими ознаками вирішив, що в даному випадку має місце злочин.

Об'єктами слідчого огляду за такими злочинами є місце стоянки, виявлений автомобіль із прилягаючою територією, а також шлях від місця незаконного заволодіння автотранспортним засобом до місця його виявлення. До участі в огляді доцільно залучати фахівців, зокрема експертів-криміналістів, автотехніків, а за необхідності і судового медика. При огляді місця події встановлюється: як було вчинено злочин; яким чином здійснено проникнення у автотранспортний засіб; як долалися перешкоди і які засоби для цього використовувалися; як заводився автомобіль і як злочинці покинули місце події.

У випадку незаконного заволодіння транспортним засобом з гаража, ведеться пошук слідів знарядь злочину, слідів рук і ніг злочинців, доцільно застосувати службово-пошукового собаку, за допомогою якої простежується шляхи підходу до місця злочину. Якщо автотранспортний засіб викрадено із проїзної частини, огляду піддається та ділянка, яка перебувала під транспортним засобом, що інколи дозволяє встановити, чи мало місце незаконне заволодіння в дійсності, визначити його час, напрям, у якому втекли злочинці. Огляд виявленого автотранспортного засобу має метою виявити сліди перебування злочинців у салоні автомобіля, вирішити питання про те, чи не вчинено на цьому ньому дорожньо-транспортну подію чи інший злочин, визначити суму матеріального збитку, заподіяного власникові.

Після надходження інформації про викрадення автотранспортного засобу чергова частина міськрайорганів внутрішніх справ, підрозділи Державтоінспекції, патрульної служби, міліції особливого призначення, вживають заходів до розшуку автотранспортного засобу й злочинців. Детально такий розшук регламентований Настановою з організації і тактики розшуку транспортних засобів, установа та затримання осіб, які ними незаконно заволоділи, затримання автотранспорту, що використовувався під час учинення злочинів, а також розшуку водіїв, які з місця дорожньо-транспортної пригоди зникли, затвердженої відповідним наказом МВС України.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Карпушева Ія Юріївна

викладач-фахівець кафедри кримінального права та кримінології

Донецького юридичного інституту Луганського державного

університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Кримінальна відповідальність належить до фундаментальних понять кримінального права і займає центральне місце в системі кримінального законодавства та науці кримінального права. Багато вчених зробили значний внесок у розробку проблеми поняття, часу виникнення та припинення, реалізації такої відповідальності, її сутності, але в юридичній літературі й досі немає єдиної точки зору [1, с. 126]. В юридичній літературі неодноразово робили спроби класифікувати концепції кримінальної відповідальності. Однак і в цьому випадку відсутня єдність поглядів. Залежно від ступеня деталізації науковцями виділяється три, іншими чотири, п'ять і навіть шість основних теорій кримінальної відповідальності. Окрім цього, в працях окремих вчених проглядається намагання сумістити елементи кількох з них [2, с. 51].

Я.М. Брайнін розглядає кримінальну відповідальність як обов'язок особи, що вчинила злочин, бути підданою певним несприятливим кримінально-правовим заходам [3, с. 25].

Ю.В. Баулін кримінальну відповідальність визначає як обмеження прав і свобод особи, винної у вчиненні злочину, яке передбачене Кримінальним кодексом України і застосовується судом, а також спеціальними органами держави, уповноваженими на виконання обвинувального вироку суду [4, с. 42].

І.Л. Марогулова визначає, що кримінальна відповідальність – це застосування до особи, яка вчинила злочин, заходів державно-примусового впливу на підставі обвинувального вироку суду, що вступив у законну силу [5, с. 108]. Найбільш переконливою уявляється точка зору, відповідно до якої кримінальна відповідальність є вимушеним перетерпінням особою, що вчинила злочин, державного осуду, а також позбавлень особистого, майнового та іншого характеру, які передбачені кримінальним законом і покладаються на винного спеціальними органами держави [6, с. 27].

В цьому визначенні відображено дійсний зміст кримінальної відповідальності як реального правового наслідку, що настає для особи за вчинення нею злочину, і поєднує негативну публічну морально-політичну оцінку особи та її поведінки й пов'язані з цим примусові правові заходи [7, с. 50]. Саме таким чином кримінальна відповідальність розглядається й

у рішенні Конституційного Суду України від 27.10.1999 р. № 1-15/99 в справі за конституційним поданням МВС України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканість). Згідно з висновком Конституційного Суду кримінальна відповідальність передбачає офіційну оцінку відповідними державними органами поведінки особи як злочинної, і, як правило, полягає в застосуванні до особи, що вчинила злочин, конкретних заходів кримінально-правового характеру через обвинувальний вирок суду, але може зводитися й до самого лише осуду особи [8, с. 23].

Виходячи з цього, звільнення від кримінальної відповідальності означає здійснювану відповідно до вимог кримінального та кримінально-процесуального законів відмову держави в особі суду від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, передбачених КК України обмежень її певних прав і свобод, яка не тягне за собою кримінально-правових наслідків.

Література:

1. Клименко В. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінчення строків давності (проблемні питання) / В. Клименко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 12. – С.145-150.
2. Красницький І.В. Поняття, підстави та форми кримінальної відповідальності за кримінальним правом Франції та України: порівняльний аналіз: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / І.В. Красницький І.В. – Львів, 2005. – 220 с.
3. Брайнин Я.М. Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве [монографія]. – М.: Юрид. лит, 1963. – 275 с.
4. Баулін Ю.В. Поняття кримінальної відповідальності та його значення для практики застосування нового Кримінального кодексу України // Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення: [матер. міжнар. наук.-практ. конф. 25-26 жовтня 2001р.] / Редкол.: Сташис В.В. (голов.ред.) та ін. - К.-Х.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 39-42.
5. Уголовное право Российской Федерации: [учебник] / под ред. В.П. Кашепова. – М.: Былина, 1999. – 559 с.
6. Кримінальне право України: Загальна частина: [підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти] / За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2001. – 416 с.
7. Житний О.О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям / Дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.О. Житний. – Х., 2003. – 211 с.

8. Козак О.С. Звільнення від кримінальної відповідальності / Дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.С. Козак. – Дніпропетровськ, 2008. – 228 с.

ОСОБЛИВОСТІ ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ ТРУПІВ З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Кожакарь Іван Юрійович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

На території України протягом останніх років спостерігається невтішна статистика по збільшенню кількості виявлення невідомих трупів, значна частина яких так і залишається невідомими. Це має прямий зв'язок зі зростанням кількості людей, які зникли безвісті. Переважно ці питання вирішуються за допомогою використання можливостей дактилоскопії. Але, як відомо, що незважаючи на повну автоматизацію дактилоскопічних слідотек та дактилокартотек співвідношення виявлених невідомих трупів до встановлених (в подальшому) має вагому різницю. Нерідко основною причиною неефективності роботи у даному напрямі стає відсутність нормативно закріпленої науково обґрунтованої та методично доцільної процедури дактилоскопіювання трупів, яка б чітко визначала суб'єктів даного процесу, їх права та обов'язки, порядок дій, набір технічних прийомів та засобів, які повинні використовуватись в залежності від складності випадку.

Мета нашого дослідження — розпочати процес по систематизації наявного досвіду та закласти підґрунтя до процесуального закріплення дактилоскопіювання трупів розкриваючи сутність даного процесу в світлі доказової значущості. Раніше над проблемою дактилоскопіювання трупів вже працювали в основному зарубіжні науковці: М.В. Кісін, Х. Йордан, А. Симон, О.М. Ратневський, Л.В. Станіславський, В.О. Шифрин, Б.Д. Левченков, В.І. Акопов, В.П. Краснов, А.Ф. Манулик, М.Н. Шухнін, Д.А. Валетов, І.В. Брусенцова та інші. Проте, в Україні дослідження в даному напрямі майже не проводились, а порядок їх проведення закріплений лише у відомчих підзаконних актах як сукупність поодиноких розрізнених вказівок та рекомендацій. У практичній діяльності правоохоронних органів нерідко виникають ситуації, пов'язані з виявленням трупів, які потребують дактилоскопіювання не тільки для встановлення особи, а також і для з'ясування причин та обставин смерті чи розкриття злочину, тобто для отримання доказової інформації. Якщо конкретніше, то дактилоскопіювання необхідне в таких випадках: у разі наявності трупа чи частин тіла невідомої особи; якщо є сумніви

стосовно особи трупа; для повноти та всебічності розслідування злочину, яка включає — перевірку особи померлого на причетність до вчинення інших злочинів, виключення слідів потерпілого з числа слідової інформації, що вилучена з місця злочину та встановлення інших фактів.

Сутність дактилоскопіювання трупів з метою отримання доказової інформації складає комплекс дій, які проводяться спеціальними суб'єктами (згідно діючого в Україні законодавства — оперативного працівника із залученням, в складних випадках, судово-медичного експерта та криміналіста), що проводяться в рамках чітко визначеної процедури (яка на жаль в Україні відсутня, але тоді результат дактилоскопіювання трупів в нашій країні має лише номінальний характер і аж ніяк не доказовий) із застосуванням техніки дактилоскопіювання (яка включає в себе методику, технічні засоби та спеціальні прийоми дактилоскопіювання трупів, відповідно до стану шкірних покривів рук).

Тому, на сьогодні для того щоб дактилоскопіювання трупів дійсно було джерелом доказової інформації необхідно провести ряд заходів нормативного та технічного характеру: по-перше визначити спеціального суб'єкта, який буде здійснювати дактилоскопіювання трупів, який володіє технікою дактилоскопіювання (звичайно оперативні працівники без спеціальної підготовки не підходять); по-друге закріпити, хоча б на міжвідомчому рівні чітко розроблену процедуру дактилоскопіювання трупів з визначенням прав та обов'язків спеціальних суб'єктів, а також удосконалити та систематизувати існуючі техніки дактилоскопіювання трупів та оформити їх у чітку обов'язкову систему правил, обумовлених процедурою дактилоскопіювання.

Література:

1. Кисин М.В., Снетков В.А. Особенности дактилоскопирования и идентификации трупов. — М.: НИИ милиции МООП РСФСР, 1963. — 40 с.
2. Акопов В.И., Краснов В.П., Манулик А.Ф. Видовые и половые особенности подкожно-жировой клетчатки трупа человека / Ученые записки ДЮИ. — Ростов-на-Дону: Изд-во ДЮИ, 2003. — Т. 21. — С. 349-354.
3. Шухнин М.Н. Применение технико-криминалистических и судебно-экспертных методов установления личности по неопознанному трупу при расследовании преступлений. Автореф. дис. ... канд.юрид. наук. — Саратов, 2000. — 22 с.
4. Белецкий А.З., Ратневский А.Н. Возможности дактилоскопирования трупов, кисти рук которых утратили роговой слой эпидермиса // Криминалистика и судебная экспертиза.

Республ.межвед.сб.науч. и науч.-метод.работ. — К.: Вища шк., 1978. — Вып. 17. — С. 69-71.

5. Станиславский Л.В. Выявление папиллярных узоров на пальцах мацерированных трупов методом оптического контрастирования / Труды Всесоюзного научно-исследовательского института охраны общественного порядка при МООП РСФСР. — М., 1965. — № 9. — С. 44-49.

ТАКТИКА ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ В СПРАВАХ ПРО НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ МОБІЛЬНИМИ ТЕЛЕФОНАМИ

Козицька Олена Геннадіївна

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

На сьогоднішній день існує тенденція щодо збільшення кількості незаконних заволодінь мобільними телефонами. Стаття 41 Конституції України проголошує, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Право приватної власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. [1].

Розслідування кримінальних справ, пов'язаних з незаконним заволодінням мобільними телефонами, у всіх випадках передбачає необхідність проведення такої слідчої дії, як допит. Допит – найбільш розповсюджена слідча і судова дія. Практично немає кримінальних справ, при розслідуванні яких слідчий і суд не проводили дану дію.

Потерпілим визнається особа, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду. Про визнання громадянина потерпілим чи про відмову в цьому особа, яка провадить дізнання, слідчий і суддя виносять постанову, а суд — ухвалу. Громадянин, визнаний потерпілим від злочину, вправі давати показання у справі [2].

Своєчасне виявлення осіб, потерпілих від злочину, є однією з важливих умов всебічного, повного і об'єктивного розслідування злочинів та забезпечення прав і законних інтересів постраждалої особи. Потерпілий є суб'єктом кримінально-процесуального доказування і притягується до участі у справі як джерело доказів, за допомогою яких досліджується подія злочину, визначається вина обвинуваченого та розмір можливого покарання.

Потерпілий може бути допитаний про обставини, які підлягають встановленню по даній справі, в тому числі про факти, що характеризують особу обвинуваченого або підозрюваного, та його взаємовідносини з

ними. Не можуть бути доказами повідомлені потерпілим дані, джерело яких невідоме [2].

Особливості допиту потерпілого полягають в тому, що потерпілий безпосередньо стикається з фактом злочину або злочинцем. В більшості випадків він і є очевидцем вчиненого злочину, тому більше, ніж хто-небудь володіє інформацією про обставини злочину, в результаті якого йому було нанесено шкоду. Його показання допомагають слідчому скласти уявлення про подію, яка відбулася, побудувати версії, виявити докази. Тому розслідування, як правило, розпочинається з допиту потерпілого.

Невірною є думка про те, що кожен потерпілий правильно і об'єктивно дає свої показання. В слідчій практиці зустрічаються випадки, коли потерпілі в силу тих чи інших обставин не дають правдивих показань. Особливо часто це спостерігається в результаті добросовісної помилки потерпілого або бажання відшкодувати збитки за рахунок обвинуваченого, приховати свою негативну роль в справі.

Потерпілий детально розповідає про прикмети злочинця, дає його словесне описання в тому вигляді, в якому воно відобразилося в пам'яті. Якщо у потерпілого виникають складності при згадуванні, то не потрібно наполягати. В цьому виникає небезпека навіювання зі сторони слідчого і підпорядкування мислення потерпілого впливу слідчого. Детальний допит про індивідуальні прикмети злочинця, викрадене тощо, є важливим для подальшого розшуку і пред'явлення їх потерпілому для впізнання.

Допитувати потерпілого необхідно якнайшвидше після вчиненого злочину. В цьому випадку показання відрізняються більшою достовірністю і більшою кількістю деталей. При допиті в справах про грабежі і розбійні напади враховується душевний стан потерпілих в момент нападу і після нього.

На першому ж допиті з'ясовується розмір завданих збитків, а також інші питання, що мають значення для встановлення злочинців і виявлення доказів. Іноді в справах про викрадення мобільних телефонів потерпілі завищують їх реальну вартість, що вимагає в подальшому перевірки показань шляхом призначення товарознавчої експертизи. На першому ж допиті потерпілі ще не зорієнтувалися в обставинах події і називають реальну суму збитків.

Закінчуючи допит, необхідно попередити потерпілого про те, що якщо він згадає обставини, що мають значення для розслідування справи, то повинен обов'язково повідомити про це слідчому.

В справах про розслідування злочинів, пов'язаних з викраденням мобільних телефонів, основними питаннями, які повинен з'ясувати слідчий є:

- анкетні дані потерпілого;

- модель викраденого телефону, марку;
- суму, за яку було придбано телефон;
- чи збереглися документи, які посвідчують належність телефону саме потерпілому (квитанції, гарантійний талон, коробка);
- номер сім-картки та ІМЕІ телефону;
- які ще речі було викрадено;
- чи підозрює потерпілий кого-небудь у вчиненні даного злочину.

Насамкінець зазначимо, що показання потерпілого як і показання інших учасників процесу, вимагають перевірки наряду з іншими зібраними доказами по справі і оцінюються слідчим за його власним переконанням.

Література:

1. Конституція України, прийнята V сесією Верховної Ради України 28 червня 1996 року. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 14 лип.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України: за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань).

СУД ПРИСЯЖНИХ ЯК ФОРМА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ (ДОСВІД РОСІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ)

*Криворучко Віталій Олександрович
курсант факультету внутрішніх військ Навчально-наукового інституту
підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби
Київського національного університету внутрішніх справ, старший
сержант ВВ МВС України*

Реалізація конституційної ідеї створення в Україні демократичної, соціальної, правової держави вимагає проведення судово-правової реформи для формування ефективно діючого законодавства, а також судової системи, що забезпечує реальне додержання прав і свобод людини і громадянина. Однією з важливих ланок судово-правової реформи є створення в Україні суду присяжних. Введення цього інституту в нашу державно-правову систему вимагає зваженого підходу до цього.

У суді присяжних дуже важливе те, що в свідомості громадян присяжні втілюють надійну гарантію справедливого і гуманного відношення до обвинуваченого. Винність або невинуватість людини визначають пересічні громадяни, а це важливий чинник довіри. Суд присяжних є яскраво вираженим показником принципів демократії та справедливості.

Конституція України, встановивши загальні положення реалізації судової влади, передбачила участь у здійсненні правосуддя представників народу через народних засідателів і присяжних.

Таким чином, у сучасних умовах розвитку України як правової держави стала насущною проблема формування суду присяжних і створення відповідного законодавства, яке б регламентувало широкий спектр питань щодо організації корпусу присяжних.

Досить актуальним для характеристики правової природи суду присяжних є питання про місце цього суду в судовій системі України та його юрисдикції.

Згідно зі ст. 31 Закону «Про судоустрій України» суди присяжних діють у загальних апеляційних судах, крім Апеляційного суду України.

Аналіз Закону «Про судоустрій України» дозволяє зробити висновок, згідно з яким українське кримінально-процесуальне законодавство має закріпити положення про те, що якщо особа обвинувачується у вчиненні злочину, справа про який підсудна апеляційному суду (або у вчиненні декількох злочинів, з яких хоча б один підсудний апеляційному суду), вона має право на розгляд її справи судом присяжних. Надане право обвинувачений реалізує, заявляючи клопотання про розгляд його справи судом присяжних. Таке клопотання має бути заявлено при оголошенні обвинуваченому про закінчення досудового слідства і пред'явленні для ознайомлення всіх матеріалів справи.

Конституція України, закріпивши в ст. 124 положення про те, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних, проголосила тим самим створення в Україні суду присяжних.

Досить актуальним для характеристики правової природи суду присяжних є питання про місце цього суду в судовій системі України та його юрисдикції.

Згідно зі ст. 31 Закону «Про судоустрій України» суди присяжних діють у загальних апеляційних судах, крім Апеляційного суду України.

Безумовно, запровадження інституту присяжних у національну систему правосуддя потребує узгодження багатого досвіду демократичних країн світу з кращими традиціями судочинства, правовими звичаями та менталітетом народу нашої держави. Суд присяжних покликаний виступати справді демократичним інститутом, дієвим важелем у провадженні законного, справедливого й ефективного судочинства.

Якщо свідомо підходити до цієї проблеми, то я більше схильний до того, що запровадження інституту суду присяжних в Україні є доцільним, оскільки економіко-правовий стан нашої держави в сучасних умовах розвитку є досить скритим. До того ж, саме населення України готове здійснювати правосуддя. Його неодмінно повинні організувати

присяжні засідателі, вимоги до яких повинні бути жорсткі для повного, всебічного і об'єктивного розгляду справи у суді.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ ДОПИТІ ПО СПРАВІ ПРО СЕКСУАЛЬНЕ ВБИВСТВО

Максименко Олександр Євгенович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Передбачена статтею 128¹ КПК України можливість участі спеціаліста у слідчих діях, а отже, і при допиті, поставила перед криміналістикою завдання розробки рекомендацій щодо залучення спеціалістів до проведення допиту обвинуваченого, потерпілого і окремих категорій свідків по справі про сексуальне вбивство.

До таких випадків належать ситуації, у яких при проведенні допиту розглядатимуть питання, які потребують спеціальних знань і навичок. По справах про сексуальні вбивства спеціальні знання у обсязі, достатньому для проведення кваліфікованого допиту, слідчий може отримати під час консультації з фахівцем перед допитом або вивченням спеціальних літературних джерел тощо.

Вивчена нами судово-слідча практика про сексуальні вбивства показала, що випадки запрошення спеціаліста до участі в допиті бувають як очевидними так, і неочевидними. Так, згідно чинного законодавства допит неповнолітнього свідка, особи яка не володіє мовою, якою ведеться судочинство, а також німого чи глухого належить до очевидних випадків, коли необхідна у допиті участь третьої особи. Закон у цьому разі передбачає обов'язкову участь у першому випадку педагога, а за необхідності - лікаря (ст. 168 КПК України), а у другому - перекладача (ст. 128¹ КПК України), а у третьому - особи, яка розуміє знаки німого або глухого (ст.ст. 144, 169 КПК України).

По справах про сексуальні вбивства неповнолітні нерідко виступають свідками, а згідно чинного законодавства допит неповнолітніх свідків обов'язково проводиться за участю спеціаліста. КПК України у ч. 1 ст. 168 передбачає, що допит неповнолітнього свідка віком до чотирнадцяти років, а за розсудом слідчого — до шістнадцяти років проводиться у присутності педагога, а за необхідності — лікаря, батьків чи інших законних представників неповнолітнього. Для участі у допиті таких осіб повинен запрошуватись педагог, який володіє спеціальними знаннями у галузі дитячої, юнацької психології і педагогіки та має навички навчання і виховання неповнолітніх того ж віку, що й допитуваний. Для участі у допиті малолітнього може бути запрошений вихователь дошкільного дитячого

закладу. Звичайно, логічніше запросити того педагога, який знає допитуваного по школі, інтернату чи дитячому будинку. У всіх випадках доцільно запрошувати того педагога, у присутності якого, за даними слідчого, неповнолітній не буде скутим і дасть правдиві показання. Педагог, який знає особливості допитуваного та його схильності, може використати це для швидкої адаптації і встановлення з ним психологічного контакту.

На початку допиту неповнолітнього слідчий повинен роз'яснити запрошеному педагогу його права і обов'язки під час допиту, про що у протоколі робиться відповідна відмітка; ознайомити його з обставинами справи, які стосуються допиту; з'ясувати у педагога риси характеру і схильності, розвиток та сприймання допитуваного. Слідчий також має обговорити зі спеціалістом порядок проведення допиту, намітити можливі запитання допитуваному та послідовність їх постановки. Повинна бути звернута увага педагога на неприпустимість ставити навідні питання, виражати своє обурення або інші емоції, які можуть справити негативний вплив на допитуваного та перешкодити встановленню істини у справі.

У неповнолітніх під час допиту відносно швидко настає стомлення та розпорошується увага, зважаючи на це педагог повинен їх уважно слухати та відмічати незрозумілості у показаннях, після вільної розповіді, враховуючи стан допитуваного, педагог може порекомендувати слідчому поставити уточнюючі запитання або зробити перерву. Під час перерви слідчий з педагогом можуть обговорити отримані показання та намітити питання з їх деталізації. На основі прослуханих відповідей педагог може порекомендувати слідчому змінити умови або тактику допиту, запропонувати прийоми перевірки розумових здібностей неповнолітнього (наприклад, включити до допиту окремі ігрові моменти, методи тестування тощо з метою визначення стійкості, урівноваженості, схильності до фантазування). Під час допиту малолітніх доцільно, щоб питання їм ставив педагог, це належить до тих випадків, коли допитувані замкнені або нетовариські, неохоче вступають у розмову зі сторонніми.

Через постановку ввідних питань, стосовно навчання, інтересів підлітка педагог сприяє адаптації його до обстановки майбутнього допиту, встановленню з ним психологічного контакту, а також досягненню рівня зосередженості й уваги. Під час допиту педагог повинен сприяти слідчому вірно зрозуміти відповіді допитуваного, оскільки про деякі явища та предмети у дітей різних вікових груп формуються неточні й неоднакові уявлення.

Допит осіб, які не володіють мовою, якою провадиться судочинство, також вимагає ретельної попередньої підготовки із залучення спеціаліста. Проведене нами дослідження показало, що по справах про сексуальні вбивства слідчим доводиться витратити багато часу і зусиль, щоб підшукати відповідного перекладача. Особливість у його доборі полягає у тому, що він

не тільки повинен знати граматику двох мов, й мати певні знання у юридичній термінології, достатній словниковий запас з проблем, які обговорюють на слідстві, а також навички спілкування з допитуваним під час проведення слідчої дії.

Підготовка до допиту глухого або німого передбачає з'ясування слідчим, якими мигами, мімікою та місцевими діалектами володіє ця особа, а також передбачає підбір відповідного перекладача, який розуміє та вільно може спілкуватися з допитуваним. Як перекладачі для глухих, німих, глухонімих, туговухих свідків, потерпілих, підозрюваних та обвинувачених повинні запрошуватись особи, які знайомі не тільки з мімікожестикулярною, дактильною мовою, а й розуміють знаки, міміку та їх миги.

Перед допитом слідчий повинен ознайомити перекладача з обставинами, які стосуються допиту, звернути увагу на те, що він має дотримуватись показань допитуваного, враховуючи під час перекладу використовувану ним термінологію. Слідчий повинен роз'яснити перекладачу, що той повинен перекладати питання слідчого і показання допитуваного дослівно, не ставити від свого імені уточнюючі й додаткові питання, не вести розмов без потреби, не коментувати і не висловлювати свої припущення з приводу відповідей допитуваного. Під час допиту глухонімого, якщо останній може читати і писати, слідчий може, на його прохання, написати у протоколі питання, на які допитуваний власноручно дає письмові відповіді, про це у протоколі робиться відмітка.

При допиті свідків, потерпілих, підозрюваних і обвинувачених по справах про злочини, які посягають на права інтелектуальної власності слідчий може використовувати усі передбачені кримінально-процесуальним законодавством форми участі спеціаліста, а саме: а) пояснення слідчому щодо спеціальних питань, які виникли під час допиту; б) звернення з дозволу слідчого із запитаннями до допитуваної особи; в) заяви з приводу відповідності показань положенням тієї галузі знань, яку представляє спеціаліст.

ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ ДІЙ ПО СПРАВАХ ПРО НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ

Марків Іван Степанович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

За загальним правилом затримання підозрюваного доцільно проводити на місці злочину. Момент реалізації цієї слідчої дії залежить від різних обставин: можливості й доцільності затримання всіх членів злочинної групи в одному місці або затримання їх порізно; ступеня

поінформованості керівників слідчо-оперативної групи про час вчинення злочину й об'єкт, стосовно якого воно планувалося, склад злочинної групи, її оснащеність й т.ін.

Одночасне затримання злочинців, більш сприятливо з погляду попередження можливості зникнути окремим з них, чинити в тій або іншій формі протидію розслідуванню, однак вимагає для цього більш численну групу співробітників, технічних засобів і т.ін.

Залежно від повноти інформації про планований злочин можуть бути прийняті ті або інші тактичні рішення про час затримання: а у випадку, якщо відомо час, але не відомий об'єкт, де планується вчинити злочин, затримання необхідно проводити за місцем перебування злочинної групи, незадовго до наміченого часу; якщо відомо об'єкт нападу й час його вчинення, але немає можливості провести одночасне затримання окремих членів злочинної групи без ризику налякати інших, то доцільно проводити затримання в момент вчинення злочину, улаштувавши засідку на об'єкті; може виникнути необхідність у затриманні злочинців і на шляху руху до об'єкта нападу, якщо чисельний склад злочинної групи, її озброєність, намір свідчать про можливі тяжкі наслідки, а об'єкт нападу й точний час не встановлені.

Вибір тактики затримання залежить і від місця його проведення. Якщо таким місцем є квартира одного зі злочинців, то в ході підготовки до затримання доцільно: вивчити місце затримання, особистість затримуваних; виробити прийоми проникнення до квартири; визначити необхідну кількість співробітників для участі в операції по затриманню й провести їх інструктаж з розподілом функцій для кожного з них; підготувати засоби фіксації (фото-, відеоапаратуру), а також детектори виявлення зброї, вибухових речовин і вибухових пристроїв.

Тактика допиту залежить від часу, який пройшов після злочину, ролі затриманого у вчиненому злочині, наявності доказів про причетність допитуваного до злочину, про який йому відомо, зайнятої ним позиції й ін.

До допиту необхідно ретельно готуватися, для цього необхідно: 1) вивчити особистість затриманого; 2) вивчити матеріали кримінальної справи, від оперативних працівників одержати інформацію, яка не міститься в кримінальній справі; 3) обрати способи встановлення психологічного контакту з підозрюваним; 4) визначити місце й час допиту; 5) скласти план допиту, у якому передбачити: наявність орієнтуючої й доказової інформації; обставини, які підлягають з'ясуванню на даному допиті; послідовність питань, які будуть задаватися; тактичні прийоми, які будуть застосовуватися на допиті; тактичні комбінації й операції у випадку дачі підозрюваним неправдивих свідчень, відмови від дачі показань і т.ін.

Як правило, затримані намагаються потягнути час, проаналізувати сформовану ситуацію, продумати лінію поведінки, у зв'язку із чим допит починається в умовах напруженості, конфліктності з боку затриманих.

При конфліктній ситуації, коли підозрюваний дає неправдиві показання, не визнає свою причетність до розслідуваного злочину, необхідно використовувати тактичні прийоми, такі, наприклад, як: допущення легенди й деталізація показань; непрямий допит; створення перебільшеного враження про поінформованість слідчого про роль допитуваного й наявності доказів у справі; пред'явлення доказів; зміна темпу допиту; використання протиріч у показаннях інших учасників, постановка несподіваних питань. Допиту обов'язково повинна передувати підготовка, яка включає такі основні заходи, як: вивчення особистості допитуваного й характеру його взаємин зі співучасниками; вивчення матеріалів справи; вибір місця й часу допиту; підготовка технічних засобів фіксації допиту; визначення способів встановлення психологічного контакту й складання плану допиту.

Зміст допиту визначається насамперед характером самого злочину й характером тих умов, при яких він вчинений. Необхідно з'ясувати всі обставини, пов'язані з організацією злочинної структури, функціональною роллю кожного її учасника: а) хто є організатором злочинної структури (групи); б) хто здійснював розробку планів вчинення окремих злочинів і організував їх вчинення, розподіляв ролі між членами групи, заздалегідь здобував або виготовляв зброю й інші засоби вчинення злочинів; в) скільки членів у групі і яка ролі кожного з них, у яких конкретно злочинах брали участь виконавці; г) для яких цілей викрадалася зброя, боєприпаси, вибухові речовини і пристрої, чи мали місце факти їх збуту, якщо так, то кому конкретно.

При розслідуванні розкрадань вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин та пристроїв, нерідко проводяться групові обшуки. Вони можуть бути проведені за місцем проживання, роботи або місцем збирання злочинців. Кількість проведених обшуків залежить від виниклої ситуації, і їх реалізація передбачає створення на час їх проведення слідчо-оперативних груп за кількістю місць, які обшуковуються. До складу таких груп включаються, крім учасників, також особи, які забезпечують їх безпеку (співробітники підрозділів швидкого реагування, кінологи зі службово-пошуковим собакою). Разом з тим, не виключаються вимоги, які характерні для проведення звичайних обшуків (вивчення місця проведення, підходів до нього, осіб які обшуковуються й ін.).

При проведенні обшуків варто приділити особливу увагу виявленню схованок зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв. З цією метою можна виділити співробітника з членів групи для спостереження за поведінкою осіб, які обшуковуються, використовувати металошукачі,

спеціально навченого службово-пошукового собаку. Об'єктами пошуку, крім вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин та пристроїв, повинні бути їх частини, заготовки для їх виготовлення, креслення, спеціальна література, адреси, телефони й інші дані про осіб, які надають інформацію злочинцям про найбільш сприятливі місця для здійснення розкрадання, шляхах підходу, влаштування засідок, використовуваних засобах сигналізації, графіки, зміни чергувань осіб, які здійснюють охорону зброї й т.ін.

Дотримання зазначених криміналістичних рекомендацій дозволить слідчому і оперативним працівникам підвищити ефективність проведення окремих слідчих дій по справах про незаконний обіг зброї, боєприпасів, вибухових пристроїв та речовин.

ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРАДІЖКИ ІСТОРИЧНИХ ТА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Марчук Олександр Петрович

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

В останні роки в Україні поширеними стали крадіжки історичних та культурних цінностей. Поширеність таких злочинів в державі зумовлена: а) високим попитом на історичні та культурні цінності як в Україні так і за її межами; б) метою накопичення матеріального багатства окремими особами, в) відносною легкістю заволодіння цінностями з недостатньо обладнаних музеїв, квартир з приватними колекціями, галерей та виставок, г) відносною доступністю та дохідністю каналу збуту цінностей (продаж іноземцям, перекупникам, колекціонерам, поціновувачам антикваріату).

Криміналістична характеристика крадіжок історичних та культурних цінностей українськими науковцями ще не розроблялася, тому дослідження таких проблем є актуальним для криміналістичної науки.

Предметами безпосереднього замаху при таких крадіжках є речі, які являють історичну та культурну цінність, зокрема, картини, предмети побутового призначення, антикварна холодна та вогнепальна зброя, мініатюри, медалі, ордени, монети, ікони, книги, предмети релігійного культу, історичні рукописні та друковані документи.

Такі предмети найчастіше викрадаються з музеїв, реставраційних майстерень, виставкових павільйонів, антикварних магазинів, церков, квартир громадян.

Проведене нами вивчення судово-слідчої практики показало, що крадіжки історичних та культурних цінностей вчиняють, як правило,

групи осіб, дії яких характеризуються кваліфікованістю, високою організованістю та широкими зв'язками.

Найбільш поширені групи з трьох-чотирьох злочинців, до складу таких груп входять як рецидивісти так і раніше законослухняні працівники музеїв, реставраційних майстерень, знавці антикваріату. Організатори таких злочинних груп, як правило, мають широкі міжрегіональні зв'язки, підтримують зв'язки з колекціонерами, працівниками антикварних крамничок та магазинів, цінителями антикваріату, які є учасниками різноманітних інтернет-аукціонів антикваріату, а також іноземними громадянами, які займаються пошуком історичних та культурних цінностей для переправлення їх за кордон з метою продажу в магазинах, на аукціонах чи безпосередньо приватним колекціонерам.

Вивчення рольового розподілу учасників таких груп показало, що до них, як правило, входять:

1) організатор — особа, яка інтелектуально вища за інших учасників, має певні знання в галузі антикваріату, нерідко має надійну роботу (як прикриття злочинної діяльності), наявні зв'язки у відповідних соціальних прошарках населення (серед поціновувачів мистецтва, колекціонерів антикваріату, працівників реставраційних майстерень тощо). Виділяється, як правило, тим що живе не за засобами, які заробляє на роботі яка є прикриттям злочинної діяльності.

2) виконавці — нерідко раніше судимі за заволодіння майном, мають певні навички в доланні перешкод (відмиканні замків, проломі стін, вибиванні дверей, зніманні чи проломі ґрат тощо), можливі навички альпінізму, відкривання сейфів та знімання сигналізацій. Знаннями предметів антикваріату володіють рідко, в основному користуються ознаками цінностей наданих їм організатором злочину.

3) замовники — досить добре знають предмети антикваріату, знають попит на історичні та культурні цінності, постійно приймають участь в антикварних аукціонах, інтернет-форумах, збирають каталоги із зображенням антикваріату та вказанням цін на нього. Є проміжною ланкою між організатором і скупником.

4) скупники — достатньо матеріально забезпечені особи, які мають досить широке коло знайомств серед колекціонерів антикваріату, поціновувачів історичних та культурних цінностей, художників та реставраторів, досить добре розбираються в предметах антикваріату, знають попит на нього як за кордоном так і в Україні. Можуть виступати замовниками.

Більшості таких злочинів передуює ретельна підготовка, майже кожна друга крадіжка передбачала попереднє визначення об'єктів замаху, розробку плану дій з розподілом ролей між учасниками, домовленість про

збут викраденого. Перед вчиненням злочину учасниками вивчалась відповідна мистецтвознавча література та каталоги історичних чи культурних цінностей. Більш ніж у 80% випадків злочинці використовували при вчиненні злочину автотранспортні засоби з метою перевезення викраденого та зникнення з місця злочину.

При вчиненні аналізованих злочинів застосовуються різноманітні спеціальні технічні пристосування: домкрати, апарати типу автогени, інші ріжучі пристрої, засоби мобільного зв'язку та інше.

Зазначені ознаки елементів криміналістичної характеристики крадіжки історичних та культурних цінностей можуть бути використані при висуненні версій про осіб, які вчинили таку крадіжку, плануванні розслідування, визначенні послідовності проведення слідчих дій, профілактичній діяльності слідчого.

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Мелюх Віктор Петрович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Незважаючи на окремі позитивні зміни та вжиття державами рішучих контрзаходів на національному, регіональному, дво- і багатосторонньому рівнях, проблема боротьби з незаконним обігом наркотиків у світі продовжує загострюватися. Незаконний обіг наркотиків, зловживання ними, нерідко супроводжується актами насильства і корупції, становлять серйозну небезпеку для здоров'я людей у всіх країнах, забирає життя сотень людей і знижують виробництво, підриває політичний устрій, завдає шкоди економіці і вичерпує ресурси навколишнього середовища.

Наркоділки не знають кордонів, їх діяльність не стримується відмінностями в політичній ідеології, вони успішно діють у світі вдосконалених систем телекомунікацій, транспортування і технологій.

Тільки в результаті кооперативних, об'єднаних зусиль, спрямованих урядами всього світу на розв'язання цієї проблеми, ми будемо відповідним чином захищені від загрози наркоманії. Світове співтовариство приділяє особливу увагу боротьбі з незаконним обігом наркотиків. Для об'єднання зусиль у цій боротьбі створені і діють спеціальні міжнародні організації, розробляються і реалізуються програми спеціальних дій держав. Генеральна Асамблея ООН, з ініціативи України, проголосила найближчі роки Десятиліттям боротьби зі зловживанням наркотиками. Україна, що приєдналася до конвенцій ООН з питань

боротьби з незаконним обігом наркотиків та психотропних речовин, теж проводить цілеспрямовану роботу в цьому напрямі. Відомості про конфіскацію наркотиків свідчать про те, що торгівля наркотиками ведеться по всій Європі та обсяг її збільшується. Крім країн, по території яких традиційно проходить «балканський маршрут», торговці наркотиками використовують Угорщину, Чехію та Словаччину як країни транзиту. У 1991 році найбільша підпільна лабораторія по виробництву героїну була ліквідована у Франції. Було конфісковано понад 13 т кокаїну, більша частина якого надійшла з Колумбії.

У країнах Північної Америки найпоширенішим видом наркотику є кокаїн у вигляді «креку».

У країнах колишнього СРСР проблеми, пов'язані з наркотиками, продовжують зростати, посилюються соціальною нестабільністю, економічними труднощами і зміною політичного життя. Правоохоронні органи повідомляють про існування добре організованої злочинної структури, яка отримує значні прибутки від обігу наркотиків. Як і раніше, в основному вживаються наркотики місцевого виробництва: опій, канабіс, ефедрин і ряд психотропних речовин. Опійний мак культивується незаконно в деяких південних районах. Дикорослий канабіс зустрічається на площі в 4 млн.га в Казахстані, 1,5 млн.га - в далекосхідних районах, на великих територіях - у басейні нижньої Волги, на Північному Кавказі та в південних районах України. У Санкт-Петербурзі ліквідовано декілька підпільних лабораторій по виробництву синтетичних наркотиків, таких як фентаніл і метадон.

У Східній Європі все більше відчуваються проблеми, пов'язані з нелегальним обігом наркотиків. Принцип «відкритих» кордонів створює можливість для швидкого отримання значних сум «брудних» грошей. Є чіткі ознаки зростання обсягів нелегальної торгівлі наркотиками. При стабілізації економіки і зростанні життєвого рівня населення існує реальна загроза поширення наркоманії на території України, ймовірно, що продавці наркотиків переорієнтують свої зусилля з насичених західних ринків на східні.

Боротьбою з незаконним обігом наркотиків безпосередньо на території України займаються органи внутрішніх справ, Служба безпеки, у структурах яких створено спеціальні підрозділи по боротьбі з цим явищем.

На органи Державної митної служби України покладено боротьбу з міжнародним нелегальним переміщенням наркотиків через кордони України, проведення з оперативно-слідчою метою так званих «контрольованих поставок» наркотичних засобів. Міжнародні організації, які ведуть активну боротьбу з контрабандою наркотиків (ООН, ЄЕС, Всесвітня митна організація, Інтерпол), приділяють значну увагу

становленню митної служби в Україні, використанню її можливостей у боротьбі з контрабандою наркотиків, спеціальному навчанню митників.

Ефективність міжнародного контролю за зловживаннями наркотичними та психотропними речовинами і за їх спрямуванням на нелегальний ринок залежить від єдиного підходу всіх країн, які включилися в боротьбу з контрабандою згаданих речовин, до вирішення цієї проблеми.

Україна як член ООН підписала конвенції ООН з питань протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психічних речовин і прекурсорів, і тому в повній мірі бере участь у всіх заходах, спрямованих на боротьбу з ними. Щорічно країни-учасники конвенцій, надсилають до Міжнародного комітету по контролю за наркотиками при ООН звіти, на основі яких Комітет робить доповідь, в якій дається аналіз стану в галузі контролю за наркотиками в усьому світі. У своїй доповіді Комітет звертає увагу урядів на допущені недоліки та помилки в національних системах контролю при виконанні договірних зобов'язань, а також вносить пропозиції та рекомендації, спрямовані на покращення роботи як на національних, так і на міжнародному рівнях.

Наявність великої сировинної бази по виготовленню наркотиків в Україні значно ускладнює проблему боротьби з наркоманією.

Традиційно Україна вирощувала опійний мак для потреб харчової та фармакологічної промисловості. Посівами займалися практично всі жителі сільської місцевості, і тому заборона вирощувати мак на присадибних ділянках була сприйнята неоднозначно. Окрім того, щорічно на території України обробляється близько 9 тис.га конопель у 176 господарствах п'яти областей. На час досягання конопель та маку міліція бере під охорону склади та поля. Нею ж проводиться робота з виявлення і знищення дикорослих конопель. Однак, ці заходи є не достатньо ефективні і потребують розширення, ефективнішого і цілеспрямованішого впровадження.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАТРИМАННЯ

Мельничук Вікторія Валеріївна

*студентка юридичного факультету Хмельницького університету
управління та права*

Найвища соціальна цінність в сучасному суспільстві – це людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека. Недоторканість особи охороняється державою, Конституцією, законами та іншими нормативно-правовими актами. Але чи можемо ми попри цю закріпленість на законодавчому рівні говорити про реальний механізм дотримання прав людини при її затриманні? Адже законодавство, яке регулює затримання особи в окремих випадках суперечить одне одному, норми чинного КПК України суперечать нормам Конституції України, постанови Пленуму ВСУ знову ж таки повторюють норми КПК України, а не Конституції і одна з найголовніших проблем це те, що чинне законодавство не регламентує з якого часу необхідно починати обрахування строку затримання.

Затримання – це короткочасний захід примусу, що застосовується до особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, з метою з'ясування її причетності до злочину і вирішення питання про застосування до неї запобіжного заходу.

Першою та однією з найважливіших проблем затримання особи є невідповідність норм чинного КПК України нормам Конституції України.

Отже, ч.2 ст.29 Конституції України говорить:

- 1) «У разі нагальної необхідності запобігти злочинові
- 2) чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосовувати тримання під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом...».

Конституція України дає вичерпний перелік підстав для затримання особи, і не надає права визначення інших підстав у чинному законодавстві України, чинний КПК у ст. 106 дає зовсім інший перелік, а саме:

1. «...коли цю особу застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення;
2. очевидці, у тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на дану особу, що саме вона вчинила злочин;
3. коли на підозрюваному або на його одязі, при ньому або в його житлі буде виявлено явні сліди злочину.

За наявності інших даних, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину, її може бути затримано лише у разі, коли ця особа

намагалася втекти, або коли вона не має постійного місця проживання, або коли не встановлено особу підозрюваного».

Роблячи висновок, очевидним є те, що перелік підстав КПК України є неконституційним і існує необхідність приведення його норм у відповідність Конституції України.

Ще одним прикладом невідповідності норм є те, що ч.2 ст. 29 Конституції України проголошує: «...уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом». А норми КПК України закріплюють зовсім інше: ч.4 ст. 106 КПК України: «Копія протоколу з переліком прав та обов'язків негайно вручається затриманому і направляється прокурору...». Конституція чітко зобов'язує саме суд, а не прокурора перевіряти законність затримання особи, а не прокурора, як зазначено в КПК. Тому незрозуміло, чому ч.4 ст. 106 КПК України вимагає повідомляти про затримання особи прокурора, не згадуючи суд. Передбачене право на оскарження затримання є правом, а не обов'язком особи і не забезпечує перевірку законності кожного затримання.

Розгляд подання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою ні в якому разі не може бути перевіркою законності затримання, оскільки суди, виходячи зі змісту ст. 165-2 КПК України, даючи санкцію на тримання особи під вартою, не акцентують увагу на законності чи незаконності затримання особи, а тільки перевіряють наявність підстав для обрання такого запобіжного заходу.

Вище вказані протиріччя, на мою думку, викликані тим, що у даному разі вимоги Конституції України щодо перевірки судом кожного затримання є підміною функцій прокуратури стосовно нагляду за додержанням законів органами дізнання та досудового слідства, передбаченої п. 3 ст. 121 Конституції України та ст. 5 ЗУ «Про прокуратуру».

Не знайшло й відображення у чинному КПК України й останнє речення знову ж таки ч. 2 ст. 29 Конституції, згідно з якою «затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою».

Конституція України прямо зобов'язує вручати копію постанови судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (або постанови про продовження строку затримання) затриманій особі. Але чомусь у КПК України, у ст.106 та ч.3 ст. 165-1 КПК відсутні норми про обов'язок посадових осіб вручити затриманій особі копію постанов судді, а ч.3 ст. 165-1 зобов'язує відповідні органи тільки ознайомлювати під розписку особу, щодо якої винесена постанова чи ухвала. На жаль, навіть

п.16 постанови Пленуму ВСУ №4 від 25 квітня 2003 р. «Про практику застосування судами запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою на стадіях дізнання та досудового слідства» повторює норму КПК України, а не Конституції України.

До одних з найважливіших питань також слід віднести питання про необхідність регламентації часу з якого необхідно починати обрахування строку затримання. З приводу даного питання тривалий час, між науковцями точаться наукові дискусії. Існують такі точки зору стосовно обрахування строку затримання:

1. з моменту фактичного затримання;
2. з моменту доставлення до правоохоронного органу;
3. чи з моменту складання протоколу.

На мою думку, найбільш доцільним є обрахування строку затримання з моменту доставлення до правоохоронного органу. Але при цьому є необхідним також внесення змін до КПК України стосовно строку протягом якого повинен бути складений протокол. Так, у законодавстві Російської Федерації даний строк складає три години.

Також, я вважаю за необхідне, зменшити строк затримання з сімдесяти двох до сорока восьми годин. Це обґрунтовується тим, що у випадку дійсно правомірних підстав для затримання існує можливість продовження строку затримання до десяти діб. Така гуманізація кримінально-процесуального законодавства, на мою думку, є виправданою адже в практиці маса випадків коли непричетні до злочинів особи по сімдесят дві години знаходяться під вартою.

Отже, я пропоную ст. 106 КПК України викласти в новій редакції, а саме:

«У разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосовувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід.

А також при наявності інших даних, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину, її може бути затримано лише в тому разі:

- коли ця особа намагалася втекти;
- коли вона не має постійного місця проживання;
- коли своїми діями перешкоджає встановленню об'єктивної істини у справі;
- коли не встановлено особи підозрюваного;
- коли намагається переховуватися від слідства.

Підозрюваний може бути ув'язнений під варту лише за наявності достатніх доказів вчинення ним злочину, за який за законом може бути призначене покарання у вигляді позбавлення волі.

Термін обрахування затримання особи починається з моменту доставлення його до відповідного органу.

Про кожний випадок затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, орган дізнання зобов'язаний скласти протокол із зазначенням підстав, мотивів, дня, години, року, місяця, місця затримання, пояснень затриманого, часу складання протоколу. Даний протокол негайно надсилається прокурору та суду.

Підозрюваному мають бути роз'яснені його процесуальні права, про що складається окремий протокол, копія якої вручається особі, взятій під варту під розписку.

Дані протоколи повинні бути складені протягом трьох годин після доставлення особи до відповідного органу.

Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, орган дізнання негайно, але не пізніше як через дві години після затримання особи повідомляє про її місцеперебування родичам та у разі заявлення усної чи письмової вимоги – захисникові, а також адміністрації за місцем роботи чи навчання.

Про затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов'язків негайно повідомляється також і відповідний розвідувальний орган

Протягом сорока восьми годин з моменту отримання повідомлення про ув'язнення підозрюваного під варту суд зобов'язаний дати санкцію на арешт підозрюваного або звільнити його.

У разі оскарження затримання до суду, скарга затриманого негайно надсилається начальником місця досудового ув'язнення до суду. Скарга розглядається суддею одночасно з поданням органу дізнання про обрання запобіжного заходу.

Скарга розглядається з додержанням вимог, передбачених статтею 165-2 цього Кодексу. За результатами розгляду справи суддя виносить постанову про законність затримання чи про задоволення скарги і визнання затримання незаконним. Копія постанови негайно надсилається прокурору, органу дізнання, затриманому та начальнику місця попереднього ув'язнення.

На постанову судді протягом семи діб з дня її винесення може бути подана апеляція прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, або її захисником чи законним представником. Подача апеляції не зупиняє виконання постанови суду.

Затримання підозрюваного у вчиненні злочину не може тривати більше сорока восьми годин.

Якщо у встановлений законом строк затримання постанова про судді про застосування до затриманої особи запобіжного заходу у вигляді взяття під варту або постанова про звільнення затриманого не надійшла до

установи для досудового ув'язнення, начальник місця досудового ув'язнення звільняє цю особу, про що складає протокол і направляє повідомлення про це посадовій особі чи органу. Який здійснював затримання».

Отже, підсумовуючи усе вище викладене, можна зробити висновок, що нинішнє законодавство має безліч недоліків та невідповідностей з питань затримання особи.

Необхідним є приведення норм кримінально-процесуального законодавства у відповідність нормам Конституції України, адже її положення свідчать про прагнення до неухильного забезпечення прав та свобод людини, закріплення їх нормою повсякденного життя суспільства й головним пріоритетом діяльності будь-якого державного органу. А також внесення змін до чинного законодавства, а саме норм, що регулюють початок перебігу строку затримання, часу протягом якого повинен бути складений протокол та інших гарантій для затриманих осіб.

Література:

1. Конституція України (із змінами і доп.). – К.: Атіка, 2006. – 64 с.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України: Офіційний текст. – К.: Атіка, 2006. – 196 с.

ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ ПРО ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНІ ПОДІЇ

Мордвінцев Сергій Анатолійович

курсант Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Складність розслідування дорожньо-транспортних подій (далі - ДТП) обумовлює значну кількість процесуальних помилок, що виникають під час розслідування зазначеної категорії кримінальних справ.

Найважливішою стадією при розслідуванні цих злочинів є стадія порушення кримінальної справи, а найважливішою слідчою дією є огляд місця події. Огляд місця події є одним із першочергових та невідкладних слідчих дій.

Щоб виявлені відомості набули доказового значення огляд місця події необхідно проводити за правилами, зазначеними в ст. 191 КПК України. Відповідно до вимог ст. 128¹ КПК України слідчим для отримання кваліфікованої допомоги в огляді місця дорожньо-транспортної пригоди можуть бути викликані будь-які спеціалісти. Спеціаліст – автотехнік обов'язково повинен залучатися до огляду місця

ДТП з людськими жертвами, а також у випадках, коли водій з транспортним засобом зникли з місця пригоди [1, с.7].

З метою якісного огляду місця ДТП необхідно визначити межі огляду відповідно до виду пригоди та її місця з прив'язкою до нерухомого об'єкта. На місці події повинні бути встановлені й зафіксовані всі параметри дороги.

Під час огляду місця ДТП слідчий обов'язково повинен оглянути транспортний засіб з метою: виявлення пошкоджень; обстеження технічного стану транспортного засобу; виявлення інших слідів та предметів, які можуть мати значення речових доказів (крові, мозкової речовини тощо). Огляд кожного транспортного засобу, що брав участь у ДТП, проводиться окремо.

Відтворення обстановки та обставин події у справах про ДТП є складною слідчою дією і тісно пов'язано з оглядом і місцем події. Застосовується ця слідча дія, як засіб перевірки, уточнення показань потерпілих або свідків, підозрюваних, обвинувачених у вчиненні злочинів. Особливе значення відтворення має тому, що за цією категорією справ воно буває іноді єдиним засобом встановлення істини.

Під час проведення даної слідчої дії важливо, щоб умови її проведення (час доби, освітленість, видимість, стан дороги, атмосферні і погодні умови) максимально відповідали б умовам, в яких сталась дорожньо-транспортна пригода [2, с.124]. В той же час у цьому і полягає проблема, коли ДТП вчинено при певних погодних умовах відтворити які слідчий не має можливості в межах терміну встановленого для провадження досудового слідства. Ця проблема дійсно існує на практиці і потребує вирішення.

Виходячи з вищезазначеного слід акцентувати увагу на необхідності вдосконалення кримінально-процесуального закону з метою надати можливості слідчому без порушення строків розслідування вирішувати кримінальну справу про ДТП.

Література:

1. Наказ МВС України № 888 від 30.08.2006 р. «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів і підрозділів внутрішніх справ України при документуванні та розслідуванні дорожньо-транспортних пригод».

2. Котик М.М., Котик В.В. Расследование дорожно-транспортных происшествий, - Томин: Валгус, 1980.

ДЕПЕНАЛІЗАЦІЙНІ РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Назимко Єгор Сергійович

курсант Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Однією з нормативних основ депеналізації [1, с. 46; 2, с. 32-41] є рішення Конституційного Суду України (депеналізаційні рішення Конституційного Суду України), який відповідно до п. 2 ст. 150 Конституції України наділений правом офіційного тлумачення законів України. Рішення, які ухвалює цей орган, є обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскаржені. Закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не відповідають Конституції України (ч. 2 ст. 152 Конституції України). Нормативно-правовою основою депеналізації є наступні рішення Конституційного Суду України:

а) рішення від 29.12.1999 р. у справі про смертну кару. Цим рішенням було визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) положення ст. 24 Загальної частини та положення санкцій статей Особливої частини КК України 1960 р., які передбачають смертну кару як вид покарання [3];

б) рішення від 02.11.2004 р. у справі про призначення судом більш м'якого покарання, на підставі якого було визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення ч. 1 ст. 69 Кримінального кодексу України в частині, яка унеможлиблює призначення особам, які вчинили злочини невеликої тяжкості, більш м'якого покарання, ніж передбачено законом [4].

Щодо останнього рішення, то суб'єкт конституційного подання в тій справі (Верховний Суд України), посилаючись на статтю 24 Конституції України, зокрема, зазначив, що всі особи, які вчинили злочини, мають рівні права й однакові обмеження у правах. Обсяг прав і обмежень осіб, які вчинили злочини, визначається законом і залежить, насамперед, від ступеня тяжкості вчинених злочинів (ст. 12 КК України). Проте, на відміну від осіб, які вчинили особливо тяжкий, тяжкий злочин або злочин середньої тяжкості і яким може бути призначено більш м'яке, ніж передбачено законом, покарання, особам, які вчинили злочини невеликої тяжкості, статтею 69 Кодексу такого права не передбачено. При цьому, цікаво, що наукова громадськість на запити Конституційного Суду України надала протилежні висновки щодо конституційності статті 69 КК України. Не було однастайності й серед представників органів державної

влади (Верховної Ради України, Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України) [5, с. 36].

У своєму рішенні Конституційний Суд України зазначив: положення ст. 69 КК України порушують один із основоположних принципів верховенства права – справедливості, оскільки позбавляють рівної можливості призначення основного покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті Особливої частини цього Кодексу, або переходу до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті за конкретний вид злочину, особам, які вчинили злочини невеликої тяжкості, ступінь суспільної небезпечності яких значно нижчий, ніж особливо тяжких, тяжких злочинів та злочинів середньої тяжкості. Закон не може ставити в більш несприятливе становище винних осіб, які вчинили злочини невеликої тяжкості, порівняно з винними особами, які вчинили більш тяжкі злочини. Не маючи можливості призначити більш м'яке покарання, суд не зможе належно індивідуалізувати покарання і забезпечити його справедливість [5, с. 37].

Аналіз нормативно-правової основи (зовнішньої складової) депеналізації в Україні є необхідним елементом дослідження її сутності (внутрішньої складової), оскільки немає такої сутності, що проявлялася б поза себе і була б непізнаваною, то немає і явища, що не містило б у собі ніякої інформації про сутність. Однак сутність завжди прихована за поверхнею явища і чим глибше вона лежить, тим більш важким і тривалим виявляється процес її пізнання [6, с. 99].

Література:

1. Назимко Є.С. Депеналізація: сучасний стан та розвиток // Адвокат. – 2008. – № 5. – С. 43-47.
2. Назимко Є.С. Пенальна політика України: поняття, зміст та тенденції розвитку: [монографія] / Є.С. Назимко, І.Ю. Карпушева // [передне слово та загальна редакція заслуженого юриста України, професора В.П. Філонова]. – Донецьк: «ВІК», 2009. – 212 с.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190-Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9346>
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу

України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9851>

5. Швець В.Д., Грицак В.М., Василькевич Я.І., Гацелюк В.О. Законодавча реалізація кримінально-правової політики: аналіз законопроектної діяльності Верховної Ради України V скликання з питань кримінального права / Вступне слово проф. Мельника М.І. – К.: Атіка, 2008. – 244 с.

6. Козлов П.П., Нікітін Ю.В., Стрелков Л.О. Режим виконання кримінальних покарань: Монографія. / П.П. Козлов, Ю.В. Нікітін. – К.: КНТ, 2008. – 272 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ШКІРЯНОГО ПОКРОВУ РУК ТА НІГ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

Нішніанідзе Тімур

здобувач кафедри криміналістичних експертиз Київського національного університету внутрішніх справ

Дослідження шкірних узорів здійснюється не тільки в дактилоскопії, як галузі криміналістичної техніки, але й у дерматогліфіці, яка досліджує рельєф шкіри долонь і стоп людини чим забезпечує потреби антропології, генетики та медицини. Дерматогліфіка надає, зокрема, можливість ранньої діагностики різних захворювань, визначення генетичних особливостей організму людини тощо. Поява в останні роки низки публікацій по взаємозв'язку дактилоскопії і медичної дерматогліфіки говорить про зростання зацікавленості криміналістами у знаннях дерматогліфіки.

На думку науковців, окремі спадкоємні хвороби й порушення в хромосомній системі людини викликають зміни в структурі шкіряного рельєфу рук і стоп ніг. З допомогою досліджень цього явища були встановлені групи захворювань, у яких виявлені відхилення від норми, які виражаються в особливій будові шкіряного рельєфу рук і ніг (пороки серцево-судинної системи, розлади нервової системи, дерматози, захворювання опорно-рухового апарата).

Ще на початку минулого сторіччя, американські науковці Камінс і Мідло, які займалися вивченням шкіряних узорів, у публікаціях відомостей про ознаки, які супроводжують окремі хромосомні захворювання, першими висловили припущення про можливість діагностики захворювань за шкіряними узорами.

В ході досліджень були виявлені такі відхилення в дерматогліфіці хвороби Дауна: наявність тільки однієї згинальної складки на мізинці; збільшення кількості ульнарних петель і зменшення всіх інших типів

папілярних узорів; наявність складки, яка проходить через всю долоню від радіального до ульнарного краю; збільшення на долонях кількості дрібних борозен, одна їх частина розташовується асиметрично, інша — більш поперечно та ін.

За наявності зазначених захворювань експериментально були відзначені відхилення у частоті випадковості типів папілярних узорів нігтьових фаланг пальців, у кількості основних ділянок сходження папілярних ліній трьох різних потоків; у величині кута утвореного ними; у наявності основних складок малюнків долонь; у величині гребневої кількості виступів які залежать від відстані між дельтою й центром папілярного узору і гребньовою площиною, яка визначається шириною виступів і борозенок.

У хворих шизофренією спостерігається зниження гребневого рахунку, збільшення кількості поперечних складок на правій руці, ознаки характерні як для чоловіків, так і жінок. Для чоловіків, які страждають шизофренією, характерні такі ознаки: зниження гребневого рахунку; наявність поперечних складок; наявність дисплазій; збільшення кількості узорів на 3-й міжпальцевій подушечці; підвищення частоти узорів на гіпотенарі; відсутність узорів на тенарі.

Також дослідниками-дерматогліфами було відзначено, що гребневий рахунок при олігофренії завищений у чоловіків і знижений у жінок, особливо при ускладненому зниженні інтелекту, що характерно при ідіотії й імбіцильності.

У хворих з розсіяним склерозом радіальні петлі зустрічаються в три рази частіше, ніж у здорових осіб.

Незважаючи на певні досягнення дерматогліфіки, в Україні ще недостатньо розроблені теоретично й рідко застосовуються в криміналістиці методи цієї науки. Тому вважаємо, що співробітництво криміналістів з науковцями в області дерматогліфіки є перспективним напрямом.

НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ З ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ

Петренко Василь Васильович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Протидія розслідуванню злочинів є елементом злочинної діяльності. Поняття і сутність, форми та способи, особливості виявлення та подолання протидії детально досліджені вітчизняними та зарубіжними криміналістами, тому ми зупинимося на окремих особливостях нейтралізації протидії при розслідуванні незаконного поведження з вогнепальною зброєю, які ми виявили при аналізі судово-слідчої практики по зазначеним видам кримінальних справ.

При розслідуванні незаконного поведження з вогнепальною зброєю може чинитися протидії з боку зацікавлених осіб. Така протидія є небезпечною через те, що заважає реалізації як стратегічних, так і тактичних завдань розслідування справ. Тому, маскуванню планів слідчого - одна з цілей розслідування, яка забезпечує нейтралізацію протидії.

Крім цієї стратегічної мети, не менше важлива інша, пов'язана із збереженням у таємниці результатів розслідування. Збереження таємниці результатів розслідування спонукає зацікавлених осіб до активних дій, а це, у свою чергу, дозволяє їх фіксувати у процесі проведення оперативно-розшукової роботи.

Оскільки не завжди можливо приховати від причетних до справи осіб свої наміри, то виконувати необхідні дії іноді краще так, щоб висновок про цілі слідчого був багатозначним і допускав багато тлумачень. Тоді протистояти усім можливим задумам слідчого складно, і потрібна мета буде досягнута.

До першого завдання приєднується друге, пов'язане із збереженням у таємниці результатів розслідування. Нажаль, сьогодні у повному обсязі його реалізувати дуже складно, оскільки діяльність слідчого не забезпечена для цього ні у правовому, ні у технічному аспектах.

У практиці органів внутрішніх справ України вже були факти виявлення у службових кабінетах як саморобних, так і промислового виготовлення, звукозаписуючих або передаючих звукову інформацію на відстані засобів. Були випадки, коли підозрювані записували зміст розмов або допитів, які проводили співробітники органів внутрішніх справ, провокували їх на порушення процесуального закону, а потім шантажували, вимагаючи перегляду кримінальної справи або перекваліфікації статті КК України.

Виготовлення та розповсюдження вогнепальної зброї, у більшості випадків вчиняється групою осіб, де існує розподіл ролевих функцій, т ефективність заходів по нейтралізації протидії визначається своєчасною діагностикою структури (зовнішньої або внутрішньої) і є передумовою до використання багаторівневої тактичної операції «Нейтралізація протидії розслідуванню з боку зацікавлених осіб», спрямованої на виявлення механізму функціонування злочинної групи, після цього здійснюється блокування злочинної діяльності, яке дозволяє одночасно вирішити завдання нейтралізації протидії.

Блокування злочинної діяльності нерідко призводить до активізації діяльності злочинної групи. У одних випадках вона вводить в дію раніше розроблені системи захисту, у інших - корумповані зв'язки, у третіх - методи впливу на слідчого, свідків, потерпілих, що у свою чергу є основою для фіксування такої діяльності у ході оперативно-розшукових заходів. Блокування діяльності може проводитись у комбінації із розділенням групи, яке спрямоване на створення умов протиріччя між організатором і опозиціонером і використання якого може призвести до розколу групи.

По справах про незаконне поводження з вогнепальною зброєю нерідкі випадки позапроцесуальної зацікавленості адвокатів. Більше того, мають місце факти «утримання» захисників, тому вони виконують не тільки процесуальні функції, але й передають підозрюваним попередньо підготовані алібі, слугують каналом передачі інформації між злочинною групою і затриманим. Тому слідчому важливо тактично правильно використати обсяг відомостей, які викривають злочинця, створювати дефіцит часу для висунення нових пояснень, мати можливість швидкої перевірки таких пояснень.

Бажано, щоб всі клопотання оформлювались у письмовій формі із розгорнутою правовою аргументацією, що обмежує свободу дій зацікавлених осіб і дозволяє слідчому у процесуальних документах наводити обґрунтоване спростування тих чи інших аргументів, які висувуються захисником.

Інший напрямом протидії є вплив на свідків і потерпілих, тому слідчий повинен їх попередити про це або вжити заходи безпеки.

При розслідуванні незаконного поводження з вогнепальною зброєю нерідко зустрічаються випадки підключення корумпованих зв'язків, і тоді «арсенал» протидії залежить від посадового становища корупціонера (від дискредитування слідчого, який веде розслідування, до включення засобів масової інформації, від постановки на особливий «облік» процесу розслідування до вимог повідомлення про результати розслідування). При цьому можна застосовувати такий прийом блокування і подолання протидії, як вимога формального документального підтвердження

пропозицій і вимог посадових осіб по справі, а також фіксація таких вимог оперативно-розшуковими засобами.

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНИХ ВИБУХІВ

Поліщук Володимир Васильович

ад'юнкт Київського національного університету внутрішніх справ

Вибуховими речовинами (надалі – ВР) називають хімічні сполуки або суміші речовин, здатні під дією зовнішнього впливу (ініціюючого імпульсу) до надзвичайно швидкого хімічного перетворення, яке супроводжується виділенням великої кількості тепла і сильно нагрітих газів, що здатні здійснювати роботу з переміщення або руйнування [1, с. 4].

Існує безліч різних класифікацій ВР за їх різноманітними ознаками. Оскільки не завжди вдається суворо визначити межі тієї або іншої групи ВР, їх розподіл носить досить умовний характер. Так, ВР поділяють:

1. За потужністю (здатністю виконувати роботу в процесі вибухового перетворення): потужні і малопотужні ВР.

2. За чутливістю (здатністю вибухати від того або іншого початкового імпульсу – розігріву, удару, тертя, вибуху тощо): чуттєві і нечуттєві ВР.

3. За структурою (складом): індивідуальні хімічні сполуки або індивідуальні ВР (наприклад, тротил, гексоген і т.д.) і механічні вибухові суміші. Останні, у свою чергу, поділяються на дві групи: що складаються з твердого окислювача і рідкого пального (наприклад, аміачної селітри з дизельним паливом); що включають одне або декілька індивідуальних ВР і різного роду добавки, що забезпечують ті або інші властивості суміші.

4. За фізичним станом: тверді (литі, пресовані); сипучі (порошкоподібні, гранульовані, в зернах); еластичні; пластичні; рідкі.

5. За призначенням: промислові, що застосовуються в народному господарстві; військові, що застосовуються у військовій справі.

6. За способом виготовлення: саморобні і виготовлені промисловим способом відповідно до нормативно-технічної документації.

7. За практичним застосуванням: ініціюючі; бризантні; металеві; піротехнічні суміші, здатні до вибухового перетворення.

Ініціюючі (або первинні) ВР – високочутливі ВР, що використовуються для збудження детонації бризантних і запалення металевих ВР. Відмінною рисою ініціюючих ВР є те, що вони здатні вибухати (детонувати) у малих кількостях при впливі на них простого

початкового імпульсу у вигляді удару, наколу, тертя, теплового впливу. До найбільш розповсюджених ініціюючих ВР відносяться гримуча ртуть, азид свинцю, тринітрорезиорцінат свинцю, що використовуються в засобах підриву (капсулях-детонаторах, запалах, електродетонаторах тощо), а також у засобах запалення (капсулях-запалювачах, капсульних втулках тощо) [2, с. 11-12].

Бризантні (або вторинні) ВР більш потужні ніж ініціюючі ВР і відносно малочутливі, використовуються в якості основного заряду у вибухових пристроях, вибух якого збуджується ініціюючими ВР. Детонація вторинних ВР можлива лише при особливих умовах, наприклад, високій температурі, великій масі, високому тиску за рахунок горіння в замкнутому об'ємі й ін. Даний вид ВР використовується в народному господарстві й у військовій справі, тому він частіше інших застосовується злочинцями для вчинення кримінальних вибухів як у чистому вигляді, так і у вигляді сплавів і сумішей одна з одною для спорядження вибухових пристроїв.

Характерними представниками бризантних ВР є індивідуальні ВР, що випускаються промисловістю – тротил, гексоген, тетрил, октоген; суміші ВР на їх основі; суміші ВР на основі аміачної селітри – амоніти різних марок тощо [3, с. 9].

Метальні ВР переважно використовуються в різних стріляючих пристроях, де не потрібно бризантного (дроблячого) ефекту. Основною формою вибухового перетворення металевих ВР є стійке горіння, що не переходить у детонацію навіть при тих умовах, при яких цей перехід має місце для вторинних ВР. До металевих ВР відносяться різні види пороху.

Промислові види пороху поділяються на „димні” та „бездимні”. Димний порох являє собою механічну суміш окислювача – калієвої селітри і паливних речовин – деревного вугілля і сірки. Бездимний порох одержують розчиненням піроксиліну сумішшю етилового спирту і ефіру або нітрогліцерином, дигліколем і т.д.

Піротехнічні суміші включають велику і різноманітну за хімічним складом групу сумішей. Їх використовують у різного роду піротехнічних виробках, призначених для створення димових, світлових, запалювальних, звукових ефектів [2, с. 12]. Одні піротехнічні суміші не мають детонаційних властивостей, інші за певних умов здатні детонувати, наприклад хлоратні і перхлоратні. Однак основним способом їх вибухового перетворення є горіння. Піротехнічні суміші включають: паливні речовини (алюміній, магній і їх сплави, фосфор, сірка, сульфід деяких металів і ін.); окислювачі (хлорати, перхлорати, нітрати тощо); цементатори (штучні і природні смоли: крохмалю, декстрину, оліфи тощо).

Всі вище розглянуті вибухові речовини є основою для виготовлення як промислових, так і саморобних вибухових пристроїв.

Література:

1. Альбом бризантных взрывчатых веществ: приложение к выпуску 3 „Атлас спектров для криминалистических подразделений МВД СССР” / [под ред. М.И. Подгорной]. – Новосибирск: Новосибирский институт органической химии СО АН СССР, 1980. – 63 с.

2. Место взрыва как объект криминалистического исследования: [учебное пособие] / Ю.М. Дильдин, В.В. Мартынов, А.Ю. Семенов, А.Д. Стецкевич. – [2-е изд., перераб. и доп.]. - М.: ЭКЦ МВД России, 1995. – 98 с.

3. Основы криминалистического исследования самодельных взрывных устройств: [учебное пособие] / Ю.М. Дильдин, В.В. Мартынов, А.Ю. Семенов, А.А. Шмырев. – М.: ВНКЦ МВД СССР, 1991. – 94 с.

ОБ’ЄКТ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА

Сакун Анна Вікторівна

*ад'юнкт кафедри кримінального права Київського національного
університету внутрішніх справ*

Проблема об’єкта злочину є однією з основних в кримінальному законодавстві України, її правильне розв’язання має важливе теоретичне і практичне значення. Саме об’єкт дозволяє розкрити сутність злочину, встановити його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відмежуванню його від суміжних суспільно небезпечних посягань.

Окрему увагу даній проблемі приділили Н. О. Антонюк, Б. С. Волков, І. Б. Газдайка-Василишин, Ю. М. Шаньгин. При цьому питання об’єкта вказаного складу злочину залишається недостатньо дослідженим в сучасному кримінальному праві України. У зв’язку з цим вважаємо за доцільне охарактеризувати родовий, безпосередній, додатковий об’єкти та предмет складу злочину, передбаченого ст. 194 КК України, що і слід вважати основною метою цієї статті.

У теорії кримінального права існує низка концепцій щодо поняття об’єкта злочину. Об’єктом злочину визнають суспільні відносини (М. Й. Коржанський, А. А. Піонтковський, В. Я. Тацій, М. І. Бажанов, В. В. Сташис), правове благо (Н. Ф. Кузнєцова, С. Б. Гавриш), цінності (Є. В. Фесенко), конкретні блага – життя, здоров’я, гідність, власність тощо (В. М. Куц), особистість (А. А. Тер-Акопов) та інше. При цьому ми вважаємо,

що об'єкт злочину – це суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом, на які посягає суб'єкт злочину і яким заподіяна, заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода.

На наш погляд, найбільш обґрунтованою є тричленна класифікація об'єктів “по вертикалі”, яка набула значного поширення у теорії кримінального права. Згідно з нею розрізняють загальний (вся сукупність суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом), родовий (суспільні відносини, на які посягає певна група злочинів) і безпосередній (суспільні відносини, на які посягає конкретне злочинне діяння) об'єкти. Разом з тим, існує протилежна думка, яку обґрунтовує М. Й. Коржанський, який стверджує, що всі об'єкти слід розділити на чотири групи: загальний, родовий, видовий, безпосередній [2, С. 100]. Крім класифікації об'єктів “по вертикалі”, у теорії кримінального права поширена також триступенева кваліфікація багатооб'єктних злочинів “по горизонталі”. Суть цієї класифікації полягає в тому, що на рівні безпосереднього об'єкта вирізняються основний, додатковий або факультативний безпосередні об'єкти злочину.

Загально визнано, що родовим об'єктом злочинів, передбачених розділом VI Особливої частини КК України, є суспільні відносини власності (С. Г. Волкотруб, М. І. Панов, В. В. Сташис, В. Я. Тацій та інші). Більшість науковців переважно погоджується із цим твердженням. Однак, це не виключає чимало дискусій і спірних питань. Причиною, яка породжує різні підходи до визначення родового об'єкту умисного знищення або пошкодження майна, є неоднакове розуміння поняття власності, яке використовується науковцями. Основні відмінності у вирішенні цього питання пов'язані з тим, що власність розглядається як економічна та юридична категорії.

Варто погодитись з думкою авторів, які вважають, що власність – це, насамперед, економіко-правове поняття, що має економічний і правовий зміст. Економічний зміст – майно і його належність власнику, і правовий зміст – правомочності власника, а саме право володіння, користування і розпорядження цим майном [3, С. 14-15]. Економічне і юридичне розуміння власності є різними за обсягом, тобто ці явища не співпадають, але нерозривно пов'язані між собою (співвідносяться як ціле і частина).

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону про кримінальну відповідальність України поряд з переліком інших об'єктів кримінально-правової охорони зазначається, що КК України має своїм завданням правове забезпечення захисту власності від злочинних посягань. Адже власник має право на захист свого майна від сторонніх посягань, а відносини, що складаються з приводу охорони власності від суспільно-небезпечних посягань, є об'єктом кримінально-правової охорони. Саме тому ми не можемо погодитись з думкою науковців, які визначають родовим і безпосереднім

об'єктом умисного знищення або пошкодження майна – право власності [4, С. 164; 5, С. 152]. Таким чином є підстави стверджувати, що право власності як державно-правова форма закріплення економічних відносин власності не може бути порушене злочином, а отже, і не може бути визнане родовим, безпосереднім об'єктом умисного знищення або пошкодження майна.

Стосовно цього питання ми дотримуємося думки, що власність необхідно розглядати як категорію, що об'єднує два аспекти (економічний і юридичний). З одного боку, це економічна категорія, яка є проявом суспільних відносин з приводу привласнення матеріальних благ, з іншого – врегульовані і охоронювані державою правомочності власника. Саме в такій єдності власність охороняється кримінально-правовими нормами.

Отже, родовим об'єктом умисного знищення або пошкодження майна виступають суспільні відносини власності, тобто ті суспільні відносини, що складаються з приводу майна і юридично виражені у праві володіти, користуватися і розпоряджатися цим майном (праві власності), яким наділений власник, і в обов'язку інших осіб (не власників) сприймати вказане право як належне і не перешкоджати його здійсненню [6, С. 106].

Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 194 КК України, виступають суспільні відносини власності, незалежно кому саме і за правом якої форми власності (приватної, державної, комунальної) належить майно. Певної специфіки основному безпосередньому об'єкту цього злочину додають різні форми його вчинення. Відносини власності з належності матеріальних благ (при знищенні майна) і використання матеріальних благ (при пошкодженні майна) [7, С. 189]. Знищення або пошкодження майна, приводить його у стан повної або часткової, тимчасової або постійної непридатності виконувати своє пряме призначення, й тим самим позбавляє власника можливості здійснювати своє право власності у відношенні знищеного або пошкодженого майна [8, С. 18-21]. Так, у випадку знищення чужого майна, винна особа посягає, перш за все, на повноваження власника щодо володіння цим майном (одночасно позбавляючи власника повноважень користування та розпорядження ним). З іншого боку, під час пошкодження чужого майна винний, у першу чергу, посягає на повноваження власника щодо користування цим майном (пошкоджене майно залишається у володінні власника, за ним зберігається можливість ним розпорядитись, проте, повноваження щодо користування істотно обмежуються або взагалі стає неможливим) [9, С. 208].

Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 194 КК України (зокрема, при вчиненні цього злочину шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним

способом або спричинення загибелі людей) є суспільні відносини, що забезпечують громадську безпеку та життя людини. Наприклад, умисне знищення чужого майна шляхом підпалу, що спричинило загибель людини з необережності, слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 194 КК України, де додатковим факультативним безпосереднім об'єктом є життя людини. Кваліфікуюча ознака, що передбачає спричинення інших тяжких наслідків характеризується рядом додаткових факультативних безпосередніх об'єктів. Так, залежно від характеру таких тяжких наслідків додатковими факультативними безпосередніми об'єктами умисного знищення або пошкодження майна, можуть виступати суспільні відносини щодо недоторканості життя та здоров'я людини, суспільні відносини екологічної безпеки, безпеки руху та експлуатації транспорту тощо. Наприклад, умисне знищення чужого автомобіля шляхом вибуху, що спричинило пошкодження інших автомобілів та порушило нормальну роботу транспорту з необережності, слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 194 КК України, де додатковим факультативним безпосереднім об'єктом є безпека руху та експлуатація транспорту.

Таким чином, проаналізувавши об'єкт злочину передбачений ст. 194 КК України, на підставі викладеного можливо зробити наступні висновки:

1. Родовий об'єкт умисного знищення або пошкодження майна є врегульовані законом суспільні відносини власності (передусім, відносини з приводу володіння, користування та розпорядження майном).

2. Безпосереднім об'єктом умисного знищення або пошкодження майна є врегульовані законом суспільні відносини власності з належності матеріальних благ (при знищенні майна) і використання матеріальних благ (при пошкодженні майна). Не має значення, кому саме і на праві якої форми власності належить майно, яке є предметом знищення або пошкодження.

3. Ч. 2 ст. 194 КК України передбачено ряд кваліфікуючих ознак, де додатковими факультативними безпосередніми об'єктами можуть виступати громадський порядок, екологічна безпека, життя і здоров'я людини, а також інші об'єкти, які можуть впливати із знищення або пошкодження майна, вчиненого загальнонебезпечним способом.

Література:

1. Коржанський М.Й. Словник кримінально-правових термінів / М.Й. Коржанський – К.: Генеза, 2000. – 200 с.

2. Лопашенко Н.А. Преступления в сфере экономики: авторский комментарий к уголовному закону (раздел VIII РФ) / Н.А. Лопашенко – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 427 с.

3. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / [Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.]. Вид. 2-е,

переробл. та допов. За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К.: Атіка, 2008. – 712 с.

4. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: Навч. посіб. / [В.О. Кузнєцов, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський] – К.: Істина, 2005. – 380 с.

5. Бойцов А. И. Преступления против собственности / А. И. Бойцов – СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. – 775 с.

6. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / [В.В. Сташиса, В.Я. Тація]. Вид. 3-є, переробл. та допов. – К.: Хрінком Інтер, 2007. – 624 с.

7. Волков Б.С. Ответственность за уничтожение и повреждение имущества по советскому уголовному праву / Б.С. Волков – Казань: Изд-во Казанского университета, 1961. – 91 с.

8. Газдайка-Василишин І.Б. Окремі питання об'єктів некорисливих злочинів проти власності за кримінальним правом України / І.Б. Газдайка-Василишин // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Збірник наукових праць. – Львів, 2006. – Вип. 2. – 340 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА ЗБЕРІГАЄТЬСЯ НА SIM-КАРТАХ АБОНЕНТІВ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ, ПРИ РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Сербінов Олександр Сергійович

ад'юнкт кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Нині маємо констатувати активізацію злочинного середовища обумовлену складним економічним становищем держави. Частина злочинів, що скоюються, тісно пов'язані з сучасними технологіями мобільного зв'язку [1, 2, 3].

За цих умов одним із важливих джерел отримання інформації про осіб, причетних до злочину, для працівників правоохоронних органів є дані, що зберігаються у мобільних телефонних апаратах таких осіб.

Разом з тим, у діяльності із запобігання, припинення та розкриття злочинів нині недостатньо повно використовуються технічні можливості технологій мобільного зв'язку.

Зокрема, малодослідженим залишається питання отримання інформації, яка зберігається на SIM-картах абонентів мобільного зв'язку, причетних до скоєння злочинів.

У даній статті зроблена спроба класифікувати основні види інформації, яка зберігається на SIM-карті абонента мобільного зв'язку і

може бути використана у ході розкриття та розслідування злочинної діяльності окремих осіб, а також запропонувати ряд рекомендацій по практичному застосуванню такої інформації.

Ключовою особливістю стандарту мобільного зв'язку GSM є Subscriber Identity Module – SIM-карта. SIM-карта містить усю інформацію про умови абонентування та є невід'ємною складовою користування послугами мережі GSM. Без SIM-карти мобільний термінал також може працювати, але виключно у режимі екстрених викликів.

Серед усього загалу інформації, що міститься у SIM-карті для працівників правоохоронних органів інтерес можуть становити два види інформації [4]:

- абонентська інформація;
- інформація про мережу мобільного зв'язку.

До абонентської інформації, яка зберігається на SIM-карті, входять у першу чергу телефонні номери та найменування абонентів, збережені користувачем (так звані «контакти»).

Інформацією про мережу мобільного зв'язку є:

- адміністративна інформація, що описує режим роботи SIM (наприклад – звичайний режим, режим передачі даних тощо);
- ICCID (міжнародний ідентифікатор карти), який є унікальним, друкується на пластиковій частині карти та дозволяє визначити, крім іншого, країну, де використовується карта; мережу оператора мобільного зв'язку, якому належить карта тощо;
- International Mobile Subscriber Identity (IMSI): ідентифікаційний номер, що використовується мережею для ідентифікації абонента.
- заборонені мережі стільникового зв'язку;
- мовна підтримка – тобто мова, обрана абонентом.

Дослідження вищенаведених видів інформації дозволяє дійти висновку, що дані, які зберігаються на SIM-карті, можуть бути використані у процесі розкриття та розслідування злочинів. При цьому, абонентська інформація дозволяє встановити коло знайомих тієї чи іншої особи. А інформація про мережу може бути використана для ідентифікації особи, яка користувалася вказаною SIM-картою та встановлення інших даних про таку особу у якості абонента мережі мобільного зв'язку (наприклад – дату початку користування послугами зв'язку, місцезнаходження у той чи інший проміжок часу тощо).

Разом з тим, при використанні вищевказаних видів інформації, фахівцями правоохоронних органів мають враховуватися наступні моменти.

1. Абонентська інформація зберігається на SIM-карті особисто особою, що користується SIM-картою. Отже, по-перше, така інформація

може бути незрозумілою сторонній особі (маються на увазі найменування тих чи інших контактів). По-друге, не завжди телефонні номери, якими користується абонент, зберігаються ним на SIM-карті. Зокрема, частину телефонів абонент взагалі може не зберігати у телефонному апараті, набираючи їх щоразу «по пам'яті». Ще частина контактів може зберігатися у пам'яті самого телефонного апарату.

2. SIM-карта є пристроєм, що може передаватися власником у користування іншим особам (у тому числі – навіть незнайомим). При цьому може передаватися як мобільний термінал із SIM-картою, так і сама SIM-карта окремо від терміналу. Таким чином, власником SIM-карти може бути одна особа, а тимчасово або постійно користуватися нею – інша.

3. Не завжди можливо однозначно ідентифікувати особу у якості власника SIM-карти. Така ситуація, зокрема, виникає у випадку, коли абонент користується послугами передплатеного зв'язку (так звані – «припейд послуги»), якими не передбачено надання абонентом при отриманні SIM-карти особистих даних. І навіть у випадку, коли абонент зареєстрований у мережі мобільного зв'язку у якості контрактного – не можна виключати можливості втрати або крадіжки SIM-карти іншою особою.

4. Отримання інформації з SIM-карти у окремих випадках неможливе без використання спеціалізованого програмно-апаратного забезпечення. Зокрема, якщо доступ до SIM-карти заблокований PIN-кодом, переглянути інформацію на ній за допомогою мобільного апарату, у якому вона використовувалася, без знання такого коду неможливо. У той же час, нині існують спеціалізовані програмні засоби, які, за наявності апаратних інтерфейсів, дозволяють отримати доступ до такої інформації і без PIN-коду.

Дослідження питання використання інформації, що зберігається на SIM-картах абонентів мобільного зв'язку, при розкритті та розслідуванні злочинів дозволило дійти наступних висновків.

1. На SIM-карті мобільного зв'язку міститься значний масив інформації, яка дозволяє ідентифікувати абонента та встановити коло знайомств такої особи.

2. Використання інформації, що зберігається на SIM-карті, у правоохоронній діяльності має відбуватися з урахуванням ряду особливостей як технічного характеру, так і пов'язаних із особистістю абонента, який користувався SIM-картою.

3. Більшість даних, які зберігаються на SIM-карті потребують додаткової перевірки та уточнення у ході розкриття та розслідування злочинів. Особливу допомогу у даному питанні можуть надати компанії-

оператори мобільного зв'язку, які мають значні технічні можливості при роботі з інформацією про абонентів.

4. Важливими аспектами, які обов'язково мають бути з'ясовані працівниками правоохоронних органів при роботі з інформацією, що зберігається на SIM-карті, є належність карти тій чи іншій особі, а також факти користування картою іншими особами (передачі карти або мобільного терміналу з картою іншим особам).

Література:

1. Корчинский А. Интервью Валентина Наливайченко / Александр Корчинский // Сегодня. Киевский выпуск. — 2008. — № 222 к (3058). — С. 7.

2. Сервис: наркотики по SMS // Сегодня. Киевский выпуск. — 2008. — № 245 к (3081). — С. 7.

3. Серов И. Отмычки и пистолеты в онлайн-доступе / Игорь Серов // Сегодня. Киевский выпуск. — 2008. — № 282 к (3118). — С. 12—13.

4. Уэйн Дженсен. Судебные программные средства для исследования SIM-карт / Уэйн Дженсен, Рик Эйерс. — Национальный институт стандартов и технологий экономического департамента США (NIST). — 22 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПІДЛЕГЛОСТІ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ЧЕСТІ

Синюк Роман Олегович

курсант факультету внутрішніх військ Навчально-наукового інституту підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби

Київського національного університету внутрішніх справ, старший сержант ВВ МВС України

Аналіз статистичних даних військової прокуратури України свідчить про те, що кількість злочинів, які вчиняються військовослужбовцями зросла у порівнянні з минулим роком на 2,8%. Так, у 2008 р. було зареєстровано 286 цих злочинів (в 2006 - 248), серед них: непокора (ст. 402 КК) – 26, невиконання наказу (ст. 403 КК) – 30, опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків (ст. 404 КК) – 14, погроза або насильство щодо начальника (ст. 405 КК) – 21, порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (ст. 406 КК) – 48 та інші злочини. При цьому 91% всіх зареєстрованих злочинів вчинено військовослужбовцями контрактної та військовослужбовцями строкової служби.

На відміну від інших груп злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України, поняття військового злочину визначене безпосередньо в законі (ч. 1 ст. 401). Проте, у цьому визначенні розкриваються не всі ознаки військового злочину, а лише специфічні, які дають змогу відмежувати військові злочини від інших злочинів. Водночас для військових злочинів цілком характерними залишаються і загальні ознаки злочину. До специфічних ознак військового злочину, зокрема, віднесені: об'єкт посягання - встановлений законодавством порядок несення або проходження військової служби; суб'єкт - військовослужбовець, а у разі вчинення більшості військових злочинів також і військовозобов'язаний під час проходження останнім навчальних (перевірних) або спеціальних зборів; кримінальна протиправність - визнання діяння військовим злочином тільки в тому разі, якщо воно прямо передбачене у розділі XIX Особливої частини Кримінального кодексу України.

За відсутності принаймні однієї із зазначених ознак діяння не може бути кваліфіковане як військовий злочин. Наприклад, не утворюють складу військового злочину діяння, що не посягають на встановлений порядок несення військової служби (викрадення приватного майна або хуліганство на території військової частини), або ті, які не передбачені законодавством як військові злочини.

Військові злочини вчиняються спеціальним суб'єктом – військовослужбовцем, у тому числі, військовозобов'язаним під час проходження останнім навчальних (перевірних) або спеціальних зборів. Цими особами є: військовослужбовці військових прокуратур і відповідного управління ГП, військових судів і військової палати ВС, військових комісаріатів, а також службові особи Державної фельд'єгерської служби Державного комітету зв'язку та інформатизації України, які мають військові звання; військовослужбовці МО, СБ, які відповідно до законів України на час виконання певних завдань працюють на штатних посадах в інших установах, підприємствах, організаціях; військовослужбовці, які за їх згодою відкомандировані до органів виконавчої влади, на підприємства і в організації, що виконують роботи в інтересах оборони держави та її безпеки; військовослужбовці адміністративного та професорсько-викладацького складу навчальних закладів, що входять до системи МОН; військовослужбовці, які проходять службу в українських миротворчих контингентах; військовослужбовці ЗС, інших військових формувань і цивільних установ України, які є миротворчим персоналом, направляються Україною для участі в міжнародних миротворчих операціях і не входять до складу миротворчого контингенту (військові спостерігачі, радники, штабні офіцери тощо); військовополонені, яких Україна тримає у полоні; українські військовополонені, яких тримає інша держава.

Як зазначалось вище, найбільш поширеним військовим злочином є порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями (ст. 406 КК). Видається, що причинами, які зумовлюють вчинення цього злочину є, зокрема: стан психічного здоров'я особового складу (доречно зауважити, що в 2006 році з Харківської області було комісовано 6 юнаків з психічними розладами); загальний психологічний стан нашого суспільства щодо ставлення громадян до нестатутних взаємовідносин у Збройних Силах України; неналежне виконання службових обов'язків посадовими особами.

Необхідно зазначити про те, що протидія насильству в армії працівниками військових прокуратур має один негативний наслідок - збільшення латентної злочинності. Цей наслідок зумовлений тим, що у разі повідомлення командиром військовому прокурору про вчинення злочину, передбаченого ст. 406 Кримінального кодексу України, цьому командир загрожує притягнення, як мінімум, до дисциплінарної відповідальності, аж до звільнення з посади. Водночас відомі випадки, коли начальники, підлеглі яких вчинили зазначений злочин, притягуються до кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 425 КК України «Недбале ставлення до військової служби». При цьому не враховується, що під час вчинення злочину підлеглим командир перебував у відпустці, відрядженні тощо. Відповідальність він несе в повному обсязі. Слід наголосити також на тому, що у військовій частині більше тисячі військовослужбовців і командир з підлеглим, який вчинив злочин, ніколи і не зустрічався, проте відповідальність несе у повному обсязі.

На нашу думку, такий підхід до застосування закону є не виправданим. Адже у такому разі порушується принцип особистої відповідальності за вчинений злочин. Така ситуація на практиці, призводить також до того, що командирам відповідних підрозділів об'єктивно вигідніше приховати наявність нестатутних взаємовідносин від військового прокурора.

З урахуванням наведеного, вважаємо, що зміст ст. 425 Кримінального кодексу України потребує внесення змін, які б чітко визначали за які злочини та в яких випадках командир несе відповідальність за дії, вчиненні його підлеглими.

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО Й ОРГАНА ДІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ

Синявський Сергій Михайлович

здобувач кафедри організації оперативно-розшукової діяльності

Київського національного університету внутрішніх справ

1. Теорія і практика розкриття й розслідування вбивств виробила таку форму організації праці органів досудового слідства й дізнання, як їх взаємодія між собою. Під взаємодією при розкритті і розслідуванні вбивств, розуміється погоджена за метою, місцем і часом, заснована на законі й підзаконних актах спільна діяльність слідчого й органа дізнання в межах їх компетенції, спрямована на повне й швидке розкриття вбивств, всебічне й об'єктивне розслідування по кримінальній справі шляхом найбільш ефективного поєднання методів і засобів, наявних у цих органах.

2. Проблема взаємодії між різними службами органів внутрішніх справ, слідчими апаратами й оперативно-розшуковими підрозділами неодноразово обговорювалася на сторінках наукових криміналістичних та оперативно-розшукових видань, однак на практиці подібна взаємодія ще недостатньо ефективна.

3. Вбивства, особливо найбільш резонансні з них (сексуальні, на замовлення, вчиненні організованими групами, двох і більше осіб та ін.) є злочинами, вчиненими, як правило, в умовах неочевидності, у зв'язку із чим на початковому етапі розслідування виникають труднощі навіть щодо приблизного визначення основних напрямів пошуку злочинців. Це вимагає максимального зосередження всіх можливостей, якими володіють співробітники органів внутрішніх справ по розслідуванню аналізованих злочинів. У протидії вбивствам слідчому неможливо, і, напевно, було б помилково покладатися тільки на свої сили, адже практика переконливо показує, що одних процесуальних дій для встановлення істини недостатньо. Подолання виникаючих труднощів вимагає застосування спеціальних засобів і методів, у тому числі тих, якими володіють різні оперативні підрозділи органів внутрішніх справ.

4. За повноту і якість розслідування кримінальної справи про вбивство відповідає слідчий, тому саме він є організатором і керівником взаємодії. Однак орган дізнання не є пасивним виконавцем. Взаємодія при розслідуванні вбивств повинна бути активною, ініціативною і ґрунтуватися на таких принципах: 1) взаємної відповідальності за повне викриття всіх епізодів злочинної діяльності, і встановлення, притягнення до відповідальності її співучасників; 2) спільної діяльності протягом усього розслідування кримінальної справи й повної, взаємної, об'єктивної

поінформованості про хід слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, що стосується конкретного вбивства чи серії таких злочинів; 3) знанні всіма учасниками взаємодії можливостей кожної із взаємодіючих сторін по встановленню злочинця чи злочинної групи; 4) організації взаємодії з урахуванням наявної інформації про злочинця, тип злочинної групи, характер її дій по підготовці, вчиненню й прихованню злочинів.

5. Процесуальними й організаційними формами взаємодії, які використовуються при розслідуванні вбивств є такі: а) організація «чергових» груп для виїзду на місце злочину; б) створення «цільових» слідчо-оперативних груп, у тому числі бригад по розкриттю злочинів за гарячими слідами, розслідуванню складних, багатоепізодних злочинів, серійних вбивств; в) спільне планування розслідування вбивств; г) взаємний обмін інформацією між слідчим і органом дізнання; д) спільний аналіз і оцінка результатів діяльності слідчого й оперативного працівника; є) надання слідчому допомоги з боку органа дізнання при проведенні ним слідчих дій і пошукових заходів; ж) дача слідчим доручень органу дізнання.

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЇ ОБВИНУВАННЯ ПРИ РОЗГЛЯДІ СУДОМ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ПРО ХАБАРНИЦТВО

*Скрипкіна Олеся Олександрівна
аспірант Національної академії прокуратури України, помічник
прокурора Центрального району м.Сімферополя*

Хабарництво це складне поняття, що охоплює групу злочинів у сфері службової діяльності, передбачених ст.ст.368-370 Кримінального кодексу України, до якої відносяться отримання хабара, давання хабара та провокація хабара.

«Корупція у різних своїх проявах поширилася на всі сфери і фактично стала невід'ємною складовою повсякденного життя як на побутовому рівні, так і в економіці», - зазначив Юрій Луценко на розширеному засіданні колегії Міністерства внутрішніх справ України, що відбулася 6 лютого 2009 року, за підсумками діяльності органів внутрішніх у 2008 році. З цією думкою, не можна не погодитися, адже в 2008 році викрито 2,9 тис. фактів хабарництва. Загальна сума отриманих хабарів перевищила сумарний п'ятирічний показник цих злочинів і досягла 117,1 млн. грн. (2007 р. - 34,5 млн. грн.), до кримінальної відповідальності притягнуто 1,6 тис. хабарників, переважна більшість з яких службовці органів влади, контролюючих органів і, навіть, - 19 суддів [6].

Рівень злочинності у сфері службової діяльності зумовлює необхідність максимально ефективної реалізації функції обвинувачення у справах про хабарництво починаючи з моменту порушення кримінальної і до винесення судом обвинувального вироку, і саме від якості підтримання державного обвинувачення прокурором при розгляді судом кримінальних справ вказаної категорії залежить попередження корупційних злочинів та здійснення виховного впливу у суспільстві.

Реалізація функції обвинувачення на стадії судового розгляду, як правило, здійснюється в умовах протидії, тобто в умовах перешкоджання вирішенню завдань обвинувачення і зрештою - встановленню істини у кримінальній справі іншими учасниками процесу [4].

Для забезпечення точного фіксування судового процесу та неухильного додержання всіма учасниками судового розгляду вимог закону державному обвинувачу при попередньому розгляді кримінальної справи доцільно заявляти клопотання про повне фіксування судового процесу за допомогою звукозаписуючої апаратури чи інших технічних засобів.

На даний час не розроблена тактика обвинувачення та методика доказування на стадії судового слідства при розгляді справ про хабарництво, тем не менш державному обвинувачу, готуючись до розгляду кримінальних справ зазначеної категорії, необхідно опрацювати судову практику у справах про хабарництво та криміналістичні аспекти розслідування даних кримінальних справ.

Слушною є думка П. Каркача, який пропонує створення методики доказування за видами злочинів за аналогією з методикою їх досудового розслідування, а також розробку концепції судово-слідчої ситуації [5].

При вивченні кримінальної справи з моменту пред'явлення обвинувачення, згідно з вимогами наказу Генерального прокурора України №5 від 19.09.2005 «Про організацію участі прокурорів у судовому розгляді кримінальних справ та підтримання державного обвинувачення», державному обвинувачу необхідно акцентувати увагу на наступних моментах, що крім інших питань будуть ним з'ясовуватись на стадії судового слідства [3] :

- згідно з чинним законом відповідальність за одержання хабара можуть нести лише службові особи. При вирішенні питання, чи є та або інша особа службовою, належить керуватися правилами, які викладено в пунктах 1 і 2 примітки до ст. 364 Кримінального кодексу України (далі - КК) [1];

- відповідальність за одержання хабара настає лише за умови, що службова особа одержала його за виконання чи невиконання таких дій, які вона могла або повинна була виконати з використанням наданої їй влади, покладених на неї організаційно-розпорядчих чи адміністративно-

господарських обов'язків, або таких, які вона не уповноважена була вчинювати, але до вчинення яких іншими службовими особами могла вжити заходів завдяки своєму службовому становищу;

- об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 368 КК, полягає в одержанні хабара в будь-якому вигляді; оскільки одержання хабара є корисливим злочином, його предмет має виключно майновий характер;

- склад злочину, передбаченого ст. 368 КК, наявний не лише тоді, коли службова особа одержала хабар для себе особисто, а й тоді, коли вона зробила це в інтересах близьких їй осіб (родичів, знайомих тощо);

давання хабара полягає в передачі службовій особі майна, права на майно або вчиненні на її користь дій майнового характеру за виконання чи невиконання дії, яку та повинна була або могла виконати з використанням службового становища чи наданої їй влади;

- злочини, передбачені статтями 368, 369 КК, вважаються закінченими з моменту, коли службова особа прийняла хоча б частину хабара. У випадках, коли вона відмовилася прийняти запропоновані гроші, цінності, послуги, дії того, хто намагався дати хабар, належить кваліфікувати як замах на його давання;

- звільнення особи, яка дала хабар, від кримінальної відповідальності з підстав, передбачених ч. 3 ст. 369 КК, не означає, що в її діях немає складу злочину. У зв'язку з цим вона не може визнаватися потерпілим і претендувати на повернення предмета хабара;

- свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування чи одержання хабара, з метою викрити того, хто його дав або одержав (провокація хабара), є закінченим злочином з моменту вчинення зазначених дій незалежно від того, чи було дано або одержано хабар.

Вказаний перелік питань, що мають бути з'ясовані державним обвинувачем як на досудовому слідстві, так і в суді не є вичерпним. Всі обставини справи мають детально вивчатись при допиті підсудного, свідків, спеціалістів, експертів та вивченні судом матеріалів кримінальної справи.

Виступаючи в судових дебатах з обвинувальною промовою прокурор, крім викладення свого міркування з приводу застосування кримінального закону і міри покарання щодо підсудного, відповідно до вимог ст. 23 Кримінально-процесуального кодексу України в кожній справі про хабарництво повинен з'ясовувати та аналізувати причини вчинення злочинів та умови, які сприяли цьому [2]. З метою попередження хабарництва та роз'яснення населенню необхідності повідомлення у відповідні органи про випадки вимагання хабара службовими особами, інформацію про обставини вчинення та викриття

злочинів, результати розгляду кримінальних справ про хабарництво, міру покарання, що була застосована до підсудних, державному обвинувачу слід направляти прес-секретарю відповідної прокуратури області з метою висвітлення вказаної інформації у засобах масової інформації.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. //ВВРУ. - 2001. - №25 - 26. - Ст.131. (із змінами і доповненнями);
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 27.06.61 р.// ВР УРСР.- 1961.-№28.-ст.342;
3. Наказ Генерального прокурора України № 5 від 19 вересня 2005 р. " Про організацію участі прокурорів у судовому розгляді і кримінальних справ та підтримання державного обвинувачення». - К., 2005 р. - 6 с.;
4. Белкін Р.С. Криміналістика. Проблеми сьогодення.-М.,1999,- 496 с.;
5. Каркач П. Деякі питання тактики обвинувачення в суді//Прокуратура. Держава. Людина.-2004.-№3(33)-с.86-91;
6. Міністерство внутрішніх справ України у 2008 році/ Костюк Л.П. – Режим доступу :<http://versii.cv.ua/i/?p=3582-6>.

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ МЕТОД ВИКОРИСТАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ПРО СПОСІБ ЗЛОЧИНУ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ЗЛОЧИНЦІВ

Старушкевич Анатолій Володимирович

*кандидат юридичних наук, доцент докторант кафедри криміналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У структурі способу злочину виділяють прийоми приготування, безпосереднього вчинення й приховання злочину. Таке розуміння способу злочину дає можливість використовувати його в якості джерела інформації, необхідного для діяльності по встановленню осіб, які вчинили злочин.

В прийомах підготовки, вчинення й приховання злочинів можна визначити фактори об'єктивного й суб'єктивного характеру, під впливом яких злочинець обирає певний спосіб злочину, зокрема такі: властивості або особливості предмета (об'єкта) злочинного замаху; обстановка злочину; мета й мотив злочину; наявність певних професійних навичок, умінь злочинця; можливість використання при вчиненні злочину знарядь певного виду, типу; психофізіологічний стан і особливості особи і інші фактори.

Серед таких факторів, поряд з випадковими, є такі, які стійко зберігаються й діють протягом тривалого часу. На цьому й ґрунтується

повторюваність способу вчинення окремих видів злочинів і використання цієї властивості у встановленні злочинців та розкритті злочинів.

Під впливом стійких факторів і складається конкретний спосіб дій злочинця, що, у свою чергу, і обумовлює повторюваність вчинення злочинів тими самими способами. Однак, кожний спосіб злочину відрізняється властивими йому ознаками, які характеризують конкретну особу.

Встановлення злочинця та його пошук, з використанням відомостей про прийоми підготовки, вчинення й приховання злочину є досить тривалим і складним процесом, який включає в себе такі етапи: 1) вибір кримінальних справ, відмовних матеріалів і іншої інформації, яка підлягає вивченню й аналізу; 2) вивчення, аналіз відібраних кримінальних справ і інших документів із зафіксованими в них аналогічними способами злочину й зіставлення їх з наявними фактами злочину; 3) виявлення за вивченими кримінальними справами і іншими джерелами осіб, які становлять оперативний інтерес, і встановлення їх місцезнаходження; 4) перевірка версії про причетність виявлених осіб до злочину.

З цією метою вивчаються різні джерела, які містять інформацію про способи аналогічних злочинів, а саме: 1) закриті кримінальні справи по аналогічних нерозкритих злочинах поточного року й минулих років (як на території вчинення злочину, так і в сусідніх регіонах); 2) архівні кримінальні справи по аналогічних злочинах; 3) відмовні матеріали по заявах про аналогічні протиправні дії; 4) оперативно-розшукова інформація, яка містить відомості про осіб, засоби замаху й способи аналогічних злочинів.

Метою вивчення зазначених джерел є виявлення характерних ознак, які свідчать про вчинення злочинів певним способом, а отже характеризуючих певну особу, яка могла вчинити злочин. Такі повторювані ознаки можуть відображатися в меті і мотивах злочину, об'єктах і предметах замаху, навичках, використанні певних видів вогнепальної (холодної) зброї чи пристосувань, слідах і механізмі їх утворення, обстановці злочину й інших характерних рисах способу злочину.

Після встановлення за способом злочину особи, яка становить оперативний інтерес, проводяться заходи по встановленню місця її знаходження. З цією метою перевіряються місця реєстрації, останнього проживання, судимості, можливість знаходження в лікарнях, місцях позбавлення волі й т.ін.

ПРОБЛЕМИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ

Старушкевич Уляна Михайлівна

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

Сьогодні значна кількість злочинів розслідується в умовах протидії розслідуванню, яка чиниться різними суб'єктами. Тому особливої значимості набуває одержання слідчими знань про види, форми й способи протидії розслідуванню, а також про заходи нейтралізації такої протидії в різних слідчих ситуаціях.

У більшості випадків суб'єкт протидії розслідуванню переслідує мету приховати злочин, зупинити процес розслідування, або закрити кримінальну справу, уникнути тим або іншим шляхом притягнення до кримінальної відповідальності. Тому, з такою протидією необхідно боротися, використовуючи доступні засоби криміналістичної тактики (тактичні прийоми, тактичні комбінації та операції, оперативно-розшукові та організаційні заходи).

Протидія діяльності слідчого іноді може позитивно впливати на процес розслідування, сприяти встановленню істини у справі. Зокрема, коли слідчий діє з порушенням норм закону, веде розслідування з обвинувальним нахилом або невірним шляхом. У таких випадках, результатом протидії може бути встановлення невинуватості людини, захист її законних прав і інтересів, що безумовно є позитивним.

Протидія може чинитися й тоді, коли злочин не вчинявся, це ті випадки, коли суб'єкт, вчиняючи певні дії, помилково вважає їх злочинними, хоча в дійсності вони такими не були. Побоюючись у зв'язку із цим притягнення до кримінальної відповідальності, він вживає заходів щодо приховання своїх дій. У інших випадках особа знає, що її дії не містять складу злочину, однак розслідування події проводиться, тому протидія чиниться з побоювань незаслуженого притягнення до кримінальної відповідальності. Це може відбуватися у випадку побоювання необ'єктивного ведення розслідування, обумовленого оманною чи несумлінністю слідчого.

Доцільно розробляти методи подолання протидії, яка є дією або діяльністю, не передбаченою законом, суперечить йому й перешкоджає виконанню завдань, що постають перед розслідуванням.

Протидію розслідуванню необхідно сприймати як існуючу реальність. Слідчому необхідно завжди пам'ятати про неї, бути готовим до її виявлення й у необхідних випадках нейтралізувати її. Для того, щоб мати можливість розпізнати протидію й надалі попередити чи нейтралізувати її, доцільно чітко уявляти її сутність. Найбільш вдалою, на

нашу думку, є точка зору авторів, які вважають протидію розслідуванню більш широким поняттям ніж приховання злочину. В цілому, її можна визначити як систему дій, чи бездіяльність, спрямовану на приховання злочину шляхом недопущення використання його слідів у кримінальному судочинстві і їх наступне використання в якості судових доказів.

У зв'язку з вищевикладеним, вважаємо за доцільне введення в програму навчальних закладів юридичного спрямування, спеціального курсу «Нейтралізація протидії розслідуванню», або ж відповідної теми в межах курсу криміналістики, що сприяло б підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх прокурорів, слідчих та оперативних працівників.

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННІ ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ ЧИ ПРИСТРОЯМИ

Стельмащук Олександр Васильович

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

При надходженні до органу внутрішніх справ заяви або повідомлення про розкрадання вибухових речовин чи пристроїв, слідчий негайно виїжджає в складі слідчо-оперативної групи на місце події. Зволікання з оглядом може призвести до небажаних наслідків, зміни обстановки, втрати або приховання слідів злочину. Наслідки несвоєчасно проведеного огляду можуть бути настільки пагубні, що з тактичної сторони ця дія нерідко характеризується як незамінна й неповторна. Однак і зайва поспішність тут також небажана. Ефективність огляду місця події при розкритті злочинів, насамперед за гарячими слідами багато в чому залежить від чіткої організації роботи слідчого, науково обґрунтованої послідовності його дій. Робота слідчого, пов'язана з проведенням цієї важливої слідчої дії, починається ще до прибуття на місце події.

На підготовчому етапі після ознайомлення зі змістом інформації, яка надійшла, слідчий повинен дати вказівку про охорону місця події силами працівників міліції або представників громадськості, а також розпорядитися про виклик для участі в огляді спеціалістів: фахівця-криміналіста для фіксації обстановки місця події, виявлення й вилучення матеріальних слідів (у тому числі мікрочасток, запахових слідів); фахівця в області судової медицини, коли в результаті нападу вбитий хто-небудь із учасників події; фахівця-хіміка, якщо є відомості про застосування злочинцем хімічних реактивів як засобів вчинення злочину, фахівця з вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв, залежно

від того, що з перерахованого було викрадено і яка зброя застосовувалась при нападі.

Прибувши на місце події, слідчий, з'ясовує в осіб, які перебувають там, або прибулих до нього працівників міліції: що розпочато ними у зв'язку з подією, якими відомостями вони володіють і які зміни внесені в обстановку місця події. Залежно від отриманої інформації:

1. Вживає заходів по ліквідації наслідків події й наданню допомоги потерпілим, залучаючи з цією метою міліціонерів, представників адміністрації об'єкта, де вчинено злочин, представників громадськості, окремих громадян.

2. При необхідності вживає додаткових заходів до охорони місця події, у тому числі видалення всіх осіб, які не є учасниками майбутнього огляду.

3. Визначає межі й характер території, яка підлягає огляду. З урахуванням особливостей вихідної інформації можливо буде потрібно оглянути прилягаючу до місця події територію для виявлення й вилучення окремих загублених злочинцями й викрадених ними боєприпасів, пакувальних матеріалів, ємностей, вибухових речовин або вибухових пристроїв.

4. Визначає вихідний пункт огляду і його спосіб.

5. Вирішує питання про кількість оперативних співробітників, необхідних для участі в огляді, а також про запрошення понять, спеціалістів і технічних помічників. У випадку розкрадання вибухових речовин або вибухових пристроїв з підприємств-виготовлювачів, зі сховищ і т.ін., крім спеціаліста-криміналіста, необхідно обов'язково запросити фахівця із предметів озброєння: сапера, фахівця вибухової справи й т.ін.

6. Вживає заходів по проведенню невідкладних оперативно-розшукових заходів і дає відповідні доручення і вказівки співробітникам органів дізнання про: виявлення очевидців, встановленні й затримання злочинця, перевірку за криміналістичними обліками виявлених куль, гільз, вогнепальної зброї (при нападі на об'єкт з її використанням).

Якщо в ході огляду місця події висувається версія про подію, яка відбулася, і причетних до неї осіб (за допомогою фахівців-криміналістів прямо на місці попередньо можуть бути вирішені такі питання, як кількість осіб, що приймали участь у вчиненні злочину, характер їх дій, орієнтовні дані про особу; вік, зріст, професію, отримані поранення в результаті активного опору охорони об'єкту), продовження огляду стає більш цілеспрямованим, орієнтованим на пошук певних слідів і предметів, які підтверджують або спростовують версію. Це не повинно впливати на об'єктивність і повноту огляду, виключати інші версії.

При огляді місця події по залишених слідах можна одержати підтвердження версії про груповий характер нападу. Так, на це вказують: сліди рук і ніг, залишені різними особами; недокурки різних марок, різний прикус або наявність мундштука на одних з них; гільзи й кулі від патронів до різних систем, кулі й гільзи однієї системи, однак випущені з різних екземплярів зброї; сліди крові, слини, які за висновком експертизи не могли утворитися від однієї людини; факти перенесення важких предметів, злому потужних перешкод, які неможливо перенести чи подолати поодинці; дані судово-медичних експертиз про те, що тілесні ушкодження заподіяні різними знаряддями.

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ РОЗКРИТТЮ ТА РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Столяр Олег Анатолійович

*здобувач кафедри організації оперативно-розшукової діяльності
Київського національного університету внутрішніх справ*

Коли злочинцям стає відомий факт збору і перевірки правоохоронцями матеріалів щодо злочинної діяльності, у правопорушників спрацьовує інстинкт самозахисту, природна потреба до волі, прагнення уникнути кримінальної відповідальності. Розслідування значної кількості кримінальних справ у сфері економічної діяльності характеризується протидією з боку як учасників злочинної події так і сторонніх до злочину осіб.

В такому випадку ми маємо внутрішню й зовнішню протидію, яка чиниться тими або іншими особами. Під внутрішньою протидією розуміють протидію осіб, причетних в будь-якій формі до розслідування (підозрювані, обвинувачувані, свідки, спеціалісти, судові експерти, очевидці злочину та ін.). Їм характерне володіння певною інформацією про подію злочину, і прагнення приховати, змінити чи знищити таку інформацію і її носіїв. Зовнішня протидія - це протидія осіб, взагалі не пов'язаних з розслідуваною подією та особою, яка проводить розслідування, або пов'язаних зі слідчим чи дізнавачем процесуальними, службовими, владними або іншими залежностями. Такі особи реалізують свої задуми переважно шляхом приховання злочину, впливу на слідчого, створення умов для здійснення ними незаконних дій.

Аналіз кримінальних справ показав, що запланована й організована протидія розслідуванню чиниться тоді, коли злочин в сфері економічної діяльності вчиняється організованою групою чи злочинною організацією.

Не ефективна нейтралізація діяльності вищезгаданих осіб по протидії розслідуванню істотно позначається на якісній і кількісній

стороні діяльності правоохоронних органів по розкриттю злочинів у сфері економічної діяльності.

Ознаками початку протидії розкриттю і розслідуванню злочинів у сфері економічної діяльності є такі: зниження злочинної активності групи; включення в механізм протидії розслідуванню грошового фонду групи, корумпованих зв'язків; вчинення членами злочинної групи дій по опору правоохоронній системі (підкуп, викрадення близьких, шантаж правоохоронців тощо); переслідування або помста законослухняних громадян; негативні публікації з приводу розслідування кримінальної справи про злочин у сфері економічної діяльності в засобах масової інформації тощо.

Діяльність по протидії розслідування є сукупністю навмисних дій, спрямованих на перешкоджання діяльності правоохоронних органів, метою якої є досягнення об'єктивної істини по кримінальній справі і здійснення правосуддя.

Проведене дослідження показало, що найбільш поширеними формами протидії розкриттю і розслідуванню злочинів у сфері економічної діяльності є такі: дача неправдивих показань, їх зміна чи відмова давати такі показання підозрюваними, обвинуваченими, свідками; знищення чи приховування злочинцем або його співучасниками речових доказів (документів, грошей, цінностей); передача майна отриманого злочинним шляхом на певний час для зберігання іншим особам; висування підозрюваним, обвинувачуваним неправдивого алібі; приховування особами, які не є учасниками злочинної події, відомостей про носіїв криміналістично значимої інформації щодо самого злочину і його учасників; зміна місця проживання підозрюваним, обвинувачуваним, свідком; неявка підозрюваного за викликом в органи розслідування чи дізнання.

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНУ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Сулейманова Зейнеп Ресульївна

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

Загальновідомо, що злочини у сфері обігу наркотичних засобів вчиняються в умовах неочевидності й найчастіше розкриваються внаслідок реалізації оперативно-розшукових заходів. Тому, при розслідуванні таких злочинів необхідна ефективна взаємодія слідчого з оперативними працівниками.

Під взаємодією розуміється узгоджена за метою, місцем та часом, заснована на законі і підзаконних актах діяльність слідчого і органу дізнання у межах їх компетенції, спрямована на повне і швидке розкриття злочинів, всебічне і об'єктивне розслідування по кримінальній справі шляхом найбільш ефективного поєднання методів і засобів притаманних цим органам.

Практика безперервно породжує нові форми взаємодії і удосконалює ті, які існували раніше. Особливо це характерно для сучасного етапу діяльності правоохоронних органів по розслідуванню злочинів у сфері обігу наркотичних засобів.

На наш погляд, взаємодія слідчого зі співробітниками підрозділів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків припускає погоджені дії, спрямовані на використання відомостей, отриманих оперативно-розшуковим шляхом, з метою вжиття передбачених законом заходів до осіб, які вчинили злочин.

Організація і здійснення взаємодії слідчого з оперативним працівником при розслідуванні злочину у сфері обігу наркотичних засобів, має ряд особливостей: 1) спільні зусилля при огляді місця події, 2) встановлення каналів придбання устаткування й хімічних речовин для синтезу наркотиків і способів їх доставки до місця виготовлення, 3) встановлення каналів і місць збуту наркотиків, 4) виявлення виготовлювачів, збувальників, зберігачів наркотиків, а також пособників (консультантів - фахівців в області органічного синтезу), 5) виявлення організаторів злочину.

Така взаємодія визначається слідчим на основі наявних у його розпорядженні доказів і інших відомостей, а також врахування слідчої ситуації й процесу розслідування.

В обміні інформацією між слідчим і оперативним працівником виражається двосторонній характер їх допомоги. З одного боку, у ході оперативно-розшукових заходів може надійти інформація, яка буде орієнтувати слідчого на необхідність проведення тих або інших слідчих дій. З іншого боку - в процесі проведення слідчих дій встановлюються відомості, які обумовлюють необхідність проведення оперативно-розшукових заходів. Таке взаємне інформування необхідне для коректування й погодженості планів слідства й оперативно-розшукових заходів.

Проведене дослідження показало, що найбільш доцільна взаємодія слідчого й оперативних працівників при розслідуванні злочину у сфері обігу наркотичних засобів має здійснюватися в таких формах: 1) спільне ознайомлення, аналіз і обговорення матеріалів перевірки оперативної інформації, 2) спільне висування версій і планування розслідування, 3) спільне визначення послідовності проведення слідчих дій і оперативно-

розшукових заходів, 4) проведення оперативним працівником слідчих дій за дорученням слідчого.

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ

Сухомлінов Сергій Миколайович

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

В основу методики розслідування злочинів, повинна бути покладена їх криміналістична характеристика, розроблена з урахуванням специфіки певної злочинної діяльності. Проблема криміналістичної характеристики злочинів обговорюється в науковій літературі не одне десятиліття. Висловлено чимало точок зору про поняття цієї криміналістичної категорії, її структуру і значення.

Різні точки зору з даного питання висловлювали такі науковці, як О.М. Васильєв, В.П. Бахін, І.О. Возгрін, І.Ф. Герасимов, Г.А. Густов, Л.Я. Драпкін, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, І.Ф. Пантелєєв, М.О. Селіванов, А.В. Старушкевич, В.Г. Танасевич, В.О. Образцов, В.І. Шиканов, М.П. Яблоков і багато інших.

Так, О.Н. Колесніченко (1988 р.), пропонував виділяти такі елементи криміналістичної характеристики: спосіб приготування, вчинення й приховання злочинів; місце, час, обстановку, знаряддя й засоби вчинення злочину; предмет замаху; особа потерпілого; особа злочинця; сліди злочину.

Під криміналістичною характеристикою злочинів окремого виду пропонують розуміють систему наукової інформації про типові, криміналістично значимі ознаки виду (групи) злочинів, які обумовлюють застосування криміналістичних методів, прийомів і засобів з метою швидкого й повного розкриття й розслідування злочинів» (Шаталов О.С. (1999 р.)). На думку ряду науковців криміналістична характеристика може використовуватися для моделювання картини злочину й самого розслідування (Густов Г.А. (1981 р.), Самигін Л.Д. (1991 р.), Старушкевич А.В. (1998 р.), Хлинцов М.М. (1982 р.)).

На думку Р.С. Белкіна (1997 р.), структуру криміналістичної характеристики злочинів складають такі елементи: 1) характеристика вихідної інформації; 2) система відомостей про спосіб вчинення й приховання злочину й типових наслідків його застосування; 3) відомості про особу імовірного злочинця і ймовірні мотиви і цілі злочину; 4) відомості про особу ймовірної жертви; 5) відомості про окремі обставини злочину (місце, час, обстановка та ін.).

Погоджуємося з висловлюваними у науковій літературі зауваженнями про регіональний аспект криміналістичної характеристики. Ряд учених вважає, що особливості конкретного регіону, впливають на окремі елементи криміналістичної характеристики (Карагодін В.М. (1992 р.), Цветков С.П. (1996 р.), Кузьменко М.К. і Старушкевич А.В. (1996 р.)).

Криміналістична характеристика розкриває основні риси, властиві конкретному виду або групі злочинів, і є основою методики розслідування злочинів окремого виду або групи. Вважаємо справедливим зауваження Р.С. Белкіна (2001 р.) про те, що криміналістична характеристика злочинів повинна виходити на перелік обставин злочину, які підлягають встановленню. Разом з тим, у своїх останніх роботах Р.С. Белкін, відмовився від криміналістичної характеристики злочинів, указавши на її наукову й практичну неспроможність (Белкін Р.С., (2001 р.)). На нашу думку, таке висловлення Р.С. Белкіна є поспішними і не аргументованими, не можна оцінювати значення криміналістичної характеристики злочинів тільки на основі змісту сучасних вузівських підручників. У криміналістичній характеристиці злочинів окремого виду, дійсно використовуються відомості кримінального права і кримінології, однак вони групуються й аналізуються за допомогою криміналістичних методів, і використовуються з метою виконання загальних і окремих завдань криміналістики.

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КОРИСЛИВИХ УБИВСТВ

Чорний Андрій Михайлович

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

Матеріальні сліди на місці події - важливе джерело інформації про особу, яка вчинила корисливе вбивство, в одних випадках така інформація може бути отримана безпосередньо слідчим, в інших її можуть надати залучені до участі в розслідуванні спеціалісти, у третіх - експерти. Сліди, які безпосередньо не містять інформацію про злочинця, також можуть бути використані для його встановлення, важливим для цього є виявлення й використання слідів, які свідчать про знайомство вбивці з потерпілим, про час настання смерті останнього та ін. Сліди, які вказують на шлях таємного проникнення злочинця в житло, допомагають виявити мікроволокна його одягу, відбитки пальців і т.ін. При огляді місця події по справах про корисливі вбивства, необхідно шукати, фіксувати й аналізувати сліди в їх сукупності один з одним і іншими фактичними

даними, які тією чи іншою мірою можуть дати відповідь на питання про: особу потерпілого; механізм заподіяння йому тілесних ушкоджень; можливу боротьбу між злочинцем і жертвою; причини смерті потерпілого; час настання смерті; наявність на місці події знарядь убивства; шляхах приходу злочинця; способи проникнення в житло; використані злочинцем транспортні засоби; мету і мотиви вбивства; способи пошуку цінностей; тривалість перебування злочинця на місці події; кількість злочинців; відомості, які характеризують злочинця; можливе інсценування, дії по прихованню слідів; шляхи відходу злочинця.

Специфіка огляду місця події по справах про корисливі вбивства пов'язані із заволодінням особистим майном у житлових приміщеннях визначається тим, що на місці події залишаються сліди, характерні й для вбивства, і для крадіжки з житла. Пряма або непряма інформація про злочинців міститься і в тих, і в інших слідах, у всій їх сукупності.

Серед організаційних заходів, які передують проведенню огляду місця події, особливе значення мають такі: 1) видалення з житла, у якому виявлений труп, і з підлягаючої огляду навколишньої території сторонніх і зайвих осіб, які можуть зашкодити й навіть знищити наявні сліди і, навпаки, залишити нові, і не мають до справи відношення; 2) вживання заходів по забезпеченню збереження наявних слідів; 3) вживання заходів до того, щоб ніхто з учасників огляду не зміг стати джерелом забруднення навколишніх предметів сторонніми мікрочастками, пальцевими відбитками та ін.

Перед оглядом місця події доцільно провести допит осіб, які вперше виявили труп, про ті зміни, які вони внесли в речову обстановку місця події. Факт убивства й викрадення цінностей нерідко виявляють родичі потерпілих. До приходу слідчого або співробітників міліції вони намагаються надати допомогу потерпілим, упевнитися в їх смерті, визначити, що викрадено, іноді наводять у житлі відносний порядок. При цьому знищуються сліди злочину, може змінитися місце розташування трупа, взаєморозміщення речей. Тому, до початку огляду доцільно зі слів родичів, сусідів або інших свідків установити такі обставини: стан вхідних дверей в момент їх прибуття; послідовність їх просування по квартирі; маніпуляції із трупом; стан вікон, балкона, освітлення в житлі; перелік предметів, до яких вони торкалися; перестановку яких-небудь предметів у житлі; можливі забруднення від їх взуття.

При огляді місця події про корисливі вбивства доцільно максимально використовувати науково-технічні засоби, а також можливості залучення спеціалістів.

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ «ЗБИРАННЯ І ФІКСАЦІЯ ВИХІДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ»

Чубенко Анна Валентинівна

викладач кафедри експертно-криміналістичного забезпечення ОРД

Національної академії СБ України

Тактичну операцію «Збирання і фіксація вихідної інформації про терористичний акт», доцільно проводити при розслідуванні зазначеної категорії кримінальних справ тому, що механізм вчинення терористичного акту припускає етапну взаємодію злочинця чи групи терористів з вибуховим пристроєм та об'єктом майбутнього замаху, при цьому реалізується триваючий механізм вчинення злочину.

Виконання тактичного завдання «фіксація вихідної інформації про терористичний акт» при проведенні тактичної операції «Збирання і фіксація вихідної інформації про терористичний акт» має особливості, які доцільно враховувати.

1. Виконання такого тактичного завдання можливе і доцільне в тих випадках, коли злочинці ще не знають, що стосовно них порушена й розслідується кримінальна справа, і продовжують свою злочинну діяльність. Така ситуація складається при одержанні відомостей: про створення злочинної групи з метою вчинення терористичних актів; про факт продажу певним особам вибухових речовин чи вибухового пристрою з метою вчинення терористичного акту; про перебування терористів і вибухового пристрою у певному місці; про отримання терористами вибухових чи радіоактивних речовин у певний день та визначений проміжок часу тощо. Відслідковуючи процес розвитку терористичної діяльності, можна вибрати момент для фіксації фактів взаємодії, проведення певних злочинних дій.

2. Структура виконання тактичного завдання «фіксація вихідної інформації про терористичний акт» обов'язково включає й реалізацію оперативних дій, насамперед спостереження (включає такі оперативно-розшукові заходи як візуальне спостереження, оперативний огляд предметів і документів, оперативний огляд об'єктів, зняття інформації з каналів зв'язку тощо). Воно повинне забезпечити надходження інформації про дії осіб, яку передбачається зафіксувати в ході тактичної операції. Тільки в результаті спостереження може бути правильно обраний момент для затримання й процесуальної фіксації факту взаємодії з об'єктами, чинення певних дій. Таке спостереження, включає комплекс оперативних дій, і повинне здійснюватися потай, тому що в іншому випадку передбачуване виконання тактичного завдання «фіксація вихідної інформації про терористичний акт» в ході проведення тактичної операції «Збирання і фіксація вихідної інформації про терористичний акт» буде зірване.

Проведення оперативних дій в ході аналізованої тактичної операції вимагає дотримання низки вимог. Факти, встановлювані в ході зазначеного спостереження, повинні закріплюватися за допомогою техніко-криміналістичних та оперативно-технічних засобів.

Відео- і фотодокументи, які об'єктивно свідчать про факти, виявлені в ході спостереження, додаються в якості додатку до протоколу тактичної операції. У ході тактичної операції «Збирання і фіксація вихідної інформації про терористичний акт», реалізується ще одна дія - затримання. При підготовці до її проведення варто враховувати можливі протидію, прагнення до приховання, знищенню об'єктів, документів, тому затримання повинне проводитися співробітниками оперативних служб, а вже наступні процесуальні дії (обшук, огляд), проводить слідчий.

3. У ході реалізації операції «Збирання і фіксація вихідної інформації про терористичний акт», зокрема виконання тактичного завдання «фіксація», повинні фіксуватися не тільки факти наявності самих об'єктів, але й всі сліди взаємодії людини з цими об'єктами. Зокрема, при затриманні військовослужбовців, які продали потенційним терористам вибуховий пристрій, у всіх випадках, необхідно знайти й дослідити документи, які відображають приналежність цього вибухового пристрою до певної військової частини чи певного військового складу, а також встановити відношення до цієї частини чи складу затриманих при незаконних діях осіб, крім цього повинні бути встановлені місця де терористи хотіли переховувати куплені вибухові пристрої, адже там можливо вже знаходиться вибухівка отримана з інших місць, де також можна вилучити документи або інші докази про незаконний обіг вибухових пристроїв чи радіоактивних речовин. А отже, вилучення документів і предметів повинне бути проведене як на місці, де затримані терористи при незаконній угоді, але і там, куди вони хотіли переправити вибухові пристрої чи радіоактивні матеріали. Тільки таке поєднання виявлення, дослідження документів і предметів із затриманням підозрюваних, дає можливість викрити даних осіб не просто в незаконному обігу вибухових речовин чи пристрої, але і в підготовці до вчинення в майбутньому терористичного акту.

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПО СПРАВАХ ПРО КОРИСЛИВІ ВБИВСТВА ВОДІЇВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Шепелюк Віталій Леонідович

*здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету
внутрішніх справ*

Останнім часом в Україні зафіксовані непоодинокі випадки нападів на водіїв автотранспортних засобів, з метою захоплення таких засобів, для подальшого перепродажу чи використання при вчиненні інших злочинів або заволодіння вантажем який перевозиться чи цінностями, які наявні у водія. Під час нападів, як правило, злочинці діють зухвало й намагаються швидко покинути місце події, а тому нерідко залишають багато слідів. Завданням слідчого, у даному випадку, полягає у виявленні й фіксації таких слідів, для чого проводиться огляд місця події, який, як правило, починається з огляду автотранспортного засобу.

У даному випадку до огляду в якості спеціалістів доцільно залучати фахівця-криміналіста, а також спеціаліста-автотехніка, який за потреби допоможе встановити технічний стан автотранспортного засобу.

Як показує вивчена нами оперативно-слідча практика, при зовнішньому огляді автотранспортного засобу можна виявити сліди пальців рук злочинців на дверцятах, склі, кришці багажника, деталях, які злочинці намагалися зняти, однак з певних причин не змогли. На деталях автотранспортного засобу можуть бути виявлені подряпини, частки листя і кори дерев, чагарників, які свідчать про те, що машина проїжджала серед чагарників, дерев, де злочинці могли сховати труп водія, знаряддя вбивства, викрадені цінності.

При огляді салону автомобіля сліди пальців рук можуть виявлятися на ручках дверей, дзеркалі, бічному склі, щитку приладів і кришці ящика для дрібних речей. Нерідко вдається виявити чіткі фрагменти слідів пальців і долонь на кермовому колесі, на кнопках блокування дверей, механізмі підйому бічного скла, важелі переміщення сидіння, кнопки кріплення ременів безпеки.

У випадку застосування при нападі на водія вогнепальної зброї, пострілами можуть бути ушкоджені щитки приладів, бічне й лобове скло, дверцята тощо. У такому випадку кулі й гільзи виявляють в приладовому щитку, у сидіннях, на підлозі, під ковриком і в інших місцях. Сліди крові потерпілих від застосування вогнепальної зброї доцільно шукати на сидіннях, стінках, дверцятах салону або кабіни, на кермовому колесі, приладовому щитку, на стелі, підлозі, під ковриками, на бічних частинах

сидінь, а також у багажнику автомобіля, де могли перебувати закривавлені речі, ганчірки та ін.

Крім цього, на педалях керування, ковриках доцільно шукати сліди забруднень, які згодом можна порівняти із забрудненнями на взутті злочинців, а також зі зразками ґрунту в ділянках дороги, на якому стояли злочинці перед посадкою в транспортний засіб або де були виявлені заховані речі.

У салоні, багажнику, кузові автотранспортного засобу можуть бути знайдені гудзики й інші деталі предметів одягу потерпілих і злочинців, їх волосся та ін.

В салоні чи багажнику автомобіля, доцільно шукати документи, які вказують на власника транспортного засобу, його особисті речі, а також предмети, залишені злочинцями, які нерідко дозволяють вийти на слід членів злочинного угруповання.

У протоколі огляду, доцільно фіксувати: тип і марку автотранспортного засобу, рік його випуску, державний номер, заводський номер кузова, двигуна й інших номерних частин; стан автомобіля, виявлені при огляді ушкодження, відсутні деталі, частини; показання спідометра, таксометра, бензометра; виявлені сліди злочинців та потерпілих, з точним зазначенням місця їх виявлення, виду, форми, розміру, кольору, способу виявлення, фіксації та упакування.

ЗАЛУЧЕННЯ ФАХІВЦЯ-БУХГАЛТЕРА ДО ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ДІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Янюк Юлія Тарасівна

здобувач кафедри криміналістики Київського національного університету внутрішніх справ

За кримінально-процесуальним законодавством України слідчий на стадії досудового слідства є єдиним суб'єктом, який самостійно приймає процесуальні рішення у кримінальній справі і провадить слідчі дії (ст. 114 КПК України). Однак нерідко процес виявлення, збору та закріплення доказів під час розслідування економічних злочинів, вимагає, крім правових знань, які повинен використовувати лише сам суб'єкт розслідування, й інших спеціальних знань. Такими знаннями досконало володіють лише певні фахівці у галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла.

Враховуючи те, що слідчий під час розслідування економічних злочинів, не може бути всебічно обізнаний з усіх галузей людської діяльності та досконало володіти всіма спеціальними знаннями, законодавець надає йому право при проведенні слідчих дій, використовувати знання інших спеціалістів. Залучення спеціалістів на

стадії досудового слідства врегульоване ст.ст. 66, 125, 128, 128¹, 144, 168, 169 та іншими статтями КПК України.

При розслідуванні економічних злочинів доцільним є залучення фахівців в області бухгалтерського обліку. Їх участь необхідна в процесі проведення оглядів, обшуків, виїмок документів і їх оглядах, допитах працівників бухгалтерії й матеріально відповідальних осіб.

Спеціаліст-бухгалтер, який бере участь у проведенні обшуку в службових і виробничих приміщеннях господарюючого суб'єкта, може надати допомогу слідчому у виявленні бухгалтерських і інших документів і їх чернеток, чорнових записів, а також роз'яснити, які офіційні й чорнові документи можуть містити відомості, які цікавлять слідство. Допомога спеціаліста доцільна й у ході вивчення виявлених документів, для того щоб визначити їх відношення до розслідуваного злочину.

Доцільність залучення спеціаліста-бухгалтера до огляду документів полягає у тому, що в ході цієї слідчої дії основна увага слідчого зосереджується в основному на тих документах, які були або могли бути використані для підготовки, вчинення й приховання злочину. Зокрема, це прийняті до обліку неправильно оформлені документи, документи, які відображають незаконні за змістом операції або неправильно проведені підрахунки; документи у яких містяться сліди матеріальної чи інтелектуальної підробки. Важливою є допомога спеціаліста-бухгалтера при роботі зі значними масивами документів.

Спеціаліст-бухгалтер допомагає уникнути помилок, які допускаються слідчими при роботі з документами, зокрема: використання в якості підстави для формулювання обвинувачення документів, не підданих ретельній перевірці; неусунення протиріч між відомостями, які містяться в документах, і іншими доказами у справі; однобічність в оцінці документів тощо.

Отже, участь спеціаліста-бухгалтера при проведенні окремих слідчих дій під час розслідування економічних злочинів сприяє успішному вирішенню поставлених перед слідчим завдань.

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ
КОНСУЛЬТАТИВНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИМ МІСЬКИМ ЦЕНТРОМ З НАРАХУВАННЯ ТА
ВИПЛАТИ ДОПОМОГ**

Мудик Світлана Михайлівна

*слухач магістратури спеціальності «Державна служба» спеціалізації
«Адміністративний менеджмент» Тернопільського національного
економічного університету*

Відповідно до Положення, Тернопільський міський центр з нарахування і виплати допомог (ТМЦНВД) є установою комунальної власності, що здійснює нарахування і виплату державних допомог, передбачених чинним законодавством та є правонаступником Тернопільського міського центру з надання населенню субсидій [1]. Дана установа здійснює свою діяльність під керівництвом Управління праці та соціального захисту міської ради і підпорядковується йому, а отже всі стратегічно важливі управлінські рішення приймаються лише за відповідного погодження.

До основних завдань функціонування ТМЦНВД належать: своєчасне призначення державних допомог, надання субсидій, підготовка документів на їх виплату і призначення; проведення розрахунків з підприємствами зв'язку та іншими установами за виплачені суми допомог і субсидій; надання допомоги підприємствам, організаціям і установам з питань підготовки документів для призначення допомог і субсидій; сприяння громадянам в одержанні документів, необхідних для призначення допомог і субсидій; один раз в рік проведення інвентаризації справ і особових рахунків одержувачів допомог і субсидій; впровадження прогресивних форм організації праці; видача довідок одержувачам допомог; розгляд заяв, скарг громадян; проведення роз'яснювальної роботи серед населення з питань призначення допомог, надання населенню субсидій; виконання бюджетних програм соціального захисту населення постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; прийняття та оформлення документів у відповідні до Положення про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги [1].

Останнім часом спостерігається зростання кількості осіб, що потребують соціального захисту. Відповідно зростає потреба у збільшенні кількості, видів та диверсифікації шляхів надання соціальних послуг.

Недержавний сектор України здатний сьогодні взяти на себе частину функцій із надання соціальних послуг на місцевому рівні. Шляхом до оптимізації системи надання соціальних послуг є впровадження нових механізмів взаємодії державного та недержавного секторів, використання вже існуючих ресурсів і потенціалу недержавних громадських організацій (НДО), які надають соціальні послуги у громаді.

В Україні лише 20 % недержавних організацій, які вирішують соціальні проблеми, отримують фінансову підтримку від органів влади (у середньому 17 % загального бюджету цих організацій). 10 % мають доходи від комерційної діяльності, наприклад соціального підприємництва. Частка доходів від такої діяльності складає в середньому 4 % бюджету організації.

Хоча Закон України «Про соціальні послуги» вносить у систему соціального захисту передумови реформування, однак він є недосконалим щодо забезпечення механізмів формування ринку соціальних послуг. Види послуг визначені не чітко, відсутня їх класифікація з урахуванням таких, які надаються НДО. Закон містить неоднозначні трактування професійної діяльності, визначення суб'єктів ліцензування тощо.

Гальмує розвиток ринку відсутність універсальних стандартів соціальних послуг, які б встановлювали рівні вимоги до суб'єктів надання послуг незалежно від форми їх власності. Чинні державні соціальні стандарти у сфері соціального захисту розроблені як нормативи забезпечення конкретних закладів системи Міністерства праці та соціальної політики або Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту. Кошти плануються з урахуванням витрат, що йдуть на утримання цих закладів. Такі стандарти не передбачають їх застосування суб'єктами недержавної власності [2].

Для удосконалення діяльності представників територіальних громад щодо стратегічного управління органом місцевого самоврядування необхідно модернізувати існуючі механізми розповсюдження інформації з питань надання соціальних послуг (телефони довіри, інформаційні видання, соціальна реклама на листівках). Забезпечення життєдіяльності громадян через розвиток інноваційних соціальних технологій та впровадження низки відповідних заходів: проведення соціологічних досліджень щодо стану ринку соціальних послуг та співвідношення діючого законодавства та місцевих нормативних актів з механізмами вирішення існуючих у громаді соціальних проблем; створення моделі взаємодії всіх надавачів соціальних послуг з метою підвищення якості соціальних послуг, а через них рівня життя територіальної громади; створення "Центру партнерських зв'язків", призначеного для налагодження ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та неурядових організацій, та "Центру волонтерів" для залучення

громадських організацій соціальної спрямованості до єдиної схеми надання соціальних послуг мешканцям територіальної громади; вдосконалення методів проведення конкурсів соціальних проєктів громадських організацій; створення механізмів поширення соціальної інформації для жителів територіальної громади шляхом діяльності інформаційної мережі електронних офісів (далі е-офіси) на базі: управління праці та соціального захисту населення, територіальних центрів та неурядових організацій з метою підвищення рівня життя і доступності соціальної послуги.

Створення інформаційної мережі надання соціальних послуг передбачається за такими напрямками: систематизація нормативної бази щодо соціального захисту населення для її використання як фахівцями соціальних служб та закладів, так і громадянами; створення персоніфікованої бази даних на всі категорії громадян, які отримують соціальну послугу та потребують соціальної допомоги; постійне оновлення банку даних соціальних послуг, які можна одержати; проведення серії семінарів і тренінгів, спрямованих на підвищення кваліфікації соціальних працівників, придбання нових навичок, підвищення якості соціальної послуги, зміна і наповнення її структури; узагальнення отриманого досвіду і поширення його в територіальній громаді з метою забезпечення життєдіяльності громади на якісному рівні.

Створення громадського центру соціальної інформації та соціальних послуг в структурі ТМЦНВД буде сприяти досягненню таких позитивних соціально-політичних результатів: підвищенню ефективності, якості, адресності, доступності та масовості надання соціальних послуг шляхом розширення чисельності офісів, куди можуть звертатися громадяни за соціальною послугою, зростанню рівня соціальної захищеності всіх категорій населення; розширенню спектру послуг; зменшенню ціни послуги шляхом залучення безкоштовної праці волонтерів та створення інформаційних офісів; адекватному перерозподілу соціальної відповідальності між державою і суспільством; скороченню можливостей корупції та протекціонізму з боку державних службовців завдяки звуженню їх повноважень у процесі вибору найбільш ефективних варіантів вирішення соціальних проблем та виконавців.

Отже, постійний зв'язок з населенням дозволяє на порядок підвищити об'єктивність визначення реальних проблем громади. Адже завдяки «імпульсам знизу» можна виявити ефективний шлях розвитку організації. Запровадження в практику закордонного досвіду роботи аналогічних структур з населенням та досвід інших областей України сприятиме створенню власного механізму дієвої співпраці з територіальною громадою.

Література:

1. Положення про Тернопільський міський центр з нарахування та виплати допомог
2. Сідельнік Л. Як залучити громадські організації до надання соціальних послуг // Громадянське суспільство. - 2008. - № 2(4), - С. 9, 10

ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ

Хомцій Ярина Романівна

аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка

Правове регулювання трудових відносин, складовою яких є відносини робочого часу, повсякчас перебуває під впливом політичних, економічних і соціальних факторів. У нинішніх умовах відчутний вплив на нього справляють глобалізація як новий суспільний лад та фінансово-економічна криза.

Однією з підстав правового регулювання трудових відносин вважалось право людини вільно розпоряджатися собою та своїми здібностями до праці [1, 3]. В інших наукових дослідженнях та на практиці ця позиція набула нового соціального змісту – людина повинна також мати змогу поєднувати трудові обов'язки з сімейними зобов'язаннями та іншими особистісними чинниками [2, 113 – 114]. З врахуванням цього Міжнародна організація праці у рамках Програми умов праці та зайнятості (TRAVAIL) вивела 5 принципів гідного робочого часу: 1) безпека і гігієна робочого часу; 2) “дружність” до сім'ї; 3) сприяння гендерній рівності; 4) підвищення продуктивності праці; 5) надання можливості працівникам обирати та змінювати тривалість свого робочого часу [5, 1]. Названі принципи з одного боку частково віддзеркалюють існуючі тенденції правового регулювання робочого часу, з іншого боку – є орієнтиром для їх подальшого удосконалення.

Одною з головних тенденцій правового регулювання робочого часу є перехід від традиційного “стандартного робочого тижня” до більш різноманітних варіантів графіків будь-якої тривалості робочого часу [3, 29]. На названій гнучкості робочого часу ґрунтується центральна концепція політики зайнятості Європейського Союзу останніх років “флексікьюриті”¹ (від англ. flexicurity = flexibility (гнучкість) + security

¹ Флексікьюриті – форма організації ринку праці, яка поєднує гнучкість робочої сили, здатної адаптуватись до нових ринкових умов та технологій, з захистом, який гарантує працівникам забезпечення життєвих та трудових стандартів. Вона містить в собі гнучкість робочого часу, можливість людей узгоджувати зайнятість із сімейними та іншими зобов'язаннями.

(захист)), яка набула універсального характеру. Однак, поки вона оцінюється фахівцями як незбалансована і зовсім нова, оскільки замість створення взаємовигідної ситуації для сторін трудового договору, ставить гнучкість над захистом, а інтереси роботодавців – над інтересами працівників [4, 16].

Наступна тенденція – зменшення нормальної тривалості робочого часу без зменшення оплати праці, яка відповідає принципу безпеки і гігієни робочого часу. Поряд з чинним міжнародним стандартом 40-годинного робочого тижня, в певних країнах закріплені або перебувають на стадії розгляду більш пільгові стандарти (як-то у Франції встановлено 35 годинний робочий тиждень, в Україні в Генеральній угоді на 2008 – 2009 роки закріплено зобов'язання розглянути можливість запровадження нормальної тривалості робочого часу 39 годин на тиждень). Вважаємо, що рух до зменшення кількості робочих годин тимчасово призупиниться в умовах світової кризи, яка супроводжується падінням обсягів виробництва та зростанням безробіття, в силу спротиву роботодавців та урядів з міркувань економічного характеру.

Ще одна тенденція – покращення нетипових робочих місць на умовах неповного робочого часу (подолання нерівностей в оплаті праці, соціальному захисті, можливостях кар'єрного зростання) є особливо актуальною в країнах з жорстким законодавством щодо захисту зайнятості часів планової економіки, де неповний робочий час не виконує свою пряму функцію реалізації права на працю, а розглядається як один зі способів вирішення проблеми надлишкової робочої сили. Наведене сприятиме гендерній рівності у зв'язку з гендерною диференціацією роботи на таких робочих місцях [3, 76-77].

В цілому розглянуті тенденції правового регулювання робочого часу є позитивними. Однак, на нашу думку, міжнародним тристороннім партнерам варто прагнути до досягнення балансу між інтересами працівників та роботодавців, більшу увагу приділяти соціальному статусу працівника, шукати можливості закріплювати в міжнародних та національних нормативно-правових актах практичні та теоретичні здобутки у цій сфері.

З огляду на стан правового регулювання робочого часу у світі, вважаємо, що чинне українське законодавство про робочий час повинне подолати такі недоліки, як недостатня гнучкість робочого часу [6, 32], тісний зв'язок працівника з роботодавцем, невисокі можливості поєднання основної роботи з роботою за сумісництвом на якісних робочих місцях.

Література:

1. Венедиктова В. М. Правове регулювання відхилень від нормальної тривалості робочого часу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

юрид. наук : спец. 12.00.05 “Трудове право; право соціального забезпечення” / Валентина Михайлівна Венедиктова. – К., 1999. – 17 с.

2. Киселев И.Я. Зарубежное трудовое право. Учебник для вузов. / Игорь Яковлевич Киселев. – М.: Издательская группа НОРМА – ИНФРА, 1998. – 263 с.

3. Обеспечение достойного труда в Европе и Центральной Азии: Доклад генерального директора, Восьмое Европейское региональное совещание. – Том 1 Часть 1. / Международная организация труда. – Женева: Международное бюро труда, 2009. – 46 с.

4. Not balanced and hardly new: the European Commission’s quest for flexicurity / Maarten Keune and Maria Jepsen. – European Trade Union Institute for Research, Education and Health and Safety (ETUI-REHS). – WP 2007.01. – 24 p. – URL: <http://library.fes.de/pdf-files/gurn/00281.pdf>

5. Deirdre McCann. Working time laws: A global perspective. Findings from the ILO’s Conditions of Work and Employment Database. / Deirdre McCann. – ILO, Geneva, 2005. – 85 p.

6. Decent Work Country Report – Ukraine: March, 2008 / Ella Libanova, International Labour Office. Regional Office for Europe and Central Asia, 2008. – 51p. – URL:

http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/geneva/download/events/lisbon2009/dwreports/dw_ukraine.pdf

ЗМІСТ

Частина I

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Антоненко Михайло Іванович</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	3
<i>Бунецький Леонід Леонідович</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТУ ПРАВА В УКРАЇНІ (ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ).....	5
<i>Корната Руслана Олександрівна</i> ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА В НАУКОВИХ РОЗРОБКАХ.....	6
<i>Кудін Сергій Володимирович</i> ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ У X – ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ XII СТ.: ІСТОРІОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
<i>Люба Надія Михайлівна</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ АПАРАТУ ЗУНР.....	13
<i>Нестрко Зоряна Ярославівна</i> ВІЧЕ ЯК ОСНОВА РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО УСТРОЮ НОВГОРОДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	16

Конституційне право. Міжнародне право

<i>Деркаченко Юлія Вікторівна</i> ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО МІЖДЕРЖАВНОГО УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ.....	20
<i>Діус Надія Іванівна</i> ІМПІЧМЕНТ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ У ЗАКОНОДАВСТВІ КРАЇН СНД.....	21
<i>Калашник Олена Миколаївна</i> ПРОБЛЕМИ УТВЕРДЖЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ.....	25

Трусь Віталій Йосипович ПРОБЛЕМИ ПРОЗОРОСТІ І
ВІДКРИТОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ.....28

Шевченко Анастасія Ростиславівна СУЧАСНА ПРАКТИКА
ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО
ПРАВА ІНСТИТУТУ РОЗЗБРОСННЯ І БЕЗПЕКИ ООН ЯК
ЧИННИКА СТРИМУВАННЯ ГОНКИ ОЗБРОЄНЬ.....31

Шинкарьок Наталія Андріївна ВДОСКОНАЛЕННЯ
ЗАКОНОДАВЧОГО ОРГАНУ В УКРАЇНІ.....33

Адміністративне право. Митне та податкове право

Антонюк Наталія Георгіївна ПРОБЛЕМАТИКА ТА
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РОЗРАХУНКУ З ДЕРЖАВНИМ
БЮДЖЕТОМ ПО МИТНИМ ПЛАТЕЖАМ, ЩО
КОНТРОЛЮЮТЬСЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ.....35

Каліщук Уляна Олегівна ПРОТИДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ УХИЛЕННЮ ВІД
ОПОДАТКУВАННЯ.....37

Ляшук Роман Миколайович ПРИНЦИП ГУМАНІЗМУ ПІД ЧАС
ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ ДЕРЖАВНОЮ ПРИКОРДОННОЮ
СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ.....41

Марчевський Сергій Валерійович МІСЦЕ ПРОВАДЖЕННЯ У
НАУКОВИХ ЗДОБУТКАХ СУЧАСНИХ ВЧЕНИХ –
АДМІНІСТРАТИВІСТІВ.....43

Русенко Святослав Ярославович БОРОТЬБА З ПОРУШЕННЯМ
МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НАПРЯМКИ
УДОСКОНАЛЕННЯ.....46

Співак Марина Вікторівна НАУКОВІ ЗДОБУТКИ НА ШЛЯХУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОСТУПКИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....50

Твердохліб Вадим Юрійович СПІВПРАЦЯ НЕУРЯДОВИХ, ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ.....53

**Цивільне та сімейне право. Цивільний процес. Комерційне право.
Міжнародне приватне право**

Anton Ovcharenko PROSECUTOR AS A SUBJECT OF RIGHT OF APPEAL AGAINST COURT DECISIONS.....57

Горбачова Оксана Олегівна ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ СТАТУСУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ, РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ТА КАЗАХСТАНУ.....60

Макарова Антоніна Григорівна ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ.....63

Народенко Артем Вікторович ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ ТА ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ.....66

Господарське право. Господарський процес

Батрин Станіслав Віталійович КОРПОРАТИВНІ ТА КООПЕРАТИВНІ ПРАВОВІДНОСИНИ.....70

Фінансове право. Банківське право

Токунова Анастасія Володимирівна ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ПРАВОВІДНОСИН.....73

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Edita Gruodytė, Nikolay Kichigin, Aleksandra Chernous WTO AND ENVIRONMENTAL REQUIREMENTS: SOME ASPECTS OF LEGAL REGULATION IN LITHUANIA, THE RUSSIAN FEDERATION AND UKRAINE.....75

Бугера Сергій Іванович ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....81

Кудінов В.О. НАУКОВИЙ ПЛЮРАЛІЗМ РОЗУМІННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....83

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

Яшарова Марія Миколаївна ІСТОРИКО – ПРАВОВІ АСПЕКТИ СЛУЖБОВИХ ВИНАХОДІВ.....87

Частина II

Кримінальне право. Кримінальний процес. Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право

Аксёнова Ирина Анатольевна КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОСТИТУЦИИ.....3

Батій Олександр Станіславович ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ СИНТЕТИЧНИХ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....7

Богачук Василь Степанович ОБШУК ПРИ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВІ.....9

Боровська Наталія Володимирівна ПРАВОВИЙ СТАТУС СВИДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....10

<i>Варданян Арман Гагікович</i> ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗАГИБЛОГО ПО СПРАВАХ ПРО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНІ З МЕТОЮ ПРИХОВАТИ ІНШИЙ ЗЛОЧИН АБО ПОЛЕГШИТИ ЙОГО ВЧИНЕННЯ.....	14
<i>Гагаловська Анна Петрівна</i> ПРОБЛЕМА УЧАСТІ ПОНЯТИХ У СЛІДЧИХ ДІЯХ.....	17
<i>Герасимов Роман Разяпович</i> ПРОФЕСІЙНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СЛІДЧИМ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ.....	19
<i>Денисенко Віталій Анатолійович</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНТРАБАНДИ ІСТОРИЧНИХ ТА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....	21
<i>Дубець Оксана Степанівна</i> СПОСОБИ ПІДРОБКИ ДОКУМЕНТІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ АВТОБІЗНЕСІ.....	23
<i>Завгородня Ольга Юрійвна</i> ПРОБЛЕМИ ОБ'ЄКТА НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ.....	24
<i>Заєць Наталя Олександрівна</i> ПИТАННЯ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ ВІДТВОРЕННІ ОБСТАНОВКИ І ОБСТАВИН ПОДІЇ ПО СПРАВІ ПРО ВБИВСТВО ВЧИНЕНЕ НА ЗАМОВЛЕННЯ.....	27
<i>Казміренко Людмила Василівна</i> КОНСУЛЬТАТИВНА ДОПОМОГА ФАХІВЦЯ-БУХГАЛТЕРА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	30
<i>Карабанов Дмитро Олександрович</i> ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ.....	31
<i>Карпушева Ія Юрійвна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	33
<i>Кожжакарь Іван Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ ТРУПІВ З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ДОКАЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	35

<i>Козицька Олена Геннадіївна</i> ТАКТИКА ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ В СПРАВАХ ПРО НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ МОБІЛЬНИМИ ТЕЛЕФОНАМИ.....	37
<i>Криворучко Віталій Олександрович</i> СУД ПРИСЯЖНИХ ЯК ФОРМА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ (ДОСВІД РОСІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ).....	39
<i>Максименко Олександр Євгенович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ ДОПИТІ ПО СПРАВІ ПРО СЕКСУАЛЬНЕ ВБИВСТВО.....	41
<i>Марків Іван Степанович</i> ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ ДІЙ ПО СПРАВАХ ПРО НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ.....	43
<i>Марчук Олександр Петрович</i> ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРАДІЖКИ ІСТОРИЧНИХ ТА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....	46
<i>Мелюх Віктор Петрович</i> ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....	48
<i>Мельничук Вікторія Валеріївна</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАТРИМАННЯ.....	51
<i>Мордвінцев Сергій Анатолійович</i> ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ ПРО ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНІ ПОДІЇ.....	55
<i>Назимко Єгор Сергійович</i> ДЕПЕНАЛІЗАЦІЙНІ РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	57
<i>Нішніанідзе Тімур</i> ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ШКІРЯНОГО ПОКРОВУ РУК ТА НІГ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛІСТИЦІ.....	59
<i>Петренко Василь Васильович</i> НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ З ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ.....	61
<i>Поліщук Володимир Васильович</i> КЛАСИФІКАЦІЯ ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНИХ ВИБУХІВ.....	63

<i>Сагун Анна Вікторівна</i> ОБ'ЄКТ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА.....	65
<i>Сербінов Олександр Сергійович</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА ЗБЕРІГАЄТЬСЯ НА SIM-КАРТАХ АБОНЕНТІВ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ, ПРИ РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ.....	69
<i>Синюк Роман Олегович</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПІДЛЕГЛОСТІ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ЧЕСТІ.....	72
<i>Синявський Сергій Михайлович</i> ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО Й ОРГАНА ДІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ.....	75
<i>Скріпкіна Олеся Олександрівна</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЇ ОБВИНУВАЧЕННЯ ПРИ РОЗГЛЯДІ СУДОМ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ПРО ХАБАРНИЦТВО.....	76
<i>Старушкевич Анатолій Володимирович</i> КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ МЕТОД ВИКОРИСТАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ПРО СПОСІБ ЗЛОЧИНУ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ЗЛОЧИНЦІВ.....	79
<i>Старушкевич Уляна Михайлівна</i> ПРОБЛЕМИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ.....	81
<i>Стельмащук Олександр Васильович</i> ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННІ ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ ЧИ ПРИСТРОЯМИ.....	82
<i>Столяр Олег Анатолійович</i> ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ РОЗКРИТТЮ ТА РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ.....	84
<i>Сулейманова Зейнеп Ресульївна</i> ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНУ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....	85
<i>Сухомлінов Сергій Миколайович</i> ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ.....	87

<i>Чорний Андрій Михайлович</i> ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КОРИСЛИВИХ УБИВСТВ.....	88
<i>Чубенко Анна Валентинівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ «ЗБИРАННЯ І ФІКСАЦІЯ ВИХІДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ».....	90
<i>Шепелюк Віталій Леонідович</i> ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПО СПРАВАХ ПРО КОРИСЛИВІ ВБИВСТВА ВОДІЇВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ.....	92
<i>Янюк Юлія Тарасівна</i> ЗАЛУЧЕННЯ ФАХІВЦЯ-БУХГАЛТЕРА ДО ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ДІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ.....	93

Трудове право та право соціального забезпечення

<i>Мудик Світлана Михайлівна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ ТЕРНОПІЛЬСЬКИМ МІСЬКИМ ЦЕНТРОМ З НАРАХУВАННЯ ТА ВИПЛАТИ ДОПОМОГ.....	95
<i>Хомцій Ярина Романівна</i> ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ.....	98